

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de
Banden- en Wielenbranche

Jaarverslag 2023

1 INHOUD

1	INHOUD	2
2	BESTUURSVERSLAG.....	3
2.1	VOORWOORD	3
2.2	KERNCIJFERS	4
2.3	HET PENSIOENFONDS	6
2.4	ORGANISATIE PENSIOENFONDS	8
2.5	VERANTWOORDINGSORGAAN	12
2.6	UITBESTEDE WERKZAAMHEDEN	12
2.7	FINANCIËLE POSITIE.....	14
2.8	PENSIOENREGELING	18
2.9	COMMUNICATIE	21
2.10	BELEGGINGEN	24
2.11	SAMENVATTING ACTUARIEEL RAPPORT	31
2.12	UITVOERINGSKOSTEN	36
2.13	GOVERNANCE	39
2.14	UITBESTEDINGSBELEID	50
2.15	RISICOMANAGEMENT	53
2.16	VOORUITBLIK 2024.....	61
2.17	VERSLAG VAN HET INTERN TOEZICHT	62
2.18	VERSLAG VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN.....	66
3	JAARREKENING	72
3.1	BALANS.....	72
3.2	STAAT VAN BATEN EN LASTEN.....	74
3.3	BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN.....	75
3.4	KASSTROOMOVERZICHT	76
3.5	GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING EN RESULTAATBEPALING	77
3.5.1.	INLEIDING.....	77
3.5.2.	OVEREENSTEMMINGSVERKLARING.....	77
3.5.3.	ALGEMENE GRONDSLAGEN.....	77
3.5.4.	SPECIFIEKE GRONDSLAGEN.....	79
3.5.5.	GRONDSLAGEN VOOR DE RESULTAATBEPALING	84
3.5.6.	GRONDSLAGEN KASSTROOMOVERZICHT	86
3.5.7.	TOELICHTING OP DE BALANS.....	86
3.5.8.	NIET IN DE BALANS OPGENOMEN RECHTEN EN VERPLICHTINGEN	90
3.5.9.	GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM	91
3.5.10.	RISICOBEBEER EN DERIVATEN	91
3.5.11.	VERBONDEN PARTIJEN	98
3.5.12.	TOELICHTING OP DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN	99
3.5.13.	BELASTINGEN.....	102
3.5.14.	STATUTAIRE REGELING OMTRENT DE BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN	103
4	OVERIGE GEGEVENS	104
4.1	ACTUARIËLE VERKLARING	104
4.2	CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT	106
4.3	PERIODIEKE SFDR-RAPPORTAGE.....	114

2 BESTUURSVERSLAG

2.1 Voorwoord

Terwijl op het wereldtoneel de onrust van 2022 doorging met de oorlog in Oekraïne en oplaaierende onrust in het Midden-Oosten met de aanslag op Israël en de daarop volgende inval door Israël in de Gaza strook, was er sprake van relatieve rust op de financiële markten. De rente, die in 2022 een ongekeerde stijging liet zien, steeg nog een klein beetje door, de inflatie normaliseerde enigszins en de beleggingsportefeuille van Pensioenfonds Banden en Wielen maakte een mooi rendement van 7,5%.

Daarmee steeg de actuele dekkingsgraad van het fonds van 101% naar 104,1%.

Tussentijds aan het einde van het derde kwartaal, toen de rente tijdelijk naar nog hogere niveaus was gestegen raakte de dekkingsgraad bijna 110%, maar in Q4 daalde de rente weer naar een niveau net hoger dan begin van het jaar. Dit toont eens te meer de bewegelijkheid van de dekkingsgraad.

Met dit in het achterhoofd en vooral om meer rust in deze ontwikkeling te krijgen in aanloop naar de transitie naar het nieuwe pensioencontract (beoogd per 1/1/2026) heeft het bestuur eind 2023 besloten de renteafdekking nog verder te verhogen van 60% naar 70%. Ook is besloten om gebruik te maken van het transitie-FTK om het risico van toch de pensioenen te moeten korten zo klein mogelijk te maken. Hiertoe is in september een overbruggingsplan ingediend bij onze toezichthouder DNB.

In 2023 kwamen de signalen van de klimaatverandering helaas ook weer duidelijk naar voren in de vorm van extreme weersomstandigheden. Hittegolven en droogte werden opgevolgd door een zeer nat najaar met op vele plaatsen vormen van watersnood. Met onze keuze voor een beleggingsbeleid dat de klimaatdoelen ondersteunt hopen we een steentje bij te dragen aan het voorkomen van ernstige gevolgen, zij het dat financieel rendement evengoed belangrijk blijft. Wij geloven dat dit hand in hand kan gaan.

De stap om over te gaan naar een nieuwe pensioenuitvoerder is in januari 2023 gezet. De transitie van de pensioenadministratie is succesvol verlopen, al zijn er altijd onverwachte zaken die opgelost moeten worden. Dit is in goede samenwerking met de uitvoerder verlopen. We zien deze strategische stap ook al terug in een daling van de kosten per deelnemer, ondanks dat een transitie en implementatie altijd eenmalige extra kosten met zich meebrengt. Ook zijn er flinke stappen gezet in de ontwikkeling van de nieuwe Solidaire Premiereregeling onder de nieuwe Pensioenwet, in nauwe samenspraak met de Sociale Partners van de Banden en Wielenbranche. Ook dit project draagt bij aan tijdelijk hogere kosten voor het fonds. De planning is om in de loop van 2024 de hele nieuwe regeling in de stijgers te hebben staan, zodat we in het laatste kwartaal van 2024 de stukken hiervoor kunnen indienen bij DNB en AFM.

Rest het bestuur de Sociale Partners, het VO en alle uitbestedingspartners te bedanken voor de goede samenwerking en de inspanningen die we met elkaar verricht hebben.

2.2 Kerncijfers

	2023	2022	2021	2020	2019
Deelnemers en aspiranten					
Actieve deelnemers ¹	6.623	6.320	6.097	6.003	6.123
Aspiranten < 18 jaar ²	176	149			
Aspiranten 18-21 jaar ²	591	398			
Gewezen deelnemers	11.513	13.001	12.564	12.075	11.621
Pensioengerechtigden	<u>1.789</u>	<u>1.705</u>	<u>1.629</u>	<u>1.517</u>	<u>1.431</u>
Totaal aantal deelnemers en aspiranten	20.692	21.573	20.290	19.595	19.175
Ouderdomspensioen	1.277	1.220	1.170	1.103	1.039
Nabestaanden- en wezenpensioen	<u>512</u>	<u>485</u>	<u>459</u>	<u>414</u>	<u>392</u>
Totaal pensioengerechtigden	1.789	1.705	1.629	1.517	1.431
Totaal aangesloten ondernemingen	1.277	1.262	1.240	1.217	1.115
<i>Bedragen in €*1.000</i>					
Toeslagen					
Indexatie actieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Indexatie inactieven	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen ³	768.208	701.764	980.841	984.259	844.177
Beleggingsopbrengsten	53.798	-315.729	-25.399	110.849	162.392
Rendement	7,50%	-31,40%	-2,70%	12,90%	24,40%
Benchmarkrendement	0,30%	-31,00%	-2,90%	10,80%	22,80%
Z-score	0,22	-0,01	0,35	0,62	0,04
Performancetoets	0,55	0,53	0,65	1,72	1,43
Reserves					
Algemene reserve	30.944	7.232	-35.157	-89.190	-55.525
Bestemde premiereserve	<u>4.068</u>	<u>2.570</u>	<u>2.066</u>	<u>1.347</u>	<u>514</u>
Totaal reserves	35.012	9.802	-33.091	-87.843	-55.011
Voorziening pensioenverplichtingen	762.780	712.930	1.038.300	1.089.216	908.221
Langlopende schulden	0	0	0	0	10.799
Premiebijdragen werkgevers en werknemers					
Premies	43.850	40.528	37.605	44.369	33.473
Waarvan premie overgangsregeling 55	0	0	0	2.108	2.058
% pensioengrondslag	28,30%	28,30%	27,40%	26,50%	25,50%
Pensioenuitkeringen	10.656	9.764	8.919	7.945	7.016

	2023	2022	2021	2020	2019
Dekkingsgraad					
Aanwezige dekkingsgraad	104,1%	101,0%	96,6%	91,8%	93,9%
Beleidsdekkingsgraad	104,7%	98,6%	93,9%	87,8%	92,4%
Reële dekkingsgraad	75,3%	73,2%	73,7%	71,1%	72,9%
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4%	104,3%	104,2%	104,3%	104,3%
Vereiste dekkingsgraad	115,3%	117,4%	114,9%	114,7%	115,6%
Kostenratio's					
Pensioenuitvoeringskosten	2.555	3.360	2.775	2.741	2.624
Per deelnemer in euro	304	419	359	364	347
Kosten vermogensbeheer	2.213	3.089	3.658	3.245	2.800
Transactiekosten	<u>501</u>	<u>393</u>	<u>319</u>	<u>793</u>	<u>691</u>
Totale kosten vermogensbeheer	2.714	3.482	3.977	4.038	3.491
% tov gemiddeld belegd vermogen					
Kosten vermogensbeheer	0,43%	0,40%	0,38%	0,35%	0,37%
Transactiekosten	<u>0,07%</u>	<u>0,04%</u>	<u>0,03%</u>	<u>0,09%</u>	<u>0,09%</u>
Totaal	0,50%	0,44%	0,41%	0,44%	0,46%

¹Inclusief de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers.

²In verband met het verlagen van de toetredingsleeftijd naar 18 jaar per 1 januari 2024 is ervoor gekozen om de aspiranten weer te geven.

³Inclusief negatieve derivaten.

Het doel van het meerjarenoverzicht is inzicht te geven in de belangrijkste kengetallen en kerncijfers over de afgelopen vijf jaar.

De dekkingsgraad is het quotiënt van het pensioenvermogen en de voorziening pensioenverplichtingen. De portefeullerendementen zijn vóór aftrek custodian- en overige kosten.

Ale bedragen in dit verslag zijn in EUR x 1000 tenzij anders wordt vermeld.

2.3 Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling

Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche is de statutaire naam voor het BPF Banden en Wielen. BPF Banden en Wielen voert de pensioenregeling uit van de werkgevers, werknemers, gewezen werknemers en pensioengerechtigden en hun nabestaanden in de bedrijfstak. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgevers en werknemers. Voor alle deelnemers kent het fonds een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen.

Verplichtstelling

BPF Banden en Wielen is een verplicht gesteld bedrijfstakpensioenfonds. Werkgevers die onder de verplichtstelling vallen, moeten zich aanmelden bij het fonds. De verplichtstelling geldt voor de werknemers vanaf 18 jaar in de volgende sectoren:

- Het bandenimportbedrijf;
- Het bandengroothandelsbedrijf;
- Het bandenservicebedrijf;
- Het bandensnelsevicebedrijf;
- Het bandeninzamelingsbedrijf;
- Het bandenproductie- en vernieuwingsbedrijf
- Het banden be- en verwerkingsbedrijf.

Het fonds controleert of alle werkgevers die onder deze verplichtstelling vallen, ook daadwerkelijk aangesloten zijn. In totaal waren eind 2023 1.294 ondernemingen aangesloten. Van deze ondernemingen zijn 6 ondernemingen vrijwillig aangesloten bij het fonds.

Missie

Het fonds voert de pensioenovereenkomst uit die de Cao-partijen in de banden- en wielenbranche hebben afgesloten. De eerste prioriteit daarbij is het behalen van de ambitie rondom het pensioenresultaat, binnen de kaders van de risicohouding. Daarnaast stelt het pensioenfonds klantbewustzijn centraal: waarde toevoegen voor werkgevers en werknemers door branche specifieke communicatie, sterke solidariteit en een nauwe band tussen het pensioenfonds en de sector. Het fonds zet zich dan ook actief in voor het vergroten van 'pensioenbewustzijn' bij alle stakeholders in de banden- en wielenbranche. Dit alles binnen de kaders van marktconforme kosten en een kwalitatief goede pensioenuitvoering.

Visie

Het fonds verwacht dat de trend naar verdere individualisering en maatwerk voortzet. Daarom streeft het fonds naar een moderne, eigentijdse regeling en uitvoering, waarbij de belangen van alle stakeholders worden gediend. We zien onszelf als een professionele organisatie, die in staat is te anticiperen op (toekomstige) ontwikkelingen. Daardoor kan het fonds concurrerende pensioenproposities bieden, die daarmee kunnen bijdragen aan schaalvergroting. We streven een organisatievorm na die deze veranderingen ondersteunt.

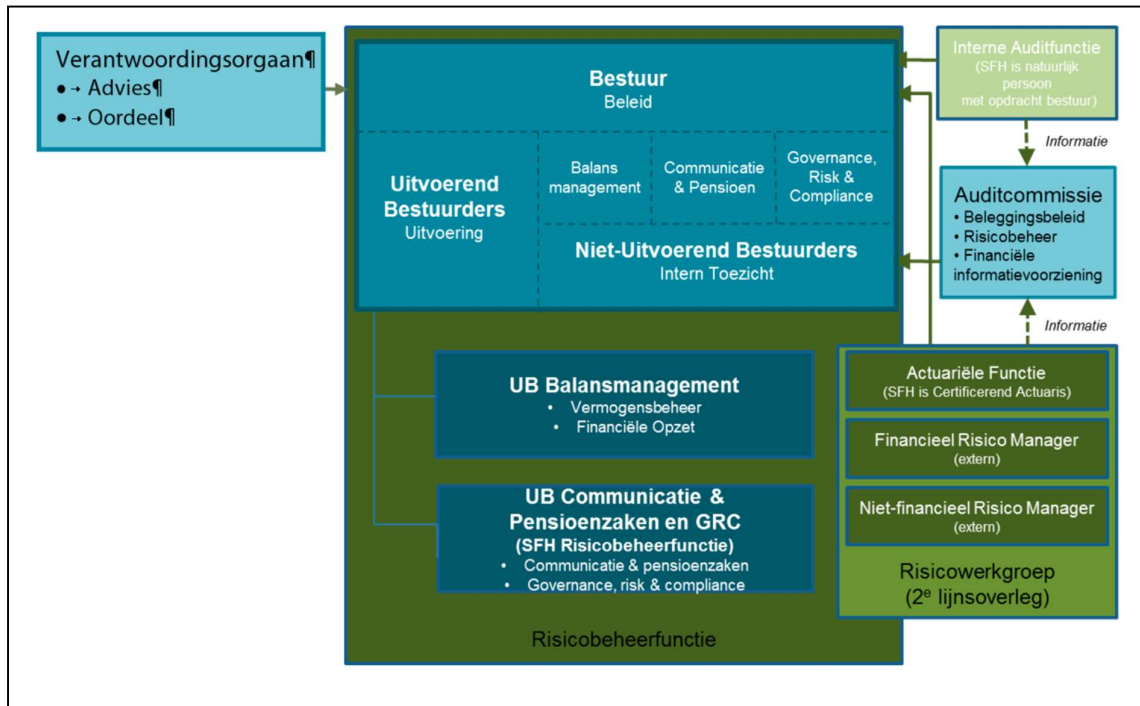
Op deze wijze wordt continuïteit geborgd.

Strategie

Het fonds zet in op het toevoegen van zoveel mogelijk waarde voor deelnemers en werkgevers. Op gebied van kosten en pensioenuitvoering is het lastig deze waarde toe te voegen. Daarom zet het pensioenfonds zich in voor communicatie die past bij haar deelnemers, sterke solidariteit en een goede connectie met de branche. Het fonds wenst het beleid dat het pensioenfonds formuleert alsook de regeling zoals die door sociale partners wordt vastgesteld zo goed als mogelijk aan te sluiten bij de wensen van de populatie.

2.4 Organisatie pensioenfonds

Organogram

Bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor het beleid en de uitvoering van de pensioenregeling. Het bestuur bestaat uit twee uitvoerende bestuursleden en zeven niet-uitvoerende bestuursleden; 1 onafhankelijke voorzitter, drie namens de werkgevers, twee namens de werknemers en één namens de pensioengerechtigden.

De niet-uitvoerende bestuursleden zijn voorgedragen door de werkgevers- of werknemersorganisaties, met uitzondering van de voorzitter en het niet-uitvoerend bestuurslid namens pensioengerechtigden. De werkgeversorganisatie is Vereniging VACO, Bedrijfstakorganisatie voor de Banden- en Wielenbranche. De werknemersorganisaties zijn FNV, de Unie en CNV Vakmensen. Het niet-uitvoerende bestuurslid namens pensioengerechtigden is gekozen door pensioengerechtigden.

Het bestuursmodel kent drie portefeuilles:

- Balansmanagement (vermogensbeheer & financiële opzet),
- Communicatie & Pensioen,
- Governance, Risk & Compliance.

Uitvoerend deel van het bestuur

De uitvoerende bestuursleden zijn, binnen het verstrekte mandaat, belast met de dagelijkse uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid. Daarnaast bereiden de uitvoerende bestuursleden beleid voor. De uitvoerende bestuursleden worden benoemd op voordracht van de niet-uitvoerende bestuursleden. De uitvoerende bestuursleden leggen verantwoording af aan het bestuur.

Niet-uitvoerend deel van het bestuur

De niet-uitvoerende bestuursleden houden toezicht op het beleid van het bestuur en op de algemene zaken in het pensioenfonds en zijn ten minste belast met het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. Daarnaast houden de niet-uitvoerende bestuursleden vanuit hun bestuurlijke verantwoordelijkheid toezicht op de uitvoering van werkzaamheden door de uitvoerende bestuursleden conform het verstrekte mandaat door het bestuur. De niet-uitvoerende bestuursleden leggen verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan en in het bestuursverslag. Voor hun verslag wordt verwezen naar pagina 62 van dit verslag. Ieder niet-uitvoerend bestuurslid is belast met een specifieke portefeuille in het kader van de klankbordfunctie bij de beleidsvoorbereiding.

Onafhankelijke voorzitter

Tot de taken van de onafhankelijke voorzitter behoren in elk geval:

- het bepalen van de agenda van de overleggen van het bestuur, na overleg met de uitvoerende bestuursleden;
- het toezien op een goede samenstelling en het functioneren van het bestuur, waaronder begrepen het waarborgen van de onafhankelijkheid van het intern toezicht door de niet-uitvoerende bestuursleden;
- het zijn van het eerste aanspreekpunt voor het verantwoordingsorgaan over het functioneren van het bestuur;
- het voorzitten van zowel de vergadering van het bestuur als die van de niet-uitvoerende bestuursleden.

De samenstelling van het bestuur per 31 december 2023 is als volgt:

Naam	Nevenfunctie
Mevr. J. Meijerink-Heuver	STAK bestuurder Heuver Group bv Gemeenteraadslid Gemeente Hardenberg
Dhr. N. J. Passchier	BPF Foodservice (Bestuurslid)
Dhr. M. Simon	Partner Xudoo Voorzitter RvT pF Vopak Bestuur BPF Woning Coöperaties Aandeelhouder Tilia Beheer BV
Dhr. P.W. de Geus	Bestuurder Xerox pensioenfonds i.l. NUB BPF Oak (voorheen BPF Meubel) (vanaf 1-2-24 UB) Voorzitter RvT Pensioenfonds Slagers Aandeelhouder Syllion Ventures Eigenaar Watergeus Consultancy Eigenaar Watergeus Management B.V.
Mevr. L. Seegers	Directeur van Mentorschap Nederland
dhr. W. van den Brink	Diverse bestuurlijke functies in de slagerssector voortkomend uit de functie van directeur Belangenbehartiging bij de Kon. Ned. Slagersorg. (KNS) de brancheorganisatie in deze sector
Dhr R.L.H. Devue	Plaatsvervangend voorzitter BPF Koopvaardij Pensioenbestuurder FNV
Dhr S. Altintas	Directeur Financiën & Bedrijfsvoering VACO

Bestuursondersteuning

Het bestuur heeft het interne bestuursbureau ingericht met zelfstandige professionals. Het interne bestuursbureau bestaat uit twee bestuursadviseurs en een secretaresse.

Auditcommissie

De niet-uitvoerende bestuurders hebben een auditcommissie ingesteld. Deze commissie ondersteunt en adviseert hen bij het uitoefenen van het intern toezicht over:

- Risicobeheersing,
- Beleggingsbeleid,
- Financiële informatieverschaffing door het fonds.

Samenstelling per 31 december 2023

De onafhankelijke auditcommissie (AC) bestaat uit twee onafhankelijke externe deskundigen. In 2023 zijn hier wisselingen in geweest. Mevrouw A. van der Meer heeft haar lidmaatschap van de AC beëindigd in 2023 en per 1 september is de heer D.J. Smit benoemd als lid van de AC. De samenstelling is:

- de heer R. Caenen,
- de heer D.J Smit

Sleutelfuncties

Het bestuur heeft sleutelfuncties ingericht (artikel 143a PW). De sleutelfuncties zijn verantwoordelijk voor het inrichten van het risicobeheersysteem, waaronder het opstellen en onderhouden van strategieën, processen, procedures, methodieken, modellen en interne controlemechanismen en voor het beoordelen van de strategie en het beleid van het pensioenfonds vanuit een risicobeheerperspectief, de effectiviteit van mitigerende maatregelen en de aanvaardbaarheid van restrisico's. De sleutelfuncties betreffen de risicobeheerfunctie, de actuariële functie en de interne auditfunctie.

Tot de sleutelfunctie behoren zowel de houder van de sleutelfunctie als de vervuller(s) van de sleutelfunctie. Onafhankelijkheid en objectiviteit zijn essentieel voor de effectiviteit van de sleutelfuncties. Dit wordt bepaald door een combinatie van de positionering in de organisatie (opzet), de feitelijke invulling (bestaan) en de wijze van acteren (werking) van de sleutelfuncties, één en ander met inachtneming van de wettelijke vereisten.

De werking blijkt uit de rapportages van de sleutelfuncties aan het bestuur, waarvan de auditcommissie desgewenst kennis kan nemen. Het bestuur is collectief verantwoordelijk voor de effectiviteit van de sleutelfuncties.

Risicowerkgroep

De sleutelfunctiehouders van de risicobeheerfunctie, de financieel risicomanager en niet-financieel risicomanager vormen samen de risicowerkgroep. De sleutelfunctiehouder van de actuariële functie wordt geïnformeerd en neemt op verzoek van de werkgroep deel aan dit overleg. De risicowerkgroep beoordeelt het risicoprofiel van het pensioenfonds en rapporteert hierover aan het bestuur. De risicowerkgroep adviseert het bestuur over te nemen (aanvullende) maatregelen.

Sleutelfuncties per 31 december 2023

Interne Audit	Actuariel	Risicobeheer
<i>Houder</i> R. van de Berg	<i>Houder en vervuller</i> H. Stofbergen	<i>Houder</i> M. Simon
<i>Vervuller</i> Wordt per audit bepaald		<i>Vervuller</i> G. Cremers (Sprenkels) P. de Koning (Trivu)

2.5 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst. Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2023 is opgenomen op pagina 66 van dit verslag. Daarnaast is de medezeggenschap in het verantwoordingsorgaan belegd.

Het verantwoordingsorgaan is per 31 december 2023 als volgt samengesteld:

Leden deelnemers	Leden pensioengerechtigden	Leden werkgevers
P. Traas C. Verweij	P. Niemantsverdriet	C. Bulten (voorzitter)

2.6 Uitbestede werkzaamheden

Het fonds heeft mede aan de hand van actuele wet- en regelgeving vastgesteld aan welke eisen uitbestedingen moeten voldoen. Deze eisen zijn vastgelegd in het uitbestedingsbeleid. Uitbestedingspartijen moeten voldoen aan de criteria van dit beleid. Het fonds evalueert periodiek de dienstverlening door de uitbestedingspartijen. Bij de uitbesteding van werkzaamheden aan derden wordt door het bestuur zorgvuldig gekeken naar onder andere het trackrecord van partijen en de kosten. Het bestuur bepaalt welk kostenniveau aanvaardbaar is. In het kader van de beheersbaarheid van de kosten, worden zo veel mogelijk afspraken met vaste kosten gecontracteerd.

Administrateur

Per 1 januari 2023 is de administratie en communicatie aan Appel Pensioenuitvoering B.V. uitbesteed. Hiervoor was tot en met 31 december 2022 de administratie en communicatie uitbesteed aan AZL.

Vermogensbeheer

Van Lanschot Kempen Investment Management N.V.

Custodian

Northern Trust.

Adviserend actuaris

Mevrouw drs. E.C.P. Op het Veld AAG, verbonden aan Sprenkels B.V.

Certificerend actuaris

De heer drs. H.L.N. Stofbergen AAG, verbonden aan WillisTowersWatson Netherlands B.V.

Onafhankelijke accountant

De heer drs. C.A. Harteveld, verbonden aan Mazars.

Compliance officer

De heer P. de Koning, verbonden aan TriVu.

Herverzekeringsmaatschappijen

– NN Re (Netherlands) N.V. (premiëvrijstelling bij arbeidsongeschiktheidsverzekering, Anw-hiaatverzekering en overlijdensrisicoverzekering),

Per 1 januari 2023 is NN Re (Netherlands) N.V. naast de herverzekeraar voor de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheidsrisico (vanaf 1 januari 2022) tevens de herverzekeraar voor het Anw-hiaat en het overlijdensrisico geworden.

2.7 Financiële positie

Dekkingsgraad

Het fonds rapporteert elke maand de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden. Door een gemiddelde te nemen is deze dekkingsgraad minder afhankelijk van de bewegelijkheid van de rente. In 2023 is de beleidsdekkingsgraad gestegen van 98,6% naar 104,7%. De actuele dekkingsgraad steeg in het verslagjaar van 101,0% naar 104,1%. De ontwikkeling van deze dekkingsgraad is als volgt te verklaren:

(* € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Dekkings- graad
Stand per 1 januari 2023	720.162	712.930	101,0%
Beleggingsresultaten	53.798	-	3,8%
Premiebijdragen	43.850	27.082	1,7%
Uitkeringen	-10.656	-10.049	0,0%
Wijziging RTS	-	42.521	-2,6%
Waardeoverdrachten	-7.370	-8.194	0,1%
Kosten	-4.866	-267	0,0%
Toeslagverlening	-	-	0,0%
Overige	304	-1.243	0,3%
Stand per 31 december 2023	795.222	762.780	104,3%
Dotatie aan premiereserve	-1.226	-	-0,2%
Rendement premiereserve	-272	-	0,0%
Ultimo 2023 (t.b.v. dekkingsgraad)	793.724	762.780	104,1%

Reële dekkingsgraad

Een andere graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds is de reële dekkingsgraad. De reële dekkingsgraad laat zien in hoeverre het aanwezige vermogen voldoende is om de pensioenen met volledig koopkrachtbehoud uit te keren.

De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2023 bedroeg de reële dekkingsgraad 75,3% (eind 2022 was dit 73,2%).

Premiedekkingsgraad

Om inzicht te geven in het effect van de opbouw op de dekkingsgraad kan gekeken worden naar de premiedekkingsgraad. De premiedekkingsgraad is de verhouding tussen de feitelijke premie (exclusief de opslag voor directe uitvoeringskosten en de dotatie aan de premiereserve) en de actuariële benodigde koopsom voor de opbouw van nieuwe aanspraken. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad hoger is dan de primo dekkingsgraad. Als de

premiedekkingsgraad lager is dan de primo dekkingsgraad dan geldt het omgekeerde. De premiedekkingsgraad primo 2022 was 84,4% en primo 2023 was deze 139,3%. Ultimo 2023 was deze 138,9%.

Vereist eigen vermogen en herstelplan

Het (strategisch) vereist eigen vermogen is het vermogen dat volgens het rekenmodel van DNB nodig is om de financiële risico's op te kunnen opvangen. Het vereist eigen vermogen was eind 2022 17,4%. Dat betekent dat de vereiste dekkingsgraad 117,4% was. De minimaal vereiste dekkingsgraad was eind 2022 104,3%. Omdat de beleidsdekkingsgraad eind 2022 (98,6%) lager was dan de vereiste dekkingsgraad, had het fonds ultimo 2022 een tekort. Daarom heeft het fonds een herstelplan opgesteld voor 2023 waarin aangetoond kan worden dat het fonds in staat is om binnen de wettelijke hersteltermijn het vereist eigen vermogen te behalen.

In het eerste kwartaal van 2023 vond de jaarlijkse update van het herstelplan plaats. Het herstelplan is vormgegeven op basis van de wettelijke eisen. Op basis van het reguliere beleid is de beleidsdekkingsgraad naar verwachting over tien jaar niet hoger dan de vereiste dekkingsgraad. Het fonds heeft daarom besloten gebruik te maken van de vrijstellingsregeling van art. 8 van de Pensioenwet om een termijn van twaalf jaar te hanteren, waarbinnen het VEV wel behaald kan worden.

Op basis van het herstelplan is daarom geen lange termijn korting nodig.

Het vereist eigen vermogen eind 2023 is 15,3%. Dat betekent dat de vereiste dekkingsgraad 115,3% is. De minimaal vereiste dekkingsgraad is 104,4%. Omdat de beleidsdekkingsgraad eind 2023 (104,7%) lager is dan de vereiste dekkingsgraad, heeft het fonds een tekort. In 2024 heeft geen update van het herstelplan plaatsgevonden omdat het fonds inmiddels deelneemt aan het transitie-FTK. Bij het gebruikmaken van het transitie-FTK moet het fonds kunnen aantonen dat, op basis van de DNB-voorschriften, de dekkingsgraad naar verwachting op de transitiedatum minimaal gelijk is aan de invaardekkingsgraad. De beoogde minimale omvang van het eigen vermogen is daarmee gelijk aan het vermogen dat benodigd is om aan bovengenoemde eis te voldoen. De omvang van het minimaal eigen vermogen is in het overbruggingsplan vastgesteld.

Transitie-FTK en Overbruggingsplan

Op grond van de Wet toekomst pensioenen (hierna: Wtp) is er tijdens de transitiefase tot de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel (onder voorwaarden) een keuze om gebruik te maken van het transitie-FTK. Het doel van het transitie-FTK is om onevenwichtige handelingen tijdens de transitiefase naar het nieuwe pensioenstelsel te voorkomen en een geleidelijke overgang naar het nieuwe stelsel plaats te laten vinden.

Mede omdat gedurende het jaar niet voorzien kon worden of de beleidsdekkingsgraad aan het einde van het jaar voor minstens het zesde achtereenvolgende meetmoment onder de minimaal vereiste dekkingsgraad (104,4%) uit zou komen heeft het fonds besloten deel te nemen aan het transitie-FTK om een korte termijn korting te voorkomen. Daartoe is voor 1 september een overbruggingsplan ingediend bij DNB. In het overbruggingsplan wordt met

het overbruggingsplansjabloon (op basis van een deterministisch scenario conform de herstelplanmethodiek) aangetoond dat op het invaarmoment (beoogd 1 januari 2026) de actuele dekkinggraad van het fonds minimaal gelijk is aan de invaardekkinggraad. De invaardekkinggraad is voorlopig vastgesteld op 102,0%. Op basis van het reguliere fondsbeleid wordt in het overbruggingsplan verwacht dat de actuele dekkinggraad van het pensioenfonds vanaf eind 2023 minstens gelijk is aan de invaardekkinggraad. Dit is binnen de gekozen invaartermijn van 3 jaar (1 januari 2023 tot 1 januari 2026). Dit betekent dat op dit moment geen kortingsmaatregelen volgens de regels van het transitie-FTK benodigd zijn, omdat van het transitie-FTK gebruik gemaakt wordt.

Financieel crisisplan en crisissituatie vanaf september 2018

Het fonds heeft een financieel crisisplan. Dit plan beschrijft de maatregelen die het fonds kan inzetten in de situatie dat het herstelplan naar verwachting niet gehaald gaat worden. Het fonds bevindt zich sinds september 2018 in een crisissituatie. In overleg met sociale partners heeft het bestuur toen besloten om de volgende crisismaatregelen vanaf 1 januari 2019 door te voeren:

1. Het pensioen dat na overlijden van de deelnemer aan de partner wordt betaald, werd in 2019 voor 70% opgebouwd in plaats van voor 100%. De resterende 30% was op risicobasis verzekerd.
2. In 2019 werd een groter deel van de premie (23,9% i.p.v. 22,9%) gebruikt voor ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen en een kleiner deel (1,6% i.p.v. 2,6%) voor de overgangsregeling (VPL).

De maatregelen waren in eerste instantie voor één jaar doorgevoerd, maar het fonds zag zich genoodzaakt deze maatregelen ook in 2020 en 2021 door te voeren. In 2020 is de VPL regeling afgelopen en afgerekend. In 2022 bedroeg de premie 28,3% bij een opbouwpercentage van 1,6% en is het partnerpensioen voor 50% op opbouw basis en voor 50% op risicobasis bepaald.

In juni 2023 is de crisissituatie geëvalueerd. Kijkend naar de definitie van crisis volgens het financieel crisisplan en de interpretatie daarvan door het bestuur in september 2018, is de situatie weinig veranderd. De dekkinggraad loopt wel wat op, maar is nog steeds volatiel. De conclusie is dat er formeel nog steeds sprake is van een crisissituatie, maar dat er geen concrete acties uit naar voren komen. In 2023 zijn de premie en het opbouwpercentage gelijk aan die in 2022.

Haalbaarheidstoets

Elk jaar bekijkt het bestuur de financiële opzet van het fonds en wordt onder meer het verwachte pensioenresultaat berekend. Het bestuur beoordeelt dan hoe de financiële opzet en het verwachte pensioenresultaat passen bij het risico dat het fonds neemt met de beleggingen. Dat is de haalbaarheidstoets.

Het mediaan pensioenresultaat (74,9%) kwam in 2023 lager uit dan vorig jaar en ook de relatieve afwijking in een slecht weer scenario (25,5%) kwam lager uit dan vorig jaar. De wijzigingen t.o.v. de HBT 2022 zijn:

- Met positieve impact: de hogere startdekkingsgraad;
- Met negatieve impact: de te gebruiken DNB-scenarioset en de werkelijk verleende toeslag per 1 jan 2023.

Deze uitkomsten voldoen aan de door het pensioenfonds vastgestelde maximale relatieve afwijking, maar net niet aan de ondergrens. Het verwachte pensioenresultaat van 74,9% is iets lager dan de vastgestelde ondergrens van 75%. De relatieve afwijking ten opzichte van de mediaan is wel kleiner dan de vastgestelde maximale relatieve afwijking van 35%. De uitkomsten van de haalbaarheidstoets 2023 zijn voorgelegd aan de sociale partners en zij hebben bevestigd dat, ondanks dat de ondergrens net niet is gehaald, de lange termijn risicohouding ongewijzigd kan blijven.

Z-score 2023 en performancetoets

Elk jaar meet het fonds het resultaat van de beleggingen ten opzichte van de benchmark, uitgedrukt in de z-score. Een positief getal betekent dat de beleggingen het beter deden dan de benchmark. Een negatief getal betekent dat de beleggingen het juist slechter deden. De kosten tellen mee in de berekening. De z-score over 2023 was 0,22. De z-score kan per jaar flink verschillen. Daarom is er ook een gemiddelde z-score over vijf jaar: de performancetoets. Wanneer de uitkomst van de performancetoets onder de -1,28 uitkomt, staat het werkgevers vrij om (op basis van het Vrijstellingsbesluit) een alternatief te zoeken voor het verplicht gestelde bedrijfstakpensioenfonds. Ons fonds moet dan een werkgever vrijstelling geven van deelname aan ons fonds als de werkgever hierom vraagt én als hij aan een aantal voorwaarden voldoet. De performancetoets wordt berekend uit de z-scores over de jaren 2019 tot en met 2023 en bedraagt 0,55. Daarmee scoort het fonds ruim boven het vereiste minimum van -1,28.

2.8 Pensioenregeling

Kenmerken regeling

De pensioenregeling van BPF Banden en Wielen zag er op 31 december 2023 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers

Pensioensysteem	Geïndexeerd middelloon
Pensioenrichtleeftijd	68 jaar
Opbouw% ouderdompensioen	1,6%
Opbouw% partnerpensioen	70% van de opbouw ouderdompensioen, met dien verstande dat: a) in 2019, 2020 en 2021 30% van het partnerpensioen op risicobasis is. De overige 70% van het partnerpensioen blijft op opbouwbasis. b) vanaf 2022 50% van het partnerpensioen op risicobasis is. De overige 50% van het partnerpensioen blijft op opbouwbasis.
Maximumsalaris	€ 128.810 (2023)
Franchise	€ 13.701 (2023)
Maximum pensioengrondslag	€ 115.109 (2023)
Pensioenpremie	28,3% van de pensioengrondslag (2023)

Het pensioenfonds kent een vrijwillige individuele regeling, de ANW-hiaatregeling. Deze regeling is bedoeld voor partners die bij overlijden van de deelnemer geen recht hebben op een (volledig) ANW-pensioen. Het pensioenreglement is te vinden op www.bandenpensioen.nl.

Premiebeleid

De aangesloten ondernemingen moeten voor elke werknemer/deelnemer van 21 jaar en ouder, een doorsneepremie aan het pensioenfonds betalen voor deelneming aan de pensioenregeling van het fonds. Per deelnemer bedraagt de premie een percentage van de vastgestelde pensioengrondslag. Bij de vaststelling van de doorsneepremie houdt het fonds onder andere rekening met de leeftijdsopbouw van de actieve deelnemers. Jaarlijks kijkt het fonds of de doorsneebijdrage moet worden aangepast.

Met de premie die het fonds ontvangt moeten alle kosten kunnen worden betaald. De kostendekkende premie is een meetlat waaraan het pensioenfonds jaarlijks moet toetsen of de ontvangen premie toereikend is. Het is toegestaan om bij die toets uit te gaan van een gedempte kostendekkende premie in plaats van de "zuivere" kostendekkende premie. Het verschil is dat voor de vaststelling niet uitgegaan wordt van de rentetermijnstructuur als rekenrente voor de vaststelling van de premie, maar van een verwacht pensioenfondsrendement. Het fonds maakt gebruik van deze mogelijkheid en gaat voor de premie van de basisregeling uit van een zogenoemde reële rendementscurve op basis van

verwachte maximale rendementen en een afslag voor indexatie op basis van verwachte prijsinflatie zoals opgenomen in artikel 23a van het Besluit FTK. Het verwachte netto beleggingsrendement voor 2023 (1,15%) is afgenomen met circa 0,02%-punt in vergelijking tot het verwacht netto beleggingsrendement dat is gehanteerd bij de premie 2022 (gemiddeld netto beleggingsrendement 1,17% in 2022). Dit komt door de aanpassing van de credit rating van de onderliggende waarden, waardoor per saldo een licht hogere rating wordt toegekend aan de vastrentende waarden met dienengevolge een licht lager verwacht beleggingsrendement. In 2023 was de feitelijke premie voor de basisregeling 28,3% van de pensioengrondslagsom. In de premie voor de basisregeling is een kostenopslag van 2,0% van de pensioengrondslagsom opgenomen ter dekking van de uitvoeringskosten. De bedragen van de kostendekkende premie, de gedempte kostendekkende premie en de feitelijk ontvangen premie worden hieronder schematisch weergegeven.

(* € 1.000)	2023	2022
Kostendekkende premie	36.308	51.962
Gedempte kostendekkende premie	42.534	38.964
Ontvangen doorsneepremie	43.760	40.355
Ontvangen doorsneepremie	43.760	40.355
Dotatie bestemde premiereserve	-1.226	-1.391
Feitelijke premie ten behoeve van toetsing	42.534	38.964
Samenstelling kostendekkende premie		
Actuarieel benodigd	28.978	42.496
Opslag vereist vermogen	5.042	6.345
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
	36.308	51.962
Samenstelling gedempte premie		
Actuarieel benodigd	22.688	20.227
Opslag vereist vermogen	3.948	3.020
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
Voorwaardelijke onderdelen	13.610	12.596
	42.534	38.964
Samenstelling feitelijke premie		
Actuarieel benodigd	22.688	20.227
Opslag vereist vermogen	3.948	3.020
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
Voorwaardelijke onderdelen	13.610	12.596
Premiemarge	1.226	1.391
Dotatie bestemde premiereserve	-1.226	-1.391
	42.534	38.964

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Het verlenen van toeslagen op de pensioenen is voorwaardelijk. De hoogte van de toeslag (en de premie) in enig boekjaar is afhankelijk van de (geschatte) beleidsdekkingsgraad aan het einde van het voorgaande boekjaar. Daarbij blijft het vermogen tegenover de bestemde premiereserve buiten beschouwing. De hieronder opgenomen staffel dient als leidraad voor het bestuur bij de vaststelling van het toeslagniveau. Het bestuur heeft de vrijheid om

hiervan af te wijken als het vindt dat de situatie van het fonds daartoe aanleiding geeft. Het bestuur zal nooit besluiten om een hogere toeslag te verlenen dan is toegestaan op grond van de wet- en regelgeving ('toekomstbestendig indexeren', TBI).

Beleidsdekkingsgraad	Toeslag
Lager dan 110%	Nihil.
Tussen 110% en wettelijke grens voor volledige toeslagverlening	Deel dat toekomstbestendig (conform wettelijke bepalingen) kan worden verleend
Boven de wettelijke grens voor volledige toeslagverlening	Volledige toeslagverlening + eventueel inhaaltoeslagen en herstel van kortingen

Het voorwaardelijke toeslagenbeleid luidt als volgt:

1. Het voorwaardelijk toeslagenbeleid wordt vormgegeven via financiering van de toeslagen uit het eventuele overrendement. Er is daarom geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre er in de toekomst toeslagen worden verleend. Er is geen reservering voor toekomstige toeslagen;
2. Het uitgangspunt voor de toeslag is de stijging van de gepubliceerde consumentenprijsindex (CPI) voor alle bestedingen afgeleid (2015= 100), over de periode oktober tot oktober voorafgaande aan de datum waarop de toeslag wordt verleend, zoals deze voor de eerste maal wordt gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Indien de prijsindex negatief is wordt geen toeslag verleend;
3. De toeslagambitie bedraagt 100% van de stijging van de CPI.

Het bestuur heeft conform het toeslagbeleid, zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren, besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2024 niet te verhogen. De achterstand in de toeslagverlening vanaf 1 januari 2014 bedraagt op dit moment voor de deelnemers 27,36% (was 29,94% vorig jaar) en voor de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden 27,36% (was 30,52%). De afname wordt veroorzaakt door de daling van de inflatie afgelopen jaar. Zodra de financiële positie dit toelaat kan het bestuur eventueel besluiten tot het toekennen van inhaaltoeslag. Met ingang van 2016 wordt de inhaaltoeslag op individueel niveau bijgehouden.

Bestemde premiereserve

Fluctuaties in de uitvoeringskosten en de opbouw van het deelnemersbestand leiden tot bewegingen in de gedempte kostendekkende premie (uitgedrukt in de pensioengrondslagsom). Dat kan betekenen dat er in het ene jaar een positieve premiemarge is, terwijl in een ander jaar een premietekort zou resulteren in een korting van de pensioenopbouw. Dat is ongewenst. Daarom wordt een bestemde premiereserve gevormd. Daaraan wordt een positieve premiemarge toegevoegd. Indien er sprake is van een negatieve premiemarge, wordt dit van de bestemde premiereserve onttrokken. Aan de bestemde premiereserve wordt jaarlijks (een deel van) het behaalde fondsrendement (positief of negatief) toegevoegd. Het vermogen tegenover de bestemde premiereserve

wordt buiten beschouwing gelaten bij de vaststelling van de (beleids)dekkingsgraad. De hoogte van de premiereserve is in paragraaf 2.2 Kerncijfers opgenomen.

Mutatieoverzicht deelnemers

	Actief	Slaper	Pensioen- gerechtigd	Totaal
Stand per 31 december 2022	6.320	13.001	1.705	21.026
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	1.867	-327	-7	1.533
Ontslag met premievrije aanspraak	-1.419	1.363	14	-42
Waardeoverdracht	-	-2.359	-	-2.359
Ingang pensioen	-44	-106	150	-
Overlijden	-11	-27	2	-36
Afkoop	-	-18	-33	-51
Andere oorzaken ¹⁾	-90	-14	-42	-146
Stand 31 december 2023³⁾	6.623²⁾	11.513	1.789	19.925

- 1) Dit betreft onder andere de volgende mutaties: wijziging onderneming, expiratie van pensioen, conversie na echtscheiding en einde studie.
- 2) Waarvan deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling: 278.
- 3) In bovenstaande tabel zijn de aspiranten niet meegenomen. Aspiranten bouwen geen aanspraken op en worden daarom niet beschouwd als deelnemer.

Specificatie pensioengerechtigden

	2023	2022
Ouderdomspensioen	1.277	1.220
Partnerpensioen	477	447
Wezenpensioen	35	38
Totaal	1.789	1.705

2.9 Communicatie

Het fonds besteedt veel aandacht aan de communicatie met iedereen die bij het fonds betrokken is: (gewezen) deelnemers, pensioneerden en werkgevers. Om de communicatie zo effectief mogelijk vorm te geven, wordt gewerkt met een meerjaren communicatiebeleidskader. Basis voor dit kader vormt de algehele strategie van het fonds. Het kader bevat de strategische uitgangspunten voor de communicatie met de actieve deelnemers, de gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden. Op basis van het beleidskader wordt een jaarlijks communicatieplan opgesteld. Dit plan bevat een verdere detailuitwerking van de communicatie in het betreffende jaar. Specifieke acties en middelen worden in deze jaarplannen beschreven, evenals concrete en meetbare subdoelen. De uitvoerend bestuurder met communicatie in de portefeuille bereidt de communicatie voor samen met de niet uitvoerend bestuurder met portefeuille

communicatie, de medewerkers van het bestuursbureau en de externe communicatieadviseur en toetst de uitvoering ervan.

Eind 2023 liep het meerjarenbeleidskader ten einde. De volgende beleidsperiode zou logischerwijs lopen van 2024 tot 2026. Omdat de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel plaatsvindt in de tweede helft van de beleidsperiode, vraagt dat in aanloop naar en vanaf 2026 om andere accenten in de communicatie. Daarom is in 2023 besloten om 2024 qua communicatie als een overgangsjaar te beschouwen en is een gecombineerd communicatiebeleids- en jaarplan voor 2024 opgesteld. Daarin zijn zowel het beleid als de geplande acties in 2024 ten aanzien van de communicatie met de belangrijkste belanghebbenden bepaald.

Een van de communicatiedoelen is dat deelnemers zich in staat voelen om tijdens hun 'pensioenloopbaan' en op het moment dat zij hun pensioen aanvragen passende keuzes te maken. Dit betekent dat zij, al dan niet geholpen door het fonds, beoordelen of zij in actie moeten/willen komen en daadwerkelijk actie ondernemen als zij besluiten dat actie nodig of wenselijk is. In 2023 is de informatie op de website bij de verschillende 'pensioenevents' daarom toegankelijker opgezet en is in één oogopslag te zien welke actie er van betrokkene gevraagd wordt. Ook werd de informatie over de klachtenprocedure opnieuw ingericht. Deze is voor deelnemers toegankelijker geworden met inzichtelijke processtappen.

In de huidige pensioencommunicatie ligt de nadruk veelal op informatieverschaffing, waarbij de informatie zoveel mogelijk activerend en keuze-ondersteunend is. Met het oog op het nieuw pensioenstelsel heeft het fonds in 2023 een start gemaakt met het inrichten van keuzebegeleiding op een manier die deelnemers in staat stelt om de keuzes die zij maken zo goed mogelijk te laten aansluiten bij hun financiële situatie en wensen. Dat heeft in 2023 tot aanpassing geleid in de communicatie-uitingen van het fonds, zodanig dat het fonds tenminste voldoet aan de wettelijke eisen om deelnemers te begeleiden bij het maken van pensioenkeuzes. Het fonds voelt de opdracht om deelnemers zo goed mogelijk te begeleiden bij het maken van pensioenkeuzes. In 2024 e.v. zal het fonds haar ambitie op het gebied van keuzebegeleiding bepalen en deze vervolgens invullen.

Het fonds besloot om per 1 september 2023 een overbruggingsplan in te dienen. Bij de besluitvorming over het overbruggingsplan is het bestaande communicatiebeleid als leidraad voor de communicatie aangehouden. De effecten voor de deelnemer in termen van voor- en nadelen zijn gecommuniceerd, waarbij kwantitatieve effecten achterwege gelaten zijn. Dat past bij het uitgangspunt om de deelnemer zoveel mogelijk bewust te maken van de veranderingen die in het nieuwe stelsel gaan komen.

Het fonds gaat steeds meer digitaal communiceren. Dat betekent dat emailadressen nodig zijn. Net als in voorgaande jaren, zijn deelnemers en gepensioneerden in 2023 op verschillende manieren geactiveerd om hun emailadres door te geven. Daarnaast is het nu mogelijk om persoonlijke communicatie waaronder pensioeningangsbrieven en pensioenoverzichten via de Berichtenbox van 'Mijn overheid' te versturen.

Omdat het fonds hecht aan de opvattingen van deelnemers over beleggen van pensioengeld en de risico's die daarbij horen, is in 2023 besproken om de risicobereidheid met de kennis van vandaag opnieuw te peilen aan de hand van een risicopreferentieonderzoek (RPO). In januari 2024 is besloten om een nieuw RPO uit te voeren. De uitkomsten gebruikt het fonds bij het vormgeven van toekomstig beleid. Dit past in de voorbereiding op de invoering van de Wet toekomst Pensioenen. Naast alle reguliere communicatieactiviteiten vond in 2023 communicatie plaats via de website, nieuwsbrieven en persoonlijke brieven over de volgende onderwerpen:

- Het bewust maken van de veranderingen die in het nieuwe stelsel komen gaan.
- Toetredingsleeftijd van 21 naar 18 jaar
- Geen verhoging van de pensioenen per 1 januari 2024. Informatie aan pensioengerechtigden vond plaats via een persoonlijke brief
- Tijdelijke regels voor verhogen en verlagen van pensioenen in transitie FTK
- Nadere kennismaking met de nieuwe pensioenadministrateur
- Uitkomsten risicopreferentie onderzoek
- Aanpassing klachten procedure
- De financiële situatie van het fonds
- Deelnemersportaal en pensioenplanner en inloggen via Digid
- Het uniform pensioenoverzicht
- Duurzaam beleggen

Werkgeverscommunicatie

Werkgevers zijn vaak vraagbaak voor medewerkers. Bovendien leggen wettelijke verplichtingen op dat de werkgever deze rol als eerste aanspreekpunt ook moet invullen. Het fonds vindt het belangrijk te weten wat de werkgevers van de communicatie door het fonds vinden. Is deze duidelijk en heeft de werkgever genoeg informatie om zijn medewerkers in geval van vragen verder te helpen? Om de voeling met de werkgevers te vergroten, heeft het fonds vier keer per jaar een communicatieoverleg met werkgeversorganisatie VACO ingericht. Uit dit overleg kwam ondermeer de hiervoor genoemde behoefte naar voren aan meer inzicht in de gevolgen van het verschuiven van de pensioendatum voor het opgebouwde pensioen. In 2023 heeft de nadruk vooral gelegen op de overgang naar een nieuwe pensioenadministrateur en het volautomatisch uitwisselen van salarisgegevens tussen werkgevers/administratiekantoren en het fonds vanaf 1 januari 2023. Hiermee dragen wij bij aan lastenverlichting voor het fonds en de werkgevers en hun administratiekantoren. Behalve lastenverlichting zorgt het ook voor gebruik van juiste en volledige dienstverbandgegevens. Werkgevers ontvingen in het verslagjaar vier keer een digitale nieuwsbrief met informatie over relevante pensioenzaken van uiteenlopende aard. Het fonds leverde in 2023 twee keer een bijdrage aan het werkgeversblad VACO-magazine.

2.10 Beleggingen

Invulling portefeuille

Hieronder is de stand van de portefeuille per 31 december 2023 weergegeven, gebaseerd op de beleggingsrapportage van de vermogensbeheerder. De bedragen en de verdeling kunnen enigszins afwijken van de bedragen in de jaarrekening.

	Marktwaaarde (in EUR)	Totale portefeuille
Matchingportefeuille		
Vastrentend	283.455.607	36,5
Liquiditeiten	45.276.713	5,8
Totaal matchingportefeuille	328.732.320	42,3
Rendementsportefeuille		
Aandelen	174.161.946	22,4
Aandelen ontwikkelde landen	139.443.555	17,9
<i>Aand ontwikkeld Wereld</i>	<i>104.828.088</i>	<i>13,5</i>
<i>Aand ontwikkeld Europa</i>	<i>34.615.467</i>	<i>4,5</i>
Aandelen opkomende landen	34.718.391	4,5
<i>Aand opkomend Wereld</i>	<i>34.718.391</i>	<i>4,5</i>
Onroerend Goed	74.585.546	9,6
OG genoteerd	36.503.934	4,7
OG N-genoteerd (indirect)	38.081.612	4,9
Vastrentend	197.246.817	25,4
Hypothecaire leningen	70.370.218	9,1
Bedrijfsobligaties	46.169.316	5,9
Hoogrentende landen	35.898.932	4,6
Alternative Credit	22.674.957	2,9
Hoogrentend onderh. leningen	22.133.394	2,8
Liquiditeiten	892.057	0,1
Valuta-afdekking	1.251.110	0,2
Totaal rendementsportefeuille	448.137.476	57,7
Totale portefeuille	776.869.796	100,0

Macro-economische ontwikkelingen

2023 was wederom een bewogen jaar op financiële markten. Economen en beleggers stelden zichzelf de vraag of er een recessie zou komen of dat een zachte landing mogelijk zou zijn, waarbij de inflatie daalt zonder dat daarbij de economie in een recessie belandt.

Nadat het jaar begon met recessiezorgen, bleek de economie weerbarstiger dan gevreesd. Energieprijzen konden dalen door een milde winter en het snel veranderen naar andere energie-aanbieders dan Rusland. Ook leidde de heropening van de economie in China tot hoop, na het onverwachts opheffen van de strenge covidmaatregelen eind 2022. Later zou blijken dat de Chinese economie maar moeilijk kon versnellen door het lage consumentenvertrouwen en problemen in de vastgoedsector. In maart ontstonden er wereldwijd zorgen over de staat van het financiële systeem na de ineenstorting van Silicon Valley Bank in de VS en de overname van Credit Suisse door UBS, met als gevolg sterk dalende rentes en onrust op markten. Toch bleken markten in staat de zorgen van zich af te schudden nadat er geen verdere ongelukken gebeurden. In mei sloeg dit om naar enthousiasme, vooral door de toenemende opwinding over de mogelijke grote en positieve impact van toepassingen van generatieve kunstmatige intelligentie. Hierdoor beleefden de grote technologie-aandelen een zeer sterk 2023 met sterke koersstijgingen.

De economische groei in de VS bleef sterk, en was ook sterker dan verwacht, mede door het aanwenden van besparingen door consumenten en hoge overheidsuitgaven. De eurozone en het VK lieten wel een groeivertraging zien. Doordat inflatie nog te hoog was en arbeidsmarkten krap bleven, hielden centrale bankiers hun aandacht gericht op het bestrijden van inflatie. Gedurende de zomer en het najaar stegen obligatierentes naar hoogtes die de laatste 10 jaar niet gezien zijn (5% voor de Amerikaanse tienjaarsrente, 3% in Duitsland en 4,75% in het VK). Het vooruitzicht op aanhoudend strenge centrale banken had ook haar weerslag op aandelen, die gedurende die maanden negatieve rendementen lieten zien. Geopolitieke gebeurtenissen kwamen ook centraal te staan, met name na de aanval van Hamas op Israël in oktober wat olieprijs (kortstondig) en goudprijzen deed oplopen.

Vanaf eind oktober was er een zeer sterke stijging van koersen over verschillende beleggingscategorieën, zowel bij obligaties als aandelen. Dalende inflatie maakte beleggers steeds optimistischer over de kansen op een zachte landing. Dit momentum werd in december versterkt, vooral nadat de Fed (de Amerikaanse centrale bank) aangaf 75 basispunten aan renteverlagingen te verwachten in haar projecties voor 2024.

Ondanks verschillende stijgingen en dalingen gedurende het jaar, presteerden de meeste beleggingscategorieën goed in 2023. Van de liquide beleggingscategorieën lieten de meer risicovolle beleggingscategorieën, zoals aandelen en high yield bedrijfsobligaties, relatief sterkere resultaten zien.

Vastrentende waarden

Centrale banken hebben de beleidsrente gedurende 2023 nog verder verhoogd. De Fed in de VS met 100 basispunten naar 5,5%, de ECB met 200 basispunten naar 4,0%, en de Bank of England met 175 basispunten naar 5,25%.

Nadat eind oktober de tienjaarsrentes nog niveaus bereikten die we tenminste een decennium niet meer hadden aanschouwd, trad er in het vierde kwartaal een sterke daling

op. In de VS was de tienjaarsrente nagenoeg vlak over 2023 en eindigde rond 3,9%, in Duitsland daalde de tienjaarsrente met 50 basispunten naar 2,0% en in het VK met 10 basispunten naar 3,5%. Voor alle drie de landen geldt dat de tweejaarsrentes hoger liggen dan de tienjaarsrentes. De rentecurves zijn daarmee invers.

Na twee zware jaren voor obligatiecategorieën, met fikse rentestijgingen, lieten deze categorieën in 2023 een beter jaar zien. Met name dankzij het sterke herstel in de laatste twee maanden van 2023. Staatsobligaties realiseerden een positief rendement. Bedrijfsobligaties deden het beter dan staatsobligaties vanwege het dalen van de risico-opslagen gedurende 2023, wat werd gedreven door de hoop op een zachte landing van de economie. Risicovollere high yield bedrijfsobligaties deden het hierbij beter dan kredietwaardigere investment grade bedrijfsobligaties.

In 2023 was het rendement op staatsobligaties van opkomende landen sterk positief, vanwege de goedkopere dollar en doordat de risico-opslagen en rentevergoedingen afgelopen jaar zijn afgenomen, als gevolg van de dalende inflatie en de verwachting op een zachte landing.

Aandelen

De gerealiseerde winstgroei was in 2023 nagenoeg vlak. Winstgroei hangt sterk samen met nominale BBP-groei. In een omgeving waar inflatie afneemt, is het moeilijker voor bedrijven om prijzen te blijven verhogen, waardoor winstgroei moeilijker te realiseren is. Het goede beursjaar voor aandelen heeft er dus met name toe geleid dat waarderingen van aandelen zijn opgelopen. De redenen hiervoor zijn dat beleggers positiever zijn geworden over het feit dat een recessie voorkomen zou kunnen worden en de mogelijke positieve impact van kunstmatige intelligentie op toekomstige winstgroei en productiviteit.

Aandelen Noord-Amerika was de sterkst presterende beleggingscategorie over 2023, gesteund door de blootstelling naar de grote technologie-aandelen in de VS en de steun van lagere rentes in het vierde kwartaal, waar groeiaandelen doorgaans meer van profiteren. Overige aandelenregio's uit ontwikkelde markten bleven achter op Noord-Amerika, door een minder sterk draaiende economie en minder blootstelling naar grote technologiebedrijven, maar stegen nog altijd 10% (in Euro) of meer.

Aandelen uit opkomende markten bleven achter bij de ontwikkelde aandelenregio's. De gerealiseerde winsten daalden in 2023 met zo'n 10% ten opzichte van het jaar ervoor. Dit werd veroorzaakt door minder wereldwijde vraag naar goederen, waardoor de industrie een minder goed jaar beleefde, en doordat prijzen van grondstoffen zijn gedaald. Maar de voornaamste reden is dat de Chinese economie de belofte van heropening niet kon waarmaken nadat het strenge zero-covid beleid eind 2022 onverwacht werd losgelaten. Problemen in de Chinese vastgoedsector en het lage consumentenvertrouwen bleven de economie parten spelen.

Onroerend goed

Beursgenoteerd vastgoed is vanwege de relatief hoge mate van schuldfinanciering gevoelig voor oplopende rentes en strengere kredietvoorwaarden van banken. Deze

kredietvoorwaarden werden flink aangescherpt het afgelopen jaar, zeker na de onrust rondom regionale banken in de VS en Credit Suisse in Europa in maart. Dit leidde in 2023 initieel tot lagere beurskoersen voor beursgenoteerd vastgoed. Meevallende lagere inflatiecijfers gaven echter sinds eind oktober zicht op minder strenge centrale banken in 2024 waardoor renteniveaus konden dalen. Dit leidde tot een sterk herstel van de beleggingscategorie, waardoor over 2023 alsnog een positief rendement werd gerealiseerd. Voor wereldwijd ontwikkeld beursgenoteerd vastgoed (5% in Euro) was dit lager dan Europees beursgenoteerd vastgoed (15% in Euro). Europees beursgenoteerd vastgoed is sinds 2022, na de rentestijgingen destijds, verder achtergebleven door de hogere mate van schuldfinanciering dan wereldwijd beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was er in 2023 voor Europees beursgenoteerd vastgoed meer ruimte om te herstellen.

Niet-beursgenoteerd vastgoed is eveneens gevoelig voor oplopende rentes en kredietvoorwaarden van banken. Bij niet-beursgenoteerd vastgoed vinden herwaarderingen echter vertraagd plaats ten opzichte van beursgenoteerd vastgoed. Hierdoor was niet-beursgenoteerd vastgoed gedurende het jaar 2022, toen renteniveaus sterk toenamen, nog in onvoldoende mate geherwaardeerd. De afwaardering van vastgoedobjecten zette zich daarom gedurende 2023 voort, wat leidde tot een negatief rendement voor Europees niet-beursgenoteerd vastgoed en Nederlandse woningen.

Valuta ontwikkelingen

De Amerikaanse dollar (-3%) en de Brits pond (+2%) waren in 2023 relatief stabiel ten opzichte van de euro. De Japanse yen (-11%) daalde in 2023 wel significant ten opzichte van de euro, onder meer doordat de korte renteniveaus in Japan, in tegenstelling tot in bijvoorbeeld de Verenigde Staten en de Eurozone, nauwelijks zijn opgelopen. Het pensioenfonds dekt de blootstelling van de beleggingen aan de Amerikaanse dollar, de Japanse yen en het Britse pond voor 50 procent af. Per saldo droeg de valuta-afdeckingsstrategie in 2023 licht positief bij aan het rendement.

Portefeuilleontwikkelingen

Portefeuillesamenstelling

Per eind januari 2023 is de beleggingsportefeuille geherbalanceerd naar nieuwe beleggingsrichtlijnen die per 31 januari 2023 zijn ingegaan.

Per dezelfde datum is binnen aandelen in opkomende landen een fondsoplossing met ambitieuzere ESG-restricties aan de portefeuille toegevoegd, het NT SDG Screened Low Carbon indexfonds. Binnen aandelen ontwikkelde landen belegt het pensioenfonds al sinds eind januari 2022 in vergelijkbare beleggingsfondsen.

Per juni 2022 is een vergelijkbaar aandelenfonds van NT beschikbaar voor opkomende markten. Binnen dit fonds worden, naast een Best-in-class uitsluitingsbeleid, een sterke reductie van CO₂-voetafruk en aandacht voor specifieke thema's en SDG 3, 7 en 13, ondernemingen met een sterke overheidsinvloed binnen controversiële landen uitgesloten. Per begin 2023 zal binnen aandelen opkomende landen de draai naar dit nieuwe fonds worden gemaakt.

Per het einde van de eerste helft van 2022 heeft het pensioenfonds commitments ingelegd voor een belegging in Direct Lending. Vanwege het aantrekkelijke rendement/risico profiel van Direct Lending heeft het Fonds in 2021 besloten om een allocatie van 5% naar Direct Lending in de portefeuille op te nemen. De opbouw van een allocatie naar Direct Lending gaat naar verwachting in totaal drie jaar duren. Gedurende die drie jaar wordt de gewenste allocatie stapsgewijs opgebouwd. Het fonds heeft besloten om, tijdens de periode dat Direct Lending wordt opgebouwd, Structured Credit als parkeercategorie te laten fungeren. Dit voorkomt relatief hoge aan- en verkoopkosten van een andere liquide hoogrentende categorie. Gedurende 2023 is de feitelijke allocatie naar Direct Lending verder verhoogd en de allocatie naar Structured Credit verder verlaagd. De verwachting is dat de normallocatie naar Direct Lending per eind 2024 in het geheel zal zijn opgebouwd.

In 2022 heeft het pensioenfonds als onderdeel van het MVB-beleid een landenbeleid vastgesteld, waarvan de kern is dat overheden van landen waar nationale controversiële activiteiten plaatsvinden, en binnen deze landen bedrijven met een grote overheidsinvloed, worden uitgesloten. Voor de beleggingsportefeuille van Pensioenfonds B&W is dit landenbeleid relevant voor aandelen en staatsobligaties binnen opkomende landen.

Dit landenbeleid is per eind januari 2023 geïmplementeerd in de categorie aandelen van opkomende landen, via de belegging in het NT SDG Screened Low Carbon indexfonds. In 2023 heeft het pensioenfonds dit landenbeleid ook geïmplementeerd binnen de subcategorie *Local Currency* in de categorie Emerging Market Debt (staatsobligaties van opkomende landen), door te beleggen in een nieuwe fondsoptelling van State Street waarbinnen overheden van landen waar nationale controversiële activiteiten plaatsvinden worden uitgesloten. Per begin 2024 zal deze stap ook worden gezet binnen de subcategorie Hard Currency binnen Emerging Market Debt.

In 2023 heeft het pensioenfonds de invulling van de categorie investment grade bedrijfsobligaties geëvalueerd. Het pensioenfonds heeft besloten om de huidige verdeling over actief en passief beheerde strategieën (55% versus 45%) te handhaven, vanwege de toegevoegde waarde van actief beheer binnen investment grade bedrijfsobligaties. Wel heeft het fonds besloten om het actief beheerde deel van de categorie met twee (in plaats van één) beleggingsfondsen in te vullen, waarmee meer spreiding binnen de categorie wordt bereikt. M&G is per eind juni als nieuwe actieve manager aan de portefeuille toegevoegd. Via deze stap is ook een verdere verduurzaming van de categorie gerealiseerd.

Rendement

Het rendement op de beleggingsportefeuille van het Fonds bedroeg in 2023 7,5%. De beleggingsportefeuille van het Fonds bestaat uit een matchingportefeuille en een rendementsportefeuille.

Het rendement op de matchingportefeuille bedroeg in 2023 2,4%, wat werd veroorzaakt door de daling van de swaprente in 2023, met name op de kortere looptijden. Het rendement op de rendementsportefeuille was positief (10,1%). Binnen de rendementsportefeuille was het rendement op aandelen zeer hoog (19,1%). Het rendement op de meeste andere categorieën in de rendementsportefeuille was ook positief. Het rendement op niet-beursgenoteerd vastgoed was daarentegen sterk negatief in 2023 (-12,8%).

Maatschappelijk verantwoord beleggen

In 2021 heeft het fonds haar eigen beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) opnieuw vastgesteld, in een nieuwe versie van het MVB-beleid van het fonds. In de nieuwe versie van het MVB-beleid spelen het thema Klimaat en een “best-in-class” aanpak een belangrijke rol:

- Het fonds heeft een concrete klimaatdoelstelling voor de komende jaren afgesproken, op basis van de zogenaamde “Paris Aligned benchmark”. Het risico van klimaatverandering wordt direct gereflecteerd in de Sustainable Development Goals (SDG's) nummers 7 (betaalbare en schone energie) en 13 (klimaatactie).
- Binnen een “best-in-class” aanpak wordt ernaar gestreefd om alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van MVB. Dit gaat duidelijk verder dan het uitsluiten van ondernemingen.

Het MVB-beleidsdocument van het fonds omvat een uitwerking van de missie en visie van het fonds ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen, en een gedetailleerde beschrijving van de manier waarop het beleid wordt uitgevoerd en van de wijze waarop wordt gerapporteerd en verantwoording wordt afgelegd over het uitgevoerde beleid.

Missie/visie en beleggingsbeginselen

Algemeen uitgangspunt van het te voeren beleid op langere termijn is om de pensioenregeling onder een breed scala van omstandigheden overeenkomstig de ambitie (koopkrachtbestendig pensioen) uit te voeren. Om nu en in de toekomst alle pensioenen te kunnen uitkeren, worden de ingelegde pensioenpremies zo goed mogelijk belegd. Een deel van de (toekomstige) pensioenuitkeringen moet worden gefinancierd uit rendement op het opgebouwde vermogen. Het vermogen wordt wereldwijd belegd, gespreid over diverse beleggingscategorieën, met als doel binnen gekozen risicogrenzen een optimaal resultaat te behalen. Voor een pensioenfonds is het beleggingsbeleid, naast de andere financiële sturingsmiddelen, voor het verschaffen van een goed en betaalbaar pensioen van cruciaal belang. De visie van het fonds is dat ESG beleggen bijdraagt aan haar lange termijn doelstelling en onderdeel is van haar fiduciaire taak.

Het belang van maatschappelijk verantwoord beleggen is vastgelegd in de volgende *investment belief* (de investment beliefs zijn vastgelegd in het Strategische Beleggingsbeleid):

Duurzaam beleggen loont op langere termijn - Het fonds gelooft in maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB). MVB gaat verder dan alleen financieel risico en rendement. MVB is tevens een manier om reputatierisico voor het pensioenfonds te beheren en om een maatschappelijke bijdrage te leveren, op een manier die past bij het pensioenfonds. Op langere termijn is de wereld en daarmee het pensioenfonds gebaat bij een samenleving, waarin met respect wordt omgegaan met mens en milieu en waarin voldoende aandacht wordt gegeven aan het goed besturen van ondernemingen en andere instituties. Het pensioenfonds gaat er vanuit dat op langere termijn duurzame beleggingen uiteindelijk een hoger rendement genereren.

Consequentie: Het fonds heeft haar eigen beleid ten aanzien van maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) vastgesteld. In de beleggingsprocessen van het fonds – met name bij de selectie en monitoring van vermogensbeheerders – wordt het effect van MVB factoren op de beleggingsrisico's en het rendement expliciet meegewogen.

Dit betekent dat:

- Het fonds zich bewust is van de invloed die zij als belegger kan uitoefenen (ook al is deze soms bescheiden) en het als haar maatschappelijke verantwoordelijkheid ziet om hier bewust invulling aan te geven.
- Het fonds gelooft dat bedrijven die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan bedrijven die dat niet doen.
- Het fonds ook oog heeft voor de mogelijke negatieve consequenties die een (te) strikt MVB-beleid kan hebben op de omvang van het belegbaar universum, het kostenniveau en het rendement en risico, en niet koste wat het kost MVB beleggingen zal doorvoeren.

Verwachte ontwikkelingen in 2024

Het pensioenfonds heeft per eind januari 2024 de draai naar het Hard Currency fonds van State Street gemaakt binnen de categorie Emerging Markets Debt (staatsobligaties van opkomende landen). Hiermee is een belangrijk geconstateerd risico in de in 2023 uitgevoerde ESG risicobeheeranalyse gemitigeerd: op basis van deze analyse is gebleken dat de netto-risico's van een aantal risicofactoren momenteel buiten de risicobereidheid van het pensioenfonds lagen, omdat het in 2022 vastgestelde landenbeleid nog niet volledig was geïmplementeerd. Dit betreft bijvoorbeeld de risico's ten aanzien van de schending van mensen- en arbeidsrechten en het beleggen in bedrijven met onvoldoende governance. Via de draai naar het Hard Currency fonds van State Street zijn deze netto-risico's binnen de risicobereidheid van B&W gebracht. Halverwege 2023 had het pensioenfonds al een vergelijkbare stap gezet binnen Emerging Markets Debt Local Currency.

Sustainable Finance Disclosure Regulation

In 2021 is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) van kracht geworden. De SFDR bevat regelgeving voor financiële instellingen (waaronder pensioenfonds) voor het verschaffen van informatie omtrent het duurzaamheidsbeleid en de uitvoering

hiervan. De implementatie van SFDR bestaat uit twee levels. Per 10 maart 2021 diende het pensioenfonds te voldoen aan level 1 van de SFDR. Level 1 bevat regelgeving over de wijze waarop duurzaamheidsfactoren zijn meegenomen in het beleid en voor de wijze van rapportage over de ongunstige effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren.

Het Pensioenfonds ziet de pensioenregeling als Artikel 8: 'een product dat ESG promoot'. Daarnaast heeft het Pensioenfonds besloten te gaan rapporteren over de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren (zogenaamde Principle Adverse Impact indicatoren, PAI's).

De periodieke rapportage (Annex IV van SFDR) is een verplicht onderdeel voor financiële producten met een artikel 8-categorisatie onder de SFDR wetgeving van de Europese Unie. Deze wetgeving verplicht aanbieders van financiële producten en financiële marktdeelnemers jaarlijks informatie te verschaffen over de duurzaamheidsaspecten van financiële producten die ecologische en/of sociale kenmerken promoten. In de periodieke rapportage (Annex IV) geeft het pensioenfonds verantwoording over de duurzaamheidsprestaties van het financieel product en welke acties en maatregelen het pensioenfonds heeft ondernomen om te voldoen aan de gepromote duurzaamheidskenmerken. Annex IV is een bijlage bij dit jaarverslag.

Per 1 januari 2023 dienden financiële instellingen ook te voldoen aan level 2 van de SFDR. Level 2 bevat onder meer de eis om de classificatie van beleggingen naar duurzaamheid toe te lichten in het jaarverslag.

2.11 Samenvatting actuariële rapport

Actuariële analyse

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt worden weergegeven:

(* € 1.000)	2023	2022
Beleggingsopbrengsten	11.277	56.681
Premies	12.493	-5.262
Waardeoverdrachten	824	-46
Kosten	-	-
Uitkeringen	42	7
Sterfte	673	868
Arbeidsongeschiktheid	-522	-2.727
Reguliere mutaties	83	-186
Toeslagverlening		0
Overige mutaties	35	-6.438
Andere oorzaken	305	-4
Saldo van baten en lasten	25.210	42.893

Kostendeekkende premie

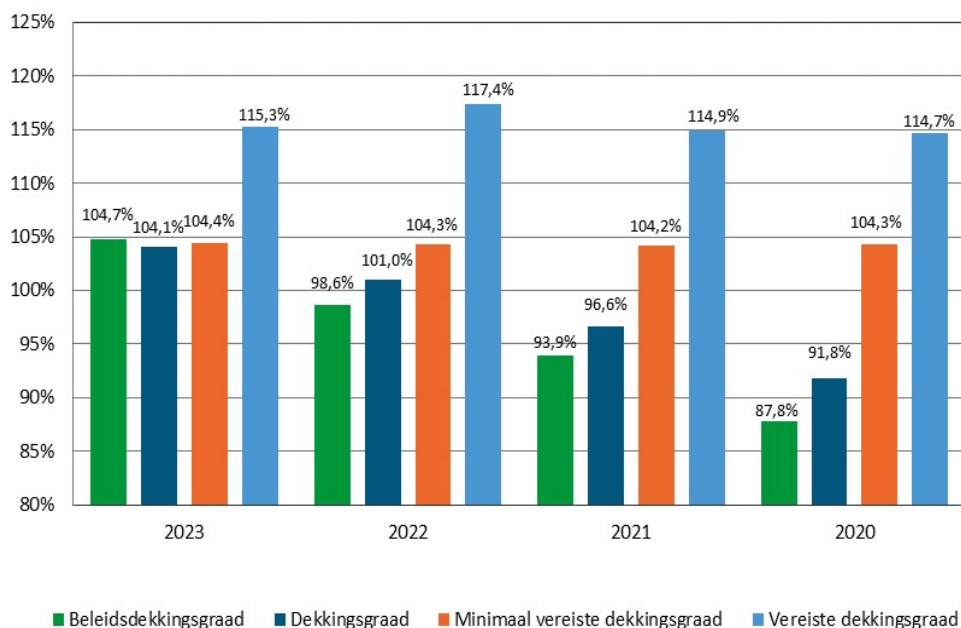
(* € 1.000)	2023	2022
Zuiver kostendeekkende premie	36.308	51.962
Gedempte premie	42.534	38.964
Ontvangen (feitelijke) pensioenpremie	42.534	38.964

Rol en bevindingen van de certificerend actuaris

Deze samenvatting toont, naast de ontwikkelingen gedurende het boekjaar, de belangrijkste financiële cijfers van het fonds. Ter vergelijking van de cijfers van het huidige boekjaar zijn referentiecijfers opgenomen.

Financiële positie

De dekkingsgraad ^{1) 2)} is in het boekjaar gestegen van 101,0% ultimo 2022 naar 104,1% ultimo 2023. De beleidsdekkingsgraad van het fonds steeg in 2023 van 98,6% naar 104,7%. De beleidsdekkingsgraad ³⁾ ultimo 2023 is daarmee hoger dan de minimaal vereiste dekkingsgraad van 104,4%, maar lager dan de vereiste dekkingsgraad van 115,3%. Hierdoor is er sprake van een tekort. Onderstaande grafiek toont de beleidsdekkingsgraad, de dekkingsgraad en de (minimaal) vereiste dekkingsgraad over de afgelopen jaren.

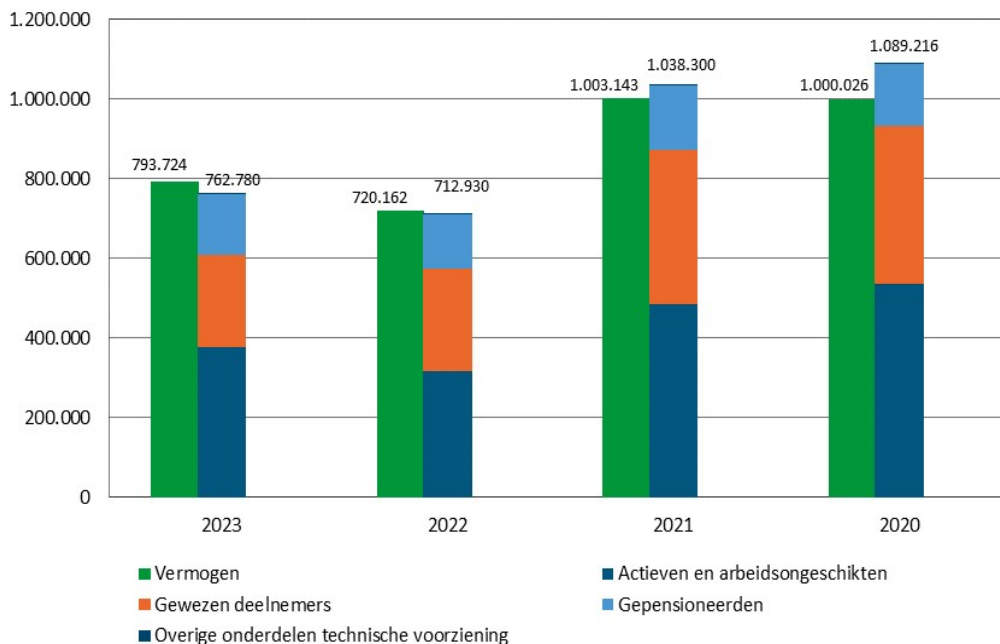

1) Waar hier gesproken wordt over dekkingsgraad wordt de actuele dekkingsgraad bedoeld.

2) De dekkingsgraad is gebaseerd op de technische voorziening, waarbij verdiscontering heeft plaatsgevonden op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per einde 2023.

3) De beleidsdekkingsgraad is gelijk aan de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

De volgende grafiek toont het vermogen en de technische voorzieningen over de afgelopen jaren.

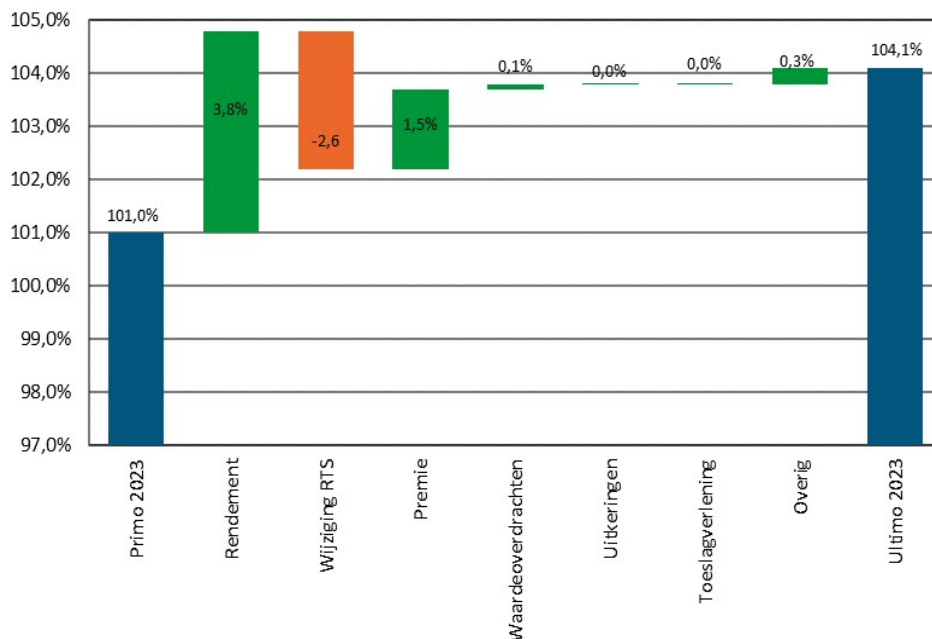
Herstelplan

Het pensioenfonds is sinds 2015 in herstel. Het pensioenfonds heeft in 2023 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad. Het herstelplan voorzag ultimo 2023 een beleidsdekkingsgraad van 102,4%. De werkelijke beleidsdekkingsgraad van 104,7% ligt hoger.

Het pensioenfonds heeft geen geactualiseerd herstelplan ingediend voor 2024. Het pensioenfonds maakt gebruik van het transitie-FTK.

Analyse van het resultaat

In 2023 is er een positief resultaat van € 25.210 behaald (2022: € 42.893 positief). De invloed van het resultaat op de dekkingsgraad is in de volgende grafiek weergegeven en uitgesplitst naar mutatie-oorzaak ¹⁾.

- 1) De splitsing naar de verschillende mutatie-oorzaken volgt in beginsel de DNB-jaarstaat J605, waarbij de post "Beleggingsopbrengsten" op verzoek is gesplitst naar het beleggingsrendement en het effect van de wijziging van de rentetermijnstructuur. De post "kruis effecten" is aanvullend opgenomen en betreft de saldopost. Voor de overige procentuele resultaten geldt dat deze individueel berekend zijn als mutatie ten opzichte van de financiële positie primo boekjaar.

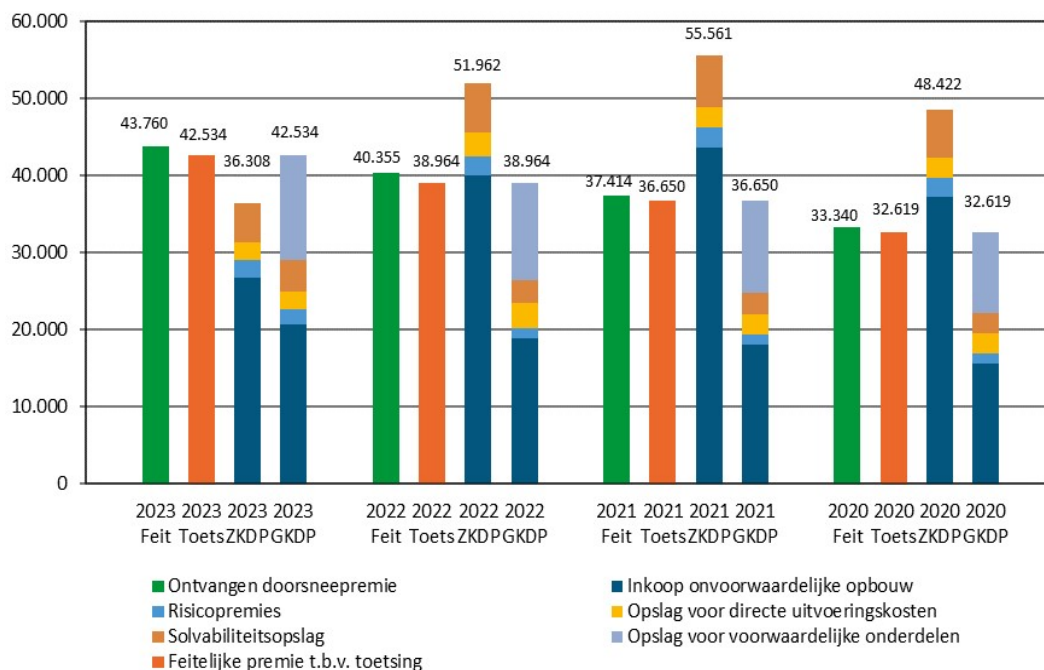
Uit de grafiek blijkt dat de beleggingsopbrengsten positief hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van de dekkingsgraad. De matchingportefeuille rendeert positief door de rentedaling en ook in de returnportefeuille werd een positief rendement behaald. Daarnaast heeft de premie bijgedragen aan de stijging van de dekkingsgraad. Deze positieve bijdragen compenseren ruimschoots het negatieve effect van de rentewijziging op de technische voorziening. Door de rentedaling steeg de technische voorziening, waardoor de dekkingsgraad aanzienlijk daalde. De component "overig en kruis effecten" omvat onder andere het resultaat op kanssystemen.

Kostendeekkende premie

De kostendeekkende premie over 2023 is conform de actuariële en bedrijfstechnische nota (abtn). Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempte kostendeekkende premie, rekening houdend met verwacht rendement. Het verwachte rendement minus de verplichte afslag op de rente voor toeslagen is gebaseerd op de methodiek en de maximale parameters zoals vermeld in art. 23a Besluit FTK. Het rendement op vastrentende waarden is vastgezet op basis van de DNB-rentetermijnstructuur per 31 oktober 2019.

De gedempte kostendeekkende premie bedraagt € 42.534. De ontvangen doorsneepremie ²⁾ is met € 43.760 toereikend. Het surplus van € 1.226 wordt daarbij toegevoegd aan de bestemde premiereserve. De feitelijke premie (Feit), de zuivere kostendeekkende premie

(ZKDP) en de gedempte kostendeckende premie (GKDP) worden in onderstaande grafiek weergegeven. Hierbij zijn de zuivere en de gedempte kostendeckende premie gesplitst conform de vereisten uit de Pensioenwet. De component “opslag voorwaardelijke onderdelen” in de gedempte premie betreft de verplichte opslag voor de financiering van voorwaardelijke toeslagen waarmee rekening dient te worden gehouden bij premiestelling op basis van verwacht rendement.

- 2) De ontvangen doorsneepremie betreft de reguliere opbouw voor de basisregeling, dus exclusief de premie voor de vrijwillige ANW-hiaatregeling. Genoemde regeling wordt niet meegenomen in de kostendeckende premie.

Om inzicht te geven in het effect van de opbouw op de financiële positie van het fonds, tonen we in de volgende tabel de premiedekkingsgraad. Er is sprake van een positief effect op de financiële positie van het fonds, indien de premiedekkingsgraad primo boekjaar hoger is dan de dekkingsgraad primo boekjaar. Als de premiedekkingsgraad lager is heeft dit een negatief effect op de financiële positie van het fonds. Zoals uit de tabel valt op te maken heeft de opbouw in 2023 een positief effect gehad op de financiële positie van het fonds van circa 1,5%-punt.

	2023	2022	2021	2020
Dekkingsgraad primo boekjaar	101,00%	96,60%	91,80%	93,90%
Premiedekkingsgraad primo boekjaar	138,90%	84,30%	73,80%	75,80%
Impact opbouw op dekkingsgraad	1,50%	-0,50%	-0,70%	-0,80%

De hier getoonde impact van de opbouw op de dekkinggraad wijkt licht af van het effect van de component “premie” zoals opgenomen in het dekkinggraadverloop in paragraaf 1.3. Het verloop in paragraaf 1.3 bevat het resultaat exclusief dotatie aan de premiereserve (dit effect is separaat opgenomen). Het totaal van het resultaat op premie en de dotatie aan de premiereserve komt overeen met de impact zoals hierboven weergegeven.

2.12 Uitvoeringskosten

Het fonds maakt voor het uitvoeren van de pensioenregeling diverse kosten. Globaal worden deze kosten onderverdeeld naar kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling en kosten voor het vermogensbeheer. De kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling bestaan uit kosten van de pensioenadministratie, de communicatie aan deelnemers, controle- en advieskosten alsmede bestuurs- en toezichtkosten. De vermogensbeheerkosten bestaan uit de kosten voor het beheren van beleggingsportefeuilles en de kosten voor het bewaren en administreren van het belegde vermogen, alsmede een deel van de bestuurs- en toezichtkosten. Transactiekosten worden gemaakt om beleggingstransacties tot stand te brengen en uit te voeren. Het fondsbestuur wenst transparant te zijn ten aanzien van deze kosten en beheersing van de kosten. Daarom is hieronder een rapportage over de kosten voor de uitvoering van de pensioenregeling opgenomen per deelnemer (actieven en gepensioneerden). De kosten worden gepresenteerd met inachtneming van de aanbevelingen van de Pensioenfederatie en de AFM. Hierdoor kunnen de kosten die pensioenfondsen maken eenvoudig met elkaar worden vergeleken. Kosten worden zoveel als mogelijk direct toegerekend aan pensioenbeheer respectievelijk vermogensbeheer. Indien directe toerekening niet mogelijk is, vindt toerekening plaats op basis van een pro rata schatting. In onderstaande tabel staan de kosten per deelnemer in euro weergegeven.

	2023	2022
Pensioenbeheer (na herallocatie toe te wijzen aan vermogensbeheer in euro per deelnemer)	€ 304	€ 419
Pensioenbeheer exclusief incidentele kosten	€ 245	€ 331
Pensioenbeheer (inclusief gewezen deelnemers)	€ 104	€ 126
Vermogensbeheer (% gemiddeld belegd vermogen):		
Beheerkosten	0,43%	0,40%
Transactiekosten	0,07%	0,04%
Totale kosten vermogensbeheer	0,50%	0,44%

Kosten pensioenbeheer 2023

De kosten van het pensioenbeheer na herallocatie van kosten naar vermogensbeheer bedragen over 2023 € 2.556.238,- (2022 € 3.359.934,-). De kosten voor de transitie van

de pensioenuitvoering naar Appel en het project Nieuw Pensioenstelsel (NPS) worden beschouwd als incidentele kosten, totaal € 491.628,-.

De kosten per deelnemer zijn in 2023 met € 304,- lager dan in 2022 (€ 419,-) en de kosten per deelnemer exclusief incidentele kosten zijn in 2023 met € 245 beduidend lager dan in 2022 (€ 331,-).

(Kosten)efficiënte besturing en uitvoering is één van de doelstellingen van het fonds. Het besluit om de uitvoering van het pensioenbeheer onder te brengen bij een andere uitvoeringsorganisatie heeft met name na aftrek van de transitiekosten geholpen om stappen in deze strategie te zetten. De advieskosten van het fonds blijven relatief hoog, deels door begeleiding van de transitie naar de nieuwe PUO maar vooral door begeleiding van het traject naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het project NPS (overgang naar het Nieuwe Pensioenstelsel) blijft tot de transitie datum die gepland is per 1 januari 2026 extra kosten met zich meebrengen.

De communicatiestrategie van het fonds is afgestemd op missie van het fonds: klantbewustzijn staat centraal en het fonds wil waarde toevoegen voor werkgevers en werknemers door branche specifieke communicatie, sterke solidariteit en een nauwe band tussen het pensioenfonds en de sector. De realisatie hiervan vraagt een bepaald communicatieniveau en brengt ontegenzeggelijk (extra) uitvoeringskosten met zich mee. Bij de pensioenuitvoeringskosten per deelnemer spelen de aantallen actieve deelnemers en gepensioneerden een rol. Het fonds kent in verhouding tot de actieve deelnemers en gepensioneerden een relatief groot aantal gewezen deelnemers (zogenaamde slapers). Voor de gewezen deelnemers worden ook activiteiten uitgevoerd, zoals de uitvoering van de rechtenadministratie, periodieke communicatie en het vermogensbeheer. Echter, de kosten die worden gemaakt voor de groep gewezen deelnemers worden in de bepaling van de kosten per deelnemer in de aanbevelingen van de Pensioenfederatie niet meegenomen. Daarmee legt het relatief hoge aantal gewezen deelnemers een relatief grote druk op de kosten per deelnemer van het fonds.

In de loop van 2023 is de jaarlijkse benchmarking van kosten over 2022 gemaakt door BELL. De gemiddelde kosten per deelnemer over de jaren 2020-2022 lagen met € 381 hoger dan de mediaan van de peergroup, die uitkwam op € 287 per deelnemer. In de peergroup van 48 pensioenfonds met deelnemer aantallen tussen 4.000 en 20.000 waren er 12 fondsen met hogere kosten en 35 fondsen met lagere kosten per deelnemer dan ons fonds. Bij de kosten voor vermogensbeheer zit ons fonds in een peergroup van 104 fondsen over drie jaar gemiddeld met 0,38% iets boven de mediaan van 0,31%. 30 Fondsen hebben hogere kosten en 73 fondsen hebben lagere kosten.

Kosten vermogensbeheer 2023

De relatieve kosten van vermogensbeheer zijn met 0,43% nagenoeg gelijk aan die in 2022 (0,44%). De beheerkosten zijn iets lager uitgevallen dan in 2022 doordat de omvang van het vermogen het eerste deel van het jaar nog daalde. De transactiekosten zijn hoger uitgevallen dan in 2022, door een eenmalige “investering” in maatschappelijk verantwoord beleggen. De draai bij aandelen opkomende landen naar een ambitieuzer ESG profiel was relatief kostbaar. De kosten voor vermogensbeheer zijn hierna in een tabel in duizenden euro’s weergegeven en verder uitgesplitst.

In deze tabel staan de kosten vermogensbeheer verder uitgesplitst.

	(* € 1.000)	% Belegd vermogen
Vermogensbeheerkosten		
Fiduciaire beheer	477	0,07%
Beheerkosten overlay	283	0,04%
Beheerkosten beleggingsfondsen	1.554	0,22%
	<u>2.314</u>	<u>0,33%</u>
Transactiekosten		
Transactiekosten binnen fondsen en mandaat	223	0,03%
Aan- en verkoopkosten	277	0,04%
	<u>500</u>	<u>0,07%</u>
Overige vermogensbeheerkosten		
Pensioenfondsen en bestuursbureau	564	0,08%
Bewaarloon	185	0,03%
	<u>749</u>	<u>0,11%</u>
Totaal	<u>3.563</u>	<u>0,51%</u>

In onderstaande tabel worden ter informatie ook nog de gemiddelde beheerkosten per beleggingscategorie weergegeven. Dit zijn alleen de beheerkosten van de categorieën dus exclusief fiduciair beheer.

	Gemiddeld vermogen (€)	Gemiddelde beheerskst (bps)
Aandelen ontwikkelde landen	140.127	5
Aandelen opkomende landen	35.140	12
Vastrentend investment grade	185.316	18
Liquiditeiten	67.284	7
OG niet-genoteerd (indirect)	39.095	89
Vastrentend hoogrentend	72.821	68
LDI-producten	141.403	20
OG genoteerd	34.074	38
Totaal	715.260	24

Voor alle beleggingsfondsen in portefeuille zijn onder 'beheerkosten' de kosten verwerkt die binnen de fondsen worden verrekend. In deze kosten zijn eventuele kortingen verrekend. Als maatstaf voor de beheerkosten wordt de Ongoing Charges Figure (OCF) gehanteerd. De OCF bevat de beheervergoeding plus administratiekosten, accountantskosten, custodykosten, kosten voor securities lending, etc. Beleggingsfondsen publiceren de OCF in het jaarverslag. Indien een beleggingsfonds geen OCF maar Total Expense Ratio (TER) rapporteert wordt deze maatstaf gebruikt.

2.13 Governance

Bestuur

De belangrijkste onderwerpen die in 2023 in het bestuur aan de orde kwamen waren:

- Project NPS (nieuw pensioenstelsel). Het jaar 2023 stond in het teken van de WTP (Wet toekomst Pensioenen); de voorbereidingen om tot een nieuwe regeling te komen zijn getroffen en de Sociale Partners van het fonds hebben doelstellingen geformuleerd en een aantal voorlopige besluiten genomen.
- Afronding van de transitie naar de nieuwe pensioenuitvoerder Appel die per 1 januari 2023 heeft plaatsgevonden;
- Blijvende monitoring van de financiële positie;
- Toeslagverlening per 1 januari 2023
- Het beleggingsplan 2024 en het besluit om de renteafdekking te verhogen;
- Pensioenpremie 2024;
- Vaststellen datakwaliteitsbeleid;
- Vaststellen herzieningenbeleid;
- Vaststellen klachtenregeling en klachtenbeleid;
- De audit IT-risico's;
- Eerste verkenning impact DORA

Project NPS

In 2020 is in het kader van de nieuwe Wet Toekomst Pensioen (WTP) gestart met de voorbereidingen op de transitie naar een nieuw pensioenstelsel. De focus lag in eerste instantie op kennisdeling, samenwerking tussen de fonds gremia, projectstructuur en externe begeleiding. In 2021 is een werkgroep aan de verdere uitwerking van dit project begonnen, waarbij de sociale partners direct betrokken zijn. De nadruk lag op kennisopbouw en vaststellen van de beoordelingscriteria en vaststellen van de contouren van de nieuwe regeling. In 2022 is verder gebouwd aan de kennis bij de bestuursleden, is een voorlopige keuze voor het contract gemaakt (SPR; solidaire premieregeling), is een voorlopige transitiedatum vastgesteld (1 januari 2026), is een risicopreferentieonderzoek (RPO) uitgevoerd en zijn beoordelingscriteria vastgesteld. In 2023 is de projectstructuur ter ondersteuning van het besluitvormingsproces aangepast en is een externe projectleider aangetrokken. Dit heeft vruchten afgeworpen want in 2023 zijn een aantal grote stappen gezet. Zo hebben de sociale partners de elementen van de pensioenregeling vastgesteld en de doelen van de solidariteitsreserve. Het bestuur heeft een principebesluit genomen over de systematiek van invaren, heeft het besluit genomen om gebruik te maken van transitieFTK en heeft een overbruggingsplan ingediend. Daarnaast hebben een aantal beeld- en oordeelsvormende sessies plaatsgevonden over een reeks aan NPS-onderwerpen zoals biometrische risico's, het evenwichtigheidskader en de projectrisico's. Daarnaast zijn er doorrekeningen en verkennende kwalitatieve inzichten in de nieuwe regeling besproken.

Afronding transitie naar de nieuwe pensioenuitvoerder

In 2022 is na een marktselectie gekozen voor Appel pensioenuitvoering B.V. als nieuwe PUO per 1 januari 2023. In 2023 heeft de transitie plaatsgevonden. Middels een voortgangsrapportage is deze transitie gemonitord door het bestuur. Twee belangrijke aspecten binnen dit traject zijn Datakwaliteit en UPA geweest. Terugkijkend op de transitie, kan gesteld worden dat deze redelijk glad is verlopen, mede dankzij goede medewerking van AZL, de PUO die het fonds verlaten heeft. Aan het verlenen van decharge stonden geen inhoudelijke issues in de weg. De bevindingen uit de data analyse en het jaarwerk zijn door Appel geaccepteerd en in de operatie belegd.

Blijvende monitoring van de financiële positie

Ondanks de verbeterde dekkingsgraad blijft de financiële positie van het fonds zorgelijk. Dit wordt gemonitord en daarnaast is hierover met de deelnemers gecommuniceerd. Toen de WTP (Wet Toekomst Pensioenen) werd uitgesteld was er in 2022 een tijdlang sprake dat de tijdelijke maatregel van de minister om korting te voorkomen niet doorgezet zou worden. Dit zou voor het fonds een korting per 1 januari 2023 hebben betekend. Er is met meerdere pensioenfondsen gezamenlijk een lobby traject naar de minister en de 2e kamer gevoerd en er is over gecommuniceerd met de deelnemers. Gelukkig is deze tijdelijke maatregel toch verlengd, waarmee de zogenaamde MVEV-korting (Minimaal Vereist Eigen Vermogen) van de baan was. In 2023 heeft het fonds gekozen om deel te nemen aan het transitieFTK en heeft een overbruggingsplan ingediend. Het kortingsbeleid is gelijk verondersteld aan het beleid conform het transitie-FTK, wat betekent dat geen korting wordt toegepast bij een dekkingsgraad boven 90%, tenzij niet kan worden aangetoond dat de dekkingsgraad op de transitiedatum naar verwachting, op basis van de DNB voorschriften, naar de invaardekkingsgraad is toegegroeid. Per 1 januari 2024 zijn de pensioenen niet gekort.

Besluitvorming inzake toeslagverlening per 1 januari 2023

In 2023 was het, gezien de financiële positie van het fonds, helaas weer niet mogelijk om toeslag te verlenen.

Beleggingsplan 2024 en het besluit om de renteafdekking te verhogen

In 2023 is besloten om in het beleggingsplan 2024 de renteafdekking te verhogen naar 70%, ten opzichte van het strategische niveau van 60%. Reden hiervoor is de sinds begin 2021 sterk gestegen rente, en de toegenomen kans dat centrale banken in de loop van 2024 rentes gaan verlagen om het economisch herstel te stimuleren. Omdat het (neerwaarts) renterisico als hoger wordt beschouwd ten opzichte van de afgelopen jaren, heeft het fonds besloten de renteafdekking te verhogen. Dekkingsgraad bescherming, mede met het oog op transitie naar het nieuwe pensioen stelsel per 1 januari 2026, speelt hierbij de belangrijkste rol.

Pensioenpremie 2024

Bij de vaststelling van de (nieuwe) gedempte premie vanaf kalenderjaar 2024 heeft het bestuur gebruik gemaakt van de mogelijkheid om eenmalig het verwacht rendement opnieuw vast te stellen. Hierdoor is de feitelijke premie wel kostendekkend.

De sociale partners hebben besloten de premie voor 2024 te handhaven (28,3% bij een opbouw van 1,6%).

Vaststellen datakwaliteitsbeleid

Ter beheersing van de risico's met betrekking tot datakwaliteit heeft het bestuur in 2023 een datakwaliteitsbeleid opgesteld. Bij het opstellen van het datakwaliteit beleid is het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie in aanmerking genomen en het kader is op uitvoerbaarheid bij de pensioenadministrateur getoetst.

Vaststellen herzieningenbeleid

Het nieuwe pensioenstelsel vraagt dat het fonds zaken op papier (her-)formuleert, zoals de klachtenregeling, het klachtenbeleid en zo ook een herzieningenbeleid. Het fonds heeft in 2023 een herzieningenbeleid geformuleerd. De tot nu toe gehanteerde ongeschreven beleidslijn over het herzien van pensioenen en het Servicedocument Herzien van Pensioen van de Pensioenfederatie vormden het uitgangspunt voor het beleid.

Audit IT-risico's

In 2023 heeft aan audit plaatsgevonden inzake IT-risico's en de beheersing daarvan. De aanbevelingen uit dat rapport zullen in 2024 ter hand worden genomen.

Eerste verkenning impact DORA

De Digital Operational Resilience Act (DORA) is Europese wetgeving dat pensioenfonds voor nieuwe uitdagingen stelt. In 2023 zijn de eerste verkenning plaatsgevonden en in 2024 zal aan de hand van een plan van aanpak de DORA maatregelen worden beschreven en geïmplementeerd. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met onze uitbestedingspartners.

Opdrachtaanvaarding

Eind 2023 hebben sociale partners besloten om de pensioenregeling per 1 januari 2024 niet aan te passen en de pensioenregeling die gold in 2023 en de premiebijdrage te handhaven. Om te kunnen beoordelen of het bestuur akkoord kan gaan met de uitvoering van de ongewijzigde pensioenregeling en de opdracht derhalve kan aanvaarden, heeft het bestuur een aantal criteria opgesteld waaraan de premie en de opbouw voor 2024 getoetst moet worden. Het betreft de volgende criteria:

1. Zijn de maatregelen evenwichtig, kan de opdracht aanvaard worden;
2. Uitvoerbaarheid en consistentie (bestendige gedragslijn);
3. Uitlegbaarheid en communicatie;
4. Duurzaamheid, is het voor langere periode houdbaar.

Omdat aan alle vier de criteria wordt voldaan heeft het bestuur de opdracht van de Sociale Partners aanvaard.

DNB en AFM

De Nederlandsche Bank (DNB) en de Autoriteit Financiële Markten (AFM) houden toezicht op pensioenfondsen. DNB beoordeelt de financiële aspecten. De AFM ziet toe op gedrag en communicatie. DNB is onder andere ingelicht over de wisseling van PUO en over het gebruik maken van het transitie-FTK, waarbij een Overbruggingsplan is ingediend.

Thematisch toezicht

Voor 2023 had DNB voor pensioenfondsen specifiek de volgende onderzoeksthema's benoemd:

- Nieuw pensioencontract
- datakwaliteit pensioenadministratie;
- ESG risico's
- Cybersecurity

In het 2023 heeft het fonds van DNB een onderzoeksvraag ontvangen over de in 2021 uitgevoerde self-assessment informatiebeveiliging (IB-uitvraag). Na de nieuwe self-assessment en onderbouwing is de risicomitigatie afgerond.

Net als voorgaande jaren ontving het fonds in 2023 algemene verzoeken om mee te werken aan een uitvraag naar de niet-financiële risico's, naar ingestuurde rapportages en naar informatiebeveiliging en daarnaast de uitvraag NPR (nieuwe pensioenregeling) en heeft haar medewerking hieraan naar behoren verleend.

Naar aanleiding van de WTP-uitvraag heeft het fonds van DNB het verzoek gekregen om een schriftelijke toelichting bij een aantal potentiële risico's te geven die door DNB zijn gesignaleerd voor ons fonds. Hierop hebben we per risico aangegeven a) of wij het risico voor ons fonds herkennen, b) zo nee, waarom het voor ons fonds niet van toepassing of minder belangrijk is, c) zo ja, welke maatregelen we hebben getroffen om dit risico te beheersen en d) of we nog aanvullende maatregelen gaan treffen en wat deze zijn. Dit is naar tevredenheid van DNB beantwoord.

Geschiktheid, educatie en evaluatie

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Nieuwe bestuurders die in 2022 begonnen zijn hebben verdiepende opleidingen gevolgd om op onderdelen naar geschiktheid B te groeien. Permanente educatie werd in 2023 al dan niet online ingevuld door studiedagen en beleidssessies van het fonds alsmede themadagen van o.a. DNB, AFM, de Pensioenfederatie of andere externe partijen. In 2023 heeft geen zelfevaluatie van het bestuur plaatsgevonden, maar wel in Q1 2024. Daarnaast hebben 3 heidagen plaatsgevonden waarbij onder andere de thema's NPS, strategische heroriëntatie, het beleggingsplan, SIRA en ESG- risico's aan bod zijn gekomen. Vakliteratuur is bijgehouden en seminars en lezingen op pensioengebied bijgewoond.

Diversiteit

Het fonds streeft naar een bestuurssamenstelling waarbij de belanghebbenden op een zo evenwichtig mogelijke wijze zijn vertegenwoordigd. Het bestuur streeft ernaar dat in het bestuur tenminste één man en één vrouw zitten en ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar is. De eis van geschiktheid prevaleert boven diversiteit. Geheel 2023 zijn twee van de niet-uitvoerende bestuursleden vrouw. Het verantwoordingsorgaan kent één vrouwelijk lid (tevens voorzitter).

Beloningsbeleid

Het fonds heeft een beloningsbeleid dat ondersteunend is aan de lange termijnstrategie van het pensioenfonds en is gebaseerd op de volgende uitgangspunten:

- Het beloningssysteem moet transparant, eenvoudig en uitvoerbaar zijn;
- Het beloningssysteem moet voldoen aan geldende wet- en regelgeving;
- Het pensioenfonds is in beginsel terughoudend als het gaat om variabele beloningen. Het pensioenfonds betaalt zelf geen variabele beloningen. In overige gevallen, bijvoorbeeld bij uitbestedingsrelaties, mogen variabele beloningen in beginsel niet hoger zijn dan 20 procent van de vaste beloning;
- De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag;
- De beloningen moeten minimaal marktconform en maatschappelijk acceptabel zijn.

Als tegemoetkoming voor de gedragen verantwoordelijkheid en de tijdsbesteding ontvangen bestuursleden een vergoeding. De onafhankelijke bestuursleden, namelijk de uitvoerende bestuursleden en de voorzitter, verrichten hun werkzaamheden op basis van een overeenkomst van opdracht met het fonds. In die overeenkomst is vastgelegd hoeveel tijd zij aan het fonds besteden en welke vergoeding daarbij overeengekomen is. In die gevallen waarin extra beroep gedaan moet worden op de voorzitter of de uitvoerende bestuursleden, maakt het bestuur hierover afspraken met betrokkenen. Dit was in het verslagjaar niet aan de orde.

De niet-uitvoerende bestuursleden die namens werkgever, werknemers en gepensioneerden in het bestuur zitten, kregen in het verslagjaar een vaste vergoeding. Verder kunnen zij, met tussenpozen van minimaal twee jaar, € 500 in het jaar declareren voor de aanschaf van een computer of laptop. Wanneer in voorkomende gevallen een extra beroep wordt gedaan op de inzet van de niet-uitvoerende bestuursleden zal hiervoor een regeling worden getroffen die overeenkomt met vacatievergoeding conform de SER-normering (SER: Sociaal Economische Raad). In 2023 is besloten om leden van het bestuur en van het VO een tijdelijke vergoeding te geven voor de extra werkzaamheden in het kader van NPS.

Tot slot hebben alle bestuursleden recht op een kilometervergoeding voor reizen van en naar pensioenfonds gerelateerde bijeenkomsten. In 2023 betaalde het fonds in totaal € 430.541 (bedrag vóór gedeeltelijke herallocatie naar kosten vermogensbeheer) aan bestuursvergoedingen (inclusief VO en auditcommissie)

Gedragcode/ compliance officer

De compliance officer houdt toezicht op de naleving van gedragscode en rapporteert hierover jaarlijks aan het bestuur. Over 2023 zijn door de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd. Vastgesteld is dat in 2023 geen sprake was van insiders.

Privacybeleid

Het fonds verwerkt persoonsgegevens en kent een privacybeleid. In dit beleid geeft het fonds invulling aan de eisen die de Algemene Verordening Gegevensbescherming (hierna AVG) stelt ten aanzien van de bescherming van de privacy van alle natuurlijke personen die bij het fonds betrokken zijn.

In het verslagjaar 2023 is het privacybeleid geëvalueerd en vastgesteld

Wet- en regelgeving

Het pensioenfonds valt onder toezicht van De Nederlandsche Bank. Het toezicht op integer gedrag op de effectenmarkten (gedragstoezicht) en de communicatie met deelnemers vallen onder het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten. Voor de naleving van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) wordt toezicht gehouden door de Autoriteit Persoonsgegevens.

In 2023 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. De toezichthouders, hebben geen aanwijzingen aan het fonds gegeven.

Ook is geen bewindvoerder aangesteld en de bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds is niet gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Naleving Code pensioenfonds

Het fonds baseert zich voor de inrichting van de governance onder meer op de Code Pensioenfonds. Bij verantwoording over de naleving van de Code pensioenfonds geldt het principe 'pas toe of leg uit'. In lijn met dit principe is in deze paragraaf kort toegelicht welke normen worden nageleefd en van welke normen gemotiveerd afgeweken wordt. Verantwoording vindt plaats aan de hand van de 8 thema's waarin de normen in de Code Pensioenfonds zijn onderverdeeld. De acht thema's zijn:

1. Vertrouwen waarmaken;
2. Verantwoordelijkheid nemen;
3. Integer handelen;
4. Kwaliteit nastreven;
5. Zorgvuldig benoemen;
6. Gepast belonen;
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen;
8. Transparantie bevorderen.

De rapportage is zo eenvoudig en toegankelijk mogelijk opgezet, 8 van de 65 normen vragen altijd om een toelichting. Het betreft hier de zogenaamde rapportagenormen. Deze normen worden hieronder bij het thema waar ze onder vallen toegelicht op de wijze waarop de Monitoringcommissie Code Pensioenfonds dat aanbevoelen heeft.

Voordat we ingaan op de actuele status van naleving merken we op dat er per 1 januari 2024 een herziene Code Pensioenfondsen in werking is getreden die de Code Pensioenfondsen uit 2018 vervangt. Deze herziening moeten we zien in het licht van de start van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Omdat de herziene Code per 1 januari 2024 in werking is getreden leggen we in het jaarverslag 2023 nog verantwoording af over de naleving van de Code 2018.

1. Vertrouwen waarmaken

Normen 1 – 9 gaan over vertrouwen waarmaken. Dat blijkt vooral uit adequaat bestuur, maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid en zorgvuldig risicomanagement. Het fonds heeft deze normen onder andere vastgelegd in de statuten, de ABTN (Actuariële en bedrijfstechnische nota), het risicomanagementbeleid en het uitbestedingsbeleid. In het bestuurdersprotocol is beschreven dat het bestuur altijd eindverantwoordelijk is. Het bestuur legt in het jaarverslag verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de eventuele beleidskeuzes voor de toekomst. Belanghebbenden zijn in het bestuur en het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd. Het beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen en uitsluitingen is door het bestuur vastgelegd. Via een enquête is de mening van belanghebbenden gevraagd en deze uitvraag zal in 2024 weer worden gedaan. Er is een MVB-beleid en in 2024 staat een update van dit beleid in het jaarplan.

Het bestuur heeft een document integraal risicomanagement vastgesteld. Evaluatie van het beleid vindt jaarlijks plaats. Er wordt gewerkt aan de hand van een jaarkalender voor de risicomanagementcyclus. Ook in het financieel crisisplan staan de risico's en bijbehorende beheersmaatregelen beschreven met betrekking tot de financiële risico's. Daarnaast kent het bestuur een escalatieplan voor spoedeisende situaties.

Rapportagenorm

Norm 5	Naleving	Toegelicht in jaarverslag
Het bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur rapporteert over het beleid op: Uitbesteding: p12, 51-53 Vermogensbeheer: p24-31 Communicatie: p21-23 Implementatie Wet- en regelgeving: p42 Het integraal risicomanagement en de risico's worden toegelicht op p50-54

2. Verantwoordelijkheid nemen

Normen 10 – 14 gaan over verantwoordelijkheid nemen voor de uitvoering van de pensioenregeling. Het bestuur draagt te allen tijde de eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering. Specifieke taken zijn uitbesteed aan uitbestedingspartners, waarbij de afspraken in een overeenkomst zijn vastgelegd. Het fonds kent een uitbestedingsbeleid, waarin deze normen zijn verankerd. Met de uitbestedingspartijen zijn serviceafspraken

gemaakt welke zijn vastgelegd in een Service Level Agreement (SLA). Ieder kwartaal rapporteren de uitbestedingspartijen de dienstverlening en de mate waarin de SLA afspraken zijn gehaald. Verder is in de uitbestedingsovereenkomst geregeld dat het bestuur jaarlijks de kwaliteit van de uitvoering en de gemaakte kosten kritisch evalueert. Tevens spreekt het bestuur de uitbestedingspartij aan als deze zijn afspraken niet of onvoldoende nakomt. Het uitbestedingsbeleid is in 2022 voor het laatst geëvalueerd. In het uitbestedingsbeleid van het fonds is vastgelegd dat in de overeenkomst tot uitbesteding ten minste wordt vastgelegd dat gewaarborgd is dat de partij aan wie wordt uitbesteed de werkzaamheden niet deels of geheel uitbesteed aan een derde partij, anders dan met uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van het fonds. Onder andere is bepaald dat uitbestedingspartijen moeten aantonen dat zij een beloningsbeleid voeren waarbij het variabele deel niet kan leiden tot ongewenste beloningsprikkelers waardoor de belangen voor het fonds in gevaar kunnen komen. In de uitbestedingsovereenkomsten is de aansprakelijkheid voor schade als gevolg van toerekenbare tekortkomingen vastgelegd.

3. Integer handelen

Normen 15-22 gaan in op de manier waarop het bestuur een cultuur van integriteit en compliance bevordert. Deze normen zijn door het bestuur uitgewerkt in de gedragscode, het integriteitsbeleid, het uitbestedingsbeleid en de ABTN. Een overzicht van nevenfuncties is opgenomen op de website van het fonds en in dit jaarverslag. Het onderwerp 'mededelingen in het kader van compliance' heeft een vaste plaats op de bestuursagenda. Het bestuur heeft een klokkenluidersregeling en een incidentenregeling vastgesteld. Het bestuur van het fonds heeft een compliance officer benoemd. Deze vervult een onafhankelijke rol binnen het fonds. De compliance officer heeft als taak toe te zien op de naleving van relevante wet- en regelgeving en de gedragscode, zowel binnen het fonds en de fondsorganen als bij de uitbestedingspartners.

4. Kwaliteit nastreven

Normen 23 – 30 gaan over hoge kwaliteitseisen, het beleid dat daarop gevoerd wordt en het lerend vermogen van de organisatie. Het bestuur kent een geschiktheidsplan waarin geregeld is hoe de deskundigheid van het bestuur continu op peil is. Er zijn specifieke profielschetsen opgesteld voor bestuursleden, de leden van het verantwoordingsorgaan en de sleutelfuncties. De profielschetsen voor het bestuur zijn in 2021 geëvalueerd en op basis van de bevindingen geactualiseerd. Het bestuur evalueert in principe jaarlijks zijn eigen functioneren en zorgt voor permanente educatie van de leden. In 2023 vond geen zelf-evaluatie plaats, maar deze heeft in Q1 2024 plaatsgevonden onder leiding van een externe. Het verantwoordingsorgaan doet ook aan permanente educatie en heeft in 2023 een competentievisie opgesteld en een zelfevaluatie uitgevoerd. In de statuten is de besluitvorming van het bestuur vastgelegd. Hier is beschreven dat elke bestuurder één stem heeft. Het bestuur neemt besluiten aan bij volstreekte meerderheid van geldig uitgebrachte stemmen. Het bestuur kent een regeling voor de behandeling van klachten en geschillen, welke is opgenomen in een integrale klachten- en geschillenregeling.

5. Zorgvuldig benoemen

Normen 31 – 40 hebben betrekking op zorgvuldig handelen bij (her)benoeming en ontslag, zorgen voor geschiktheid, complementariteit en diversiteit in de samenstelling van de organen van het fonds. Het geschiktheidsplan gaan samen met de functieprofielen in op de complementaire en diverse samenstelling van het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Bij de werving wordt rekening gehouden met complementariteit en diversiteit. Een termijn van een bestuurder duurt in principe vier jaar en een bestuurder kan maximaal twee keer herbenoemd worden. Het verantwoordingsorgaan bestaat sinds 2021 uit een werknemersvertegenwoordiger, twee vertegenwoordigers namens werkgevers en één namens pensioengerechtigden. In de statuten staat omschreven wat de procedure bij schorsing en/of ontslag is. Bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan worden benoemd met inachtneming van een profielschets.

Rapportagenorm

Norm	Naleving	Toegelicht in jaarverslag
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het bestuur rapporteert over de samenstelling van de fondsorganen en de geschiktheid van de leden op de volgende pagina's: Bestuur p8 en p43, onder diversiteit, geschiktheid en evaluatie
Norm 33 In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen.	Gedeeltelijk	Het bestuur rapporteert over de samenstelling van het bestuur en het VO en de geschiktheid van de leden op de volgende pagina's: Bestuur p8 VO: p12 Op p43 komt ook de diversiteit aan bod.

6. Gepast belonen

Normen 41 – 45 gaan over een verantwoord en beheerst beloningsbeleid, gericht op kwaliteit, continuïteit en consistentie. Dit is vastgelegd in beloningsbeleid van het fonds. Hierin staan de uitgangspunten die het fonds hanteert. Het pensioenfonds voert een beheerst en duurzaam beloningsbeleid. Het beloningsbeleid moet ondersteunend zijn aan de lange termijn strategie van het pensioenfonds, gericht op financiële stabiliteit, continuïteit en een gematigd risicoprofiel. Het beloningssysteem moet transparant, eenvoudig en uitvoerbaar zijn en voldoen aan geldende wet- en regelgeving. Het pensioenfonds is in beginsel terughoudend als het gaat om variabele beloningen. Het betaalt zelf geen variabele beloningen of bonussen. Dat maakt het voor het fonds immers beter mogelijk om naar de lange termijn te kijken. In overige gevallen, bijvoorbeeld bij uitbestedingsrelaties, mogen variabele beloningen in beginsel niet hoger zijn dan 20 procent van de vaste beloning. De beloning staat in redelijke verhouding tot de gedragen verantwoordelijkheid, de aan de functie gestelde eisen en het tijdsbeslag en moeten minimaal marktconform en maatschappelijk acceptabel zijn. Het beloningsbeleid is toegelicht op de website van het fonds.

7. Toezicht houden en inspraak waarborgen

Normen 46 – 57 gaan over hoe het fonds het intern toezicht waarborgt op de kwaliteit en integriteit van de bedrijfsvoering. De niet-uitvoerende bestuursleden voeren het toezicht uit aan de hand van een jaarplan. Dit plan wordt afgestemd met het bestuur. Bij het uitoefenen van toezicht wordt deze Code gevolgd. De niet-uitvoerende bestuursleden geven in de bestuursvergaderingen hun oordeel over het functioneren van het bestuur. De niet-uitvoerende bestuursleden rapporteren hun bevindingen over het functioneren van het bestuur respectievelijk het fonds jaarlijks schriftelijk en lichten deze rapportage mondeling toe.

De rapportage wordt in het bestuursverslag opgenomen. De niet-uitvoerende bestuursleden leggen verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan.

De samenwerkingsafspraken met het verantwoordingsorgaan zijn in overleg vastgesteld. In de statuten zijn de taken en bevoegdheden en de ontslagprocedures vastgelegd. Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid van het fonds en de wijze waarop het is uitgevoerd. Er is minimaal 2 keer per jaar overleg met het verantwoordingsorgaan en na iedere bestuursvergadering praat de bestuursvoorzitter de voorzitter van het verantwoordingsorgaan bij. Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris. Wanneer het wenselijk is dat de accountant of actuaris niet-controlewerkzaamheden verricht, dan verstrekt het bestuur hiervoor een afzonderlijke opdracht.

Rapportagenorm

Norm	Naleving	Toegelicht in jaarverslag
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	Het intern toezicht betreft de Code bij de uitoefening van zijn taak en rapporteert hierover in zijn rapportage intern toezicht op p62 e.v.

8. Transparantie bevorderen

Normen 58 – 65 gaan over hoe het fonds openheid nastreeft, communiceert over missie, visie en risico's en verantwoording aflegt over gevoerd beleid. Het bestuur hecht aan transparantie en heeft dit in diverse beleidsdocumenten vastgelegd. Het bestuur beschrijft in het jaarverslag helder en duidelijk de missie, visie en strategie van het fonds. Het bestuur rapporteert in het jaarverslag ook over de naleving van de gedragscode en de Code Pensioenfondsen.

Het bestuur van het fonds heeft haar werkzaamheden uitbesteed die als gevolg van de complexiteit van regelgeving door een externe partij effectiever en efficiënter kunnen worden verricht dan door middel van een uitvoering in eigen beheer. Het bestuur is van oordeel dat de belangen van de deelnemers bij deze uitbesteding beter zijn gediend. In het jaarverslag wordt informatie hierover opgenomen. De uitwerking rond transparantie en communicatie ligt vast in het communicatiebeleidsplan. Het fonds beschikt over een klachten- en geschillenregeling. Deze is toegankelijk via de website van het fonds. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten.

Rapportagenorm

Norm	Naleving	Toegelicht in jaarverslag
Norm 58 Het bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie	Ja	Op p6 beschrijft het bestuur de missie, visie en strategie van het fonds
Norm 62 Het bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	Het bestuur licht de overwegingen omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen toe op p29, 37 van het jaarverslag.
Norm 64 Het bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het bestuur.	Ja	Op p43 onder gedragscode rapporteert het bestuur over de naleving van de interne gedragscode en op p44 e.v. over de naleving van deze code. Op p42 onder geschiktheid en evaluatie rapporteert het bestuur over de evaluatie en het functioneren.
Norm 65 Het bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	Op p50 onder 'Klachten en geschillen' rapporteert het bestuur over de behandeling van klachten en geschillen. In 2022 waren er geen klachten of geschillen. De klachten- en geschillenregeling is gepubliceerd op de website.

Normen uit de Code pensioenfondsen die in 2023 nog niet (volledig) worden nageleefd.

Normnr	Inhoud norm	Toelichting op de afwijking
33	In zowel het bestuur als in het VO of het BO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het bestuur te bevorderen	In het bestuur zitten ultimo 2023 twee vrouwen en in het verantwoordingsorgaan één. Aan het diversiteitscriterium wordt voldaan, maar aan het leeftijds criterium nog niet, ondanks recente bewegingen daartoe. Er wordt gestreefd naar diversiteit maar de eis van geschiktheid prevaleert boven diversiteit.
39	Een bestuurslid wordt benoemd en ontslagen door het bestuur, na het horen van de raad van toezicht over de procedure. Een lid van de raad van toezicht of visitatiecommissie wordt benoemd door het bestuur na bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan en wordt ontslagen door het bestuur na bindend advies van het verantwoordingsorgaan.	Benoeming en ontslag van de leden van het verantwoordingsapparaat is statutair geregeld en geschiedt in lijn met de Pensioenwet door art. 23 van de statuten dat regelt dat verantwoordingsorgaanleden worden benoemd en ontslagen door werknemers- resp. werkgeversverenigingen. Het verantwoordingsorgaan heeft hier zelf de voorkeur voor uitgesproken.

Klachten en geschillen

Een deelnemer kan een klacht indienen op basis van de klachten en geschillenregeling van het fonds als hij van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn rechten zijn geschaad. De klachten- en geschillenregeling is beschikbaar op de website

van het fonds. Het pensioenfonds beschouwt iedere uiting van ongenoegen als een klacht. Het gaat hierbij om:

1. Klachten die Appel Pensioenuitvoering afwikkelt;
2. Geëscaleerde klachten die vanaf 1 juli 2023 conform de klachtenregeling door de uitvoerende bestuursleden worden afgehandeld en voordien door de interne klachtencommissie;
3. Geschillen die door de deelnemer zijn voorgelegd aan de Ombudsman of de rechter, en vanaf 1 januari 2024 aan de Onafhankelijke geschilleninstantie.

Onderstaande tabel bevat een totaaloverzicht van alle klachten die in 2023 zijn binnengekomen:

Onderwerp	Aantal behandelde		
	Klachten	Geëscaleerde klachten	Geschillen
Service en klantgerichtheid	0	0	0
Behandelingsduur	0	0	0
Informatieverstrekking	2	0	0
Deelnemersportaal	1	0	0
Keuzebegeleiding	0	0	0
Pensioenberekening- en betaling	2	0	0
Registratie werknemersgegevens/ datakwaliteit	1	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: algemeen	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving: invaren, transitie	5	0	0
Financiële situatie	4	0	0
Duurzaamheid	0	0	0
Overig	0	0	0

Het klachtenproces liep afgelopen jaar goed. Alle klachten zijn vanuit de PUO behandeld en zijn niet geëscaleerd. We hadden bij een aantal klachten sneller kunnen reageren, bijvoorbeeld op de uitingen inzake invaren en transitie (toepassing wet- en regelgeving). Met de PUO is besproken hoe we dit sneller op kunnen pakken. Ieder kwartaal wordt de klachtenrapportage geëvalueerd.

2.14 Uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft de uitbesteding van de twee kerntaken van het pensioenfonds, namelijk de pensioenuitvoering en administratie en het vermogensbeheer, ondergebracht bij verschillende partijen. Vanwege kostenefficiëntie en de beheersbaarheid van de controle

op de administratie en het vermogensbeheer, vindt het bestuur verdere spreiding van de kerntaken niet wenselijk. Bij deze overweging speelt uiteraard ook de relatief kleine omvang van het pensioenfonds een rol. Het bestuur toetst regelmatig of de met de externe partijen gesloten overeenkomsten nog marktconform zijn. Daarnaast wordt ruimschoots aandacht besteed aan de vastlegging van de afspraken, de dienstencatalogus en serviceafspraken (SLA). Uitbesteding kent risico's. Daarom heeft het bestuur beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met de uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen. Doel is het waarborgen van continuïteit en constante kwaliteit van dienstverlening en activiteiten. In het uitbestedingsbeleid zijn de criteria opgenomen die het fonds heeft vastgesteld voor de selectie van de uitbestedingsrelaties en de normen bepaald die bij de bewaking van de kwaliteit van de uitvoering van de uitbestede werkzaamheden gelden.

Uitbesteding pensioenadministratie

Het bestuur heeft de pensioenadministratie, inclusief communicatie, vanaf 1 januari 2023 uitbesteed aan Appel Pensioenuitvoering (Appel). Hieronder vallen ook de uitvoerende actuariële werkzaamheden. Er is een overeenkomst inzake pensioenuitvoering inclusief SLA gesloten tussen het fonds en Appel. Tot 2023 was de pensioenadministratie uitbesteed aan AZL.

Het pensioenfonds heeft vanuit Appel een fondsmanager die verantwoordelijk is voor de pensioenuitvoering en voor het bestuur het aanspreekpunt is. Periodiek werd overlegd over de uitvoering van de SLA en vond evaluatie van de dienstverlening plaats. In 2023 zijn regulier overleggen over de transitie gevoerd met Appel en AZL. De uitvoerend bestuurders zijn verantwoordelijk voor de uitbestedingsrelatie. De operationele aansturing ligt binnen het bestuursbureau. Appel bereidt over 2023 de (financiële) jaarverslaglegging van het pensioenfonds voor met ondersteuning van de accountant en de actuaris. Het boekjaar van het pensioenfonds loopt van 1 januari tot en met 31 december. Binnen zes maanden na afloop van het boekjaar overlegt het pensioenfonds een jaarrekening, het jaarverslag en overige gegevens aan DNB. De jaarrekening wordt gedeponereerd bij het Handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Jaarlijks verstrekt Appel een ISAE 3402-rapportage aan het fonds. De uitvoerende bestuursleden hebben de ISAE 3402-rapportage van Appel over 2023 beoordeeld en vervolgens in het bestuur besproken. Er is een lijst van bevindingen, maar er zijn geen relevante bevindingen geconstateerd. Wel is een aanvullende opmerking gemaakt bij "2.3. Het toekennen, beheren en uitkeren van pensioenen". Deze opmerking heeft betrekking op het OPF-traject en heeft geen impact op BPF-en.

Daarnaast geeft Appel jaarlijks een ISAE 3000-statement uit, opgesteld door een externe auditor. Dit statement wordt afgegeven over de opzet en het bestaan van het Interne Beheersingssysteem van Appel van de businessunits

Actuariaat, IBA, Verslaglegging, Communicatie, Excasso, Grootboek en het SLA-proces. Ook deze rapportage is beoordeeld en in het bestuur besproken. Beide rapportages hebben voor het fonds niet tot materiële opmerkingen geleid.

Appel voert in 2023 de werkzaamheden uit op basis van het geldende pensioenreglement. Appel legt situaties waarin de pensioenreglementen niet voorzien voor aan het bestuur. Indien het bestuur Appel toestaat in bepaalde situaties volgens een vastgestelde wijze te

handelen, legt Appell dit vast in een aanvullende werkinstructie. Het bestuur heeft onder meer de volgende taken uitbesteed aan Appel:

- Het vaststellen welke werkgevers volgens de verplichtstellingsbeschikking en de statuten aangesloten zijn bij het pensioenfonds en welke werknemers dientengevolge verzekerd zijn;
- Het afsluiten van overeenkomsten inzake vrijwillige voortzetting met gewezen werknemers die volledig of gedeeltelijk niet meer onder de verplichtstelling vallen;
- Het afsluiten van overeenkomsten inzake vrijwillige aansluiting met werkgevers die niet (meer) onder de verplichtstelling van het pensioenfonds vallen;
- Het invorderen van de relevante premie;
- Het vaststellen van de pensioenaanspraken en het informeren van de deelnemers hieromtrent. De actieve deelnemers en inactieve deelnemers krijgen jaarlijks een opgave;
- Het vaststellen van de hoogte van de pensioenuitkeringen en het uitbetalen hiervan;
- Het vervaardigen van het concept-jaarverslag inclusief de concept-jaarrekening, evenals het verzorgen van de jaarrapportage aan DNB;
- Het indienen van maand-, kwartaal-, jaar- en overige rapportages bij DNB.

Uitbesteding vermogensbeheer

Het fiduciair beheer van het vermogen is uitbesteed Van Lanschot Kempen Investment Management (VLK). De bewaarder is Northern Trust. De fiduciaire beheerdiensten zijn vastgelegd in een overeenkomst met VLK. Jaarlijks worden de beleggingsrichtlijnen, die onderdeel zijn van de beheerovereenkomst opnieuw vastgesteld en getekend. Binnen VLK is een klantteam benoemd dat verantwoordelijk is voor alle contacten met de uitvoerend bestuurder met portefeuille Balansmanagement en voor het beheer van de portefeuille. VLK adviseert het pensioenfonds over de strategisch-dynamische allocatie van de beleggingsportefeuille en draagt op continue basis zorg voor het beheer van de beleggingsrisico's, waarbij afdekkingsstrategieën gelden ten aanzien van rente en valuta. VLK adviseert de selectie en aansturing van de gespecialiseerde managers/beleggingsinstellingen per beleggingscategorie. In de overeenkomst met VLK is een uitgebreide omschrijving opgenomen van de dienstverlening en verantwoordelijkheden van VLK als fiduciair beheerder en vermogensbeheerder en de selectie van de beleggingen door het pensioenfonds. In 2023 is een update van de SLA en de dienstenmatrix uitgevoerd. Als onderdeel van de SLA, is een uitgebreide rapportagestructuur afgesproken.

Onderdeel daarvan vormen:

- Een jaarlijks ISAE 3402 rapport;
- Een rapportage niet-financiële risico's;
- Week, maand- en kwartaalrapportages vermogensbeheer.

De uitvoerend bestuurders bespreken de rapportages er nemen vervolgacties ingeval de bevindingen hiervoor aanleiding geven. De beoordeling en bespreking van het ISAE 3402 rapport over 2023 van VLK heeft slechts tot een aantal zeer minimale en bovendien niet materiele bevindingen geleid die door VLK zijn opgelost.

2.15 Risicomanagement

De primaire doelstelling van het fonds is het verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen bij ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden aan werknemers, gewezen werknemers en hun nabestaanden overeenkomstig de bepalingen van het pensioenreglement en de statuten.

Risicohouding

Om de kwalitatieve risicohouding vorm te geven heeft het fonds de volgende beleidsdoelstellingen geformuleerd:

- Alleen in uitzonderlijke situaties mag de beleidsdekkingsgraad lager zijn dan 100%.
- Het pensioenfonds stuurt niet op extreem hoge dekkingsgraden.
- Uitgangspunt is een verwacht indexatieresultaat over een 15-jarige periode van minimaal 35% van de maatstaf voor toeslagen.
- De kans op korten (zonder spreiding van pensioenen groter dan 10% is ongewenst.
- Een omvang van de korting (zonder spreiding) groter dan 10% is ongewenst.

De kwantitatieve risicohouding van het pensioenfonds is vastgesteld op de lange en korte termijn. De korte termijn risicohouding betreft een bandbreedte rondom het VEV van + of - 2,5%. De risicohouding op lange termijn komt tot uitdrukking in de gekozen ondergrenzen voor de haalbaarheidstoets. Uitgaande van het gekozen beleggingsbeleid wordt jaarlijks een haalbaarheidstoets uitgevoerd. De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. De resultaten van de haalbaarheidstoets in 2023 zijn als volgt:

- Ondergrens verwacht pensioenresultaat startend vanuit de feitelijke dekkingsgraad per eind 2023: 74,9%;
- Bovengrens afwijking pensioenresultaat: 25,5%.

De grens voor het verwachte pensioenresultaat (minimaal 75%) is overschreden. De grens van de maximale afwijking in slecht weer scenario van 35% is niet overschreden.

De uitkomsten van de haalbaarheidstoets zijn tijdens het structurele overleg met sociale partners besproken en er is afgesproken dat de risicohouding ongewijzigd kan blijven. De resultaten zijn ook met het verantwoordingsorgaan gedeeld. In het kader van het pensioenakkoord is de risicohouding met input van een risico preferentie onderzoek (RPO) onder deelnemers in 2023 opnieuw vastgesteld. In het eerste kwartaal 2024 wordt een aanvullend risico preferentie onderzoek gehouden om de eerdere uitkomsten te valideren.

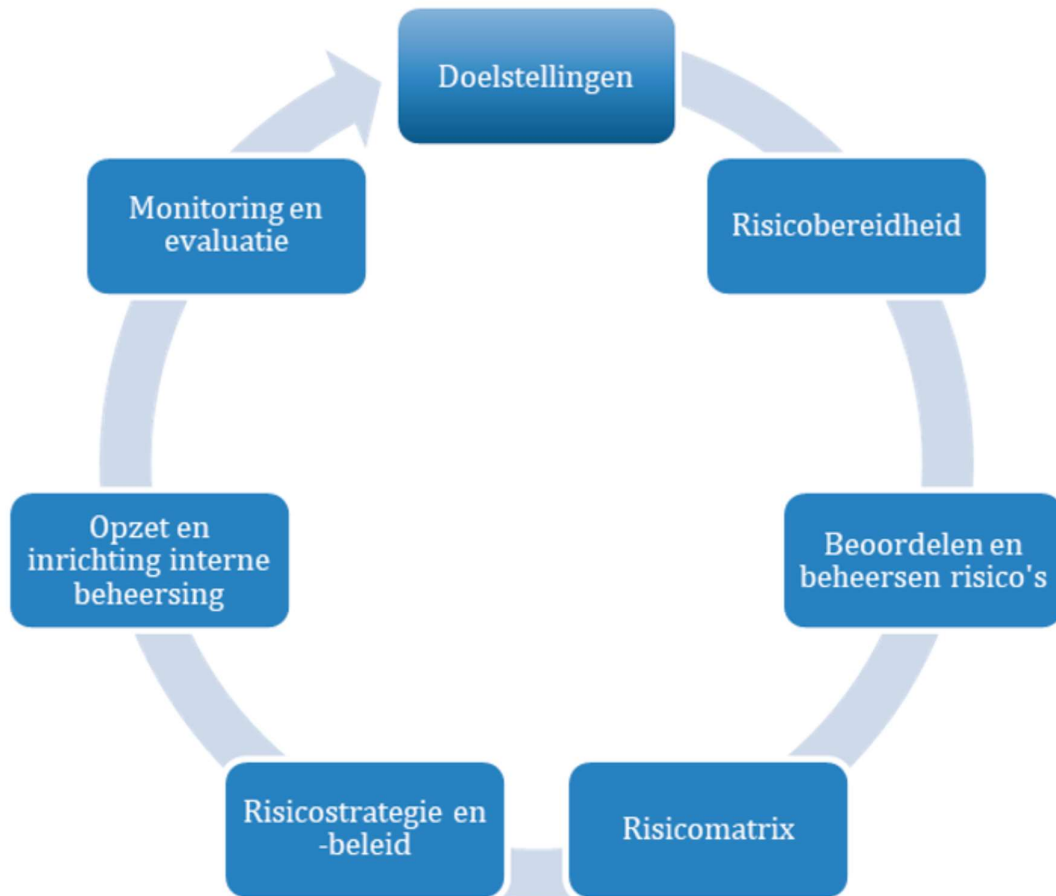
Het beleggingsbeleid van het fonds is afgestemd op de doelstellingen, missie, visie en risicohouding van het fonds. Om op een gecontroleerde en beheerste manier invulling te geven aan zowel de uitvoering van de pensioenregeling als het beleggingsbeleid, heeft het pensioenfonds een integraal risicomanagementproces opgezet. Het bestuur beoordeelt de financiële risico's en de mogelijke impact hiervan op de verplichtingen en vermogen van het pensioenfonds aan de hand van de risicohouding. De niet-financiële

risico's worden beoordeeld op de impact op het pensioenfonds in relatie tot reputatie/imago en het effect op de kwaliteit van uitvoering van de pensioenregeling. Integraal risicomanagement is een proces dat potentiële gebeurtenissen identificeert die invloed kunnen hebben op de doelstellingen van het pensioenfonds. Het biedt een handvat om risico's te kunnen beheren en toetst de risicohouding van het pensioenfonds. De doelstelling van het risicomanagementbeleid is het beheersen van de risico's die aanwezig zijn bij het behalen van de doelstellingen van het pensioenfonds. Hiermee zijn de risico's niet per definitie weggenomen, maar worden zij beter beheerst.

Het bestuur is ervan overtuigd dat het beheersen van risico's bijdraagt tot het zo goed mogelijk uitoefenen van zijn functie en uiteindelijk bijdraagt aan de doelstellingen, missie en visie van het pensioenfonds. Het bestuur acht het dan ook van belang dat risicomanagement integraal onderdeel is van het beleid van het fonds. Risicomanagement is één van de bouwstenen van de werkzaamheden en beleidsvoorbereiding binnen het bestuur. Ook in de uiteindelijke besluitvorming en vaststelling van beleid vormt risicomanagement een belangrijk uitgangspunt en het is een vast agendapunt tijdens bestuursvergaderingen. Ter borging van dit continue en dynamische proces maakt het bestuur gebruik van een risicotool. Deze risicotool ondersteunt het risicomanagementproces. Het geeft het bestuur de mogelijkheid beheersmaatregelen te implementeren en te toetsen op hun werking. De tool stelt de sleutelfunctiehouders risicobeheer en interne audit in staat de effectiviteit van de beheersmaatregelen te beoordelen. De beoordeling van de werking van de beheersmaatregelen wordt, aan de hand van een IRM kwartaalrapportage, in het bestuur besproken. De rapportage is voorzien van een opinie van de sleutelfunctiehouder risicobeheer waarin hij een algeheel oordeel velt over het risicobeeld van het fonds, de rapportage, de werkzaamheden van de 2e lijn over het betreffende kwartaal toelicht en de opvolging daarvan door het bestuur. Het bestuur stimuleert hiermee de continue aandacht van bestuursleden voor risicomanagement.

Opzet en inrichting integraal risicomanagement

Het risicomanagementproces van het pensioenfonds bestaat in uit zeven periodiek terugkerende stappen:

Mensen en governance

Het integrale risicomanagement is ingericht binnen de totale organisatie van het fonds. Ten behoeve van een scheiding in uitvoering en controle op de uitvoering is een gelaagdheid in het risicobeheersingsproces aangebracht. Als uitgangspunt is gekozen voor het “three lines”-principe. Dit principe komt overeen met de maatregelen en voorwaarden die zijn genoemd in het kader van IORP II. Het bestuur is daarbij te allen tijde eindverantwoordelijk.

Eerste linie

Het bestuur, degenen die de primair verantwoordelijk zijn voor het beheersen van de risico's, vormen de eerste linie. Binnen het bestuur zijn de verschillende beleidsterreinen belegd bij portefeuliehouders. Dit gebeurt op basis van deskundigheid, ervaring en affiniteit. Voor activiteiten die zijn uitbesteed, zijn de uitbestedingspartners door ons verplicht een risicomanagementraamwerk ingericht te hebben om de risico's te beheersen die binnen hun organisaties en bij de uitbestede werkzaamheden aanwezig zijn. Hierover wordt per kwartaal door hen gerapporteerd.

Tweede linie

De tweede linie wordt gevormd door de sleutelfunctiehouders risicobeheer en actuariële zaken en de compliance officer. Via deze lijn wordt risicomanagement uitgevoerd door te beoordelen in hoeverre de beheersmaatregelen die door het bestuur zijn gedefinieerd en geïmplementeerd effectief zijn. De tweede lijn rapporteert en adviseert hierover rechtstreeks aan het bestuur. Het bestuur besluit, mede op basis van het advies, over eventuele herijking van beleid en beheersmaatregelen.

De sleutelfunctiehouder risicobeheer wordt ondersteund door een externe financiële en niet-financiële risicomanager.

Derde linie

De derde linie wordt gevormd door de sleutelfunctiehouder Interne Audit. Deze voert jaarlijks een aantal controles uit aan de hand van een auditplan. Deze functionaris rapporteert direct aan het bestuur. De onafhankelijk voorzitter fungeert als contactpersoon. Daarnaast zijn er partijen die met het toezicht achteraf belast zijn, zoals de niet uitvoerende bestuurders, de certificerend actuaris en -accountant.

Middelen, infrastructuur en rapportages

Het pensioenfonds heeft geen eigen IT-infrastructuur maar heeft beleid geformuleerd waaraan de uitbestede partijen tenminste moeten voldoen op het gebied van IT. Daarnaast is IT beveiligingsbeleid geformuleerd en geïmplementeerd. Om het risicomanagement gestalte te geven is een aantal (niet limitatief) rapportages ontwikkeld die de uitvoering ervan vergemakkelijken:

- Raamwerk ten behoeve van Risicomanagement;
- Compliance rapportage;
- Rapportage vermogensbeheer;
- Kwartaalrapportage incl. SLA en ISAE-rapportages;
- Rapportages (Niet) Financiële Risico's door uitbestedingspartners Appel en VLK;
- Risicotool (periodiek ververste KPI en KRI-gegevens en monitoring beheersing risico's).

De rapportages worden opgeleverd door de partijen aan wie de betreffende werkzaamheden zijn uitbesteed met een (inhoudelijke) check hierop door de betreffende portefeuillehouders en uitvoerend bestuurders.

Risicomanagementproces

De hierboven beschreven processen worden vastgelegd in de risicotool. Naast de opzet van het risicoraamwerk wordt hierin ook de werking van het risicobeheersingsproces gemonitord en beoordeeld.

De risicotool vormt het bestuurlijke platform van het risicomanagementproces. De risicotool omvat het volledige risicoraamwerk, en een overzicht van KPI/KRI's. Met behulp van de risicotool worden alle risico's met bijbehorende beheersmaatregelen in een vastgestelde periodieke cyclus gemonitord. Bij de jaarlijkse cyclus wordt gebruik gemaakt

van een governancematrix. Deze governancematrix biedt duidelijkheid over de rollen en verantwoordelijkheden binnen het risicomanagementproces van het pensioenfonds.

1.1.1. Risico categorieën

Het pensioenfonds categoriseert de risico's op basis van de hierna genoemde risicocategorieën.

Financiële risico's	Niet-financiële risico's	FOCUS!
Matching/Renterisico	Omgevingsrisico	Macro/externe risico's
Marktrisico	Operationeel risico	Bedrijfsmodel & strategie
Kredietrisico	Uitbestedingsrisico	Governance, cultuur & gedrag
Verzekeringstechnisch risico	IT-risico	Infrastructuur & processen
	Integriteitsrisico	
	Juridisch risico	

1.1.2. Voornaamste risico's 2023

Het bestuur voert minimaal jaarlijks een integrale risicoanalyse uit. De belangrijkste risico's zijn vastgesteld, waarbij aangegeven is wat de risico's zijn, de ondernomen acties door het bestuur en de bijdrage hiervan aan de doelstellingen van het pensioenfonds:

Toprisico's 2023	Risk drivers	Mogelijke risico's zonder beheersmaatregelen	Beheersmaatregelen 2022	Bijdrage doelstellingen fonds
1. Continuïteitsrisico	- Economische omstandigheden - Neerwaartse rente	Kans op verslechtering financiële positie pensioenfonds	-Uitvoering dynamisch renteafdeckingsbeleid - Maatregelen pensioenregeling - Allocatie vastgoed beoordelen en waar nodig bijstellen - Diversificeren	Aantrekkelijke uitvoerder tegen (kosten)efficiënte besturing
2. Continuïteitsrisico	- Sterk afhankelijk van 5 grote werkgevers - Beperkte winstmogelijkheden in sector - Krimpemde bedrijfskolom en verschuivingen - Ontwikkelingen pensioenstelsel, waaronder een mogelijkheid van vervallen van de verplichtstelling	Bedreiging voortbestaan fonds	- Keuze toekomststrategie - Actief uitvoeren handhavingsbeleid - Werkgevers actief ondersteunen bij pensioenzaken, werkgever ziet pensioen als een asset	Sectorale betrokkenheid Kostenreductie door schaalgrootte
3. Kostenrisico	- Beperkte omvang fonds - Stijgende bedrijfskosten	- Kosten inefficiëntie vanwege inefficiënte uitvoering pensioenregeling tegen niet marktconform tarief - Suboptimale uitvoering van het vermogensbeheer door fiduciair.	- Focus op kostenreductie - Structurele verlaging advieskosten	Streven naar optimale en efficiënte uitvoering Kostenefficiënte besturing en uitvoering

Impact fraude- en andere risico's

Digitalisering maakt het voor criminelen makkelijker om fraude in de Nederlandse financiële sector te plegen. Dit stelt hogere eisen aan een beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. We hebben beleid ontwikkeld om compliance- en integriteitsrisico's, waaronder frauderisico's, te beperken en beheersen. Dit beleid is van toepassing op de fondsorganisatie en de verbonden personen. De beleidskaders zijn onder meer vastgelegd in het integriteitbeleid, de klokkenluidersregeling en de gedragscode. Op deze manier beoogt het fonds een integere bedrijfsvoering en integere cultuur te stimuleren, waarin alle verbonden personen op alle niveaus in overeenstemming handelen met geldende maatschappelijke normen, wettelijke en interne regels. BPF BW stelt vast dat de uitvoeringsorganisaties een beleid voert dat past binnen de eigen kaders en hierover rapporteert. De uitvoeringsorganisaties rapporteren onder meer over incidenten ten aanzien van fraude middels een incidenten- en compliance rapportage.

Het analyseren van integriteitsrisico's, waaronder frauderisico's, is onderdeel van de operationele risicomanagementcyclus die periodiek wordt doorlopen. Daarnaast is deze analyse onderdeel van de periodieke SIRA die uitgevoerd wordt door het bestuur van het fonds, waarin verschillende scenario's waarop dit risico zich kan materialiseren en de beheersmaatregelen die zijn getroffen worden beschreven. In 2023 zijn er geen fraude-incidenten of vermoedens van fraude geweest.

Per 1 januari 2023 heeft het fonds Appel pensioenuitvoering als administrateur. De transitie naar Appel is een uitkomst van de heroriëntatie die in 2022 is uitgevoerd. Voor het fonds waren de kosten en de automatiseringsgraad doorslaggevend om voor Appel te kiezen. De transitie is projectmatig uitgevoerd en is naar tevredenheid afgerond. In het derde kwartaal is decharge verleend aan de projectgroep en zijn de werkzaamheden overgedragen aan de reguliere operatie.

Ook dit jaar ontstonden incidentele kosten. Deze incidentele kosten betreffen voornamelijk de transitiekosten naar de nieuwe pensioenuitvoerder. Daarnaast ontstaan projectkosten voor het inhuren van externe partijen om de projecten Nieuwe Pensioenstelsel en Datakwaliteit. Deze incidentele kosten zijn apart zichtbaar gemaakt in dit jaarverslag. Voor wat betreft het marktrisico is de lage marktrente voor het grootste gedeelte debet aan lage stand van de dekkingsgraad, al is deze wel gestegen tijdens 2023. De dekkingsgraad is in 2023 zowel onder als boven het minimaal vereist eigen vermogen geweest. Eind 2023 is de dekkingsgraad onder het minimaal vereist eigen vermogen.

Ontwikkelingen risicomanagement 2023

In 2023 heeft risicomanagement een actieve rol gespeeld binnen het fonds.

De gebeurtenissen in Oekraïne hebben de wereldwijde markten geschokt en hebben ook een potentieel impact op pensioenfondsen. In 2023 bleken de beheersmaatregelen inzake de financiële risico's adequaat.

De Wet toekomst pensioenen wordt projectmatig uitgevoerd en aangestuurd door de uitvoerend bestuurders. Er worden voorbereidingen getroffen om ervoor te zorgen dat de implementatie van de nieuwe regeling op 1-1-2026 zal plaatsvinden. Er is een (project) risico analyse gemaakt. Belangrijke risico's hebben betrekking op continuïteit en tijdigheid. De data die gebruikt wordt bij de transitie naar het nieuwe stelsel dient op een correcte wijze beschikbaar te zijn. In 2023 is het datakwaliteitsbeleid vastgesteld. De Kaderstelling Datakwaliteit wordt gevolgd. De daarin genoemde fasen worden uitgevoerd. Het proces wordt begeleid door een externe adviseur. In kwartaal 4 van 2024 zal dit traject afgrond zijn.

De dreiging van IT risico's neemt toe. Cyberaanvallen/dreigingen zijn aan de orde van de dag. Het fonds is zich bewust van deze risico's. Het IT-beleid is aangescherpt en vastgesteld. In 2023 heeft het bestuur deelgenomen aan kennissessies die aandacht gaven aan deze risico's. Ook is een eerste verkenning gemaakt in het kader van DORA (zie hieronder)

In 2023 heeft aan audit plaatsgevonden inzake IT-risico's en de beheersing daarvan. De aanbevelingen uit dat rapport zullen in 2024 ter hand worden genomen.

Vooruitblik 2024 Risicomanagement

Voor 2023 en verder staan in het kader van het risicomanagement de volgende activiteiten gepland:

Strategisch

Het pensioenakkoord heeft impact op de toekomst van het fonds. Dit thema wordt projectmatig aangepakt. Daarbij worden sociale partners en verantwoordingsorgaan betrokken. Het nieuwe pensioenakkoord is vanuit risicomanagement een belangrijk aandachtsgebied geweest voor 2023 en dat zal in 2024 voortduren. Met name de voorbereidingen voor het invaren, te weten het implementatieplan en het afronden van het project datakwaliteit zullen veel aandacht vragen van het bestuur.

In 2024 zal een Eigenrisicobeoordeling (ERB) worden uitgevoerd. Eens per 3 jaar dient deze beoordeling te worden uitgevoerd. Deze ERB zal worden gecombineerd met een partiele ERB vanwege de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel op 1 januari 2026. De ERB zal in het tweede halfjaar 2024 worden uitgevoerd.

Operationeel

De Digital Operational Resilience Act (DORA) is Europese wetgeving dat pensioenfondsen voor nieuwe uitdagingen stelt. Het omvat een breed scala aan vereisten op het gebied van IT-risicomanagement, incidentenrapportages en het testen van de digitale operationele veerkracht. In 2024 zal aan de hand van een plan van aanpak de DORA maatregelen worden beschreven en geïmplementeerd. Dit gebeurt in nauwe samenwerking met onze uitbestedingspartners.

De audit IT-risico's en de beheersing daarvan heeft een aantal aanbevelingen opgeleverd. Deze aanbevelingen zullen, mogelijk in samenhang met de activiteiten die uit DORA voortvloeien worden opgepakt.

Sleutelfuncties

De sleutelfunctiehouders en -vervullers functioneren naar behoren. In 2023 heeft een verdere verfijning plaatsgevonden met betrekking tot de rapportages en is de inbreng van "de 2de lijn" op basis van de beleidskalender bepaald. Ook bij het inrichten van het pensioencontract zijn de sleutelfunctiehouders betrokken. Dit kan door middel van advies en risico opinies.

Er wordt periodiek overleg gevoerd tussen de sleutelfunctiehouders in het kader van Wet toekomstpensioenen. Ook bij datakwaliteit zijn de sleutelfunctiehouders betrokken.

2.16 Vooruitblik 2024

Het bestuur van het fonds richt zich in 2024 onder meer op de volgende aandachtspunten:

- Verdere voorbereiding op en besluitvorming over het nieuwe pensioencontract door gestructureerde uitvoering van het project NPS met een beoogde indiening van het implementatieplan dit jaar;
- Nauwgezet volgen van de ontwikkelingen op de financiële markten en de gevolgen voor de financiële positie;
- In het kader van het Transitie-FTK indienen van een tweede Overbruggingsplan;
- Aandacht geven aan en uitgangspunten formuleren voor de strategie en continuïteit van het fonds;
- Blijvende aandacht voor werkingssfeer en handhaving;
- Communicatie met de deelnemer, meer in het bijzonder over NPS;
- Cybersecurity en DORA

2.17 Verslag van het intern toezicht

1. Inleiding

Het intern toezicht van Pensioenfonds Banden en Wielen is belegd bij de niet uitvoerend bestuurders (NUB). Wij voeren het intern toezicht uit op basis van een toezichtsplan dat jaarlijks wordt bijgewerkt. Wij worden bij de toezichtstaak ondersteund door de auditcommissie (AC) die bestaat uit twee onafhankelijke externe deskundigen. De AC ondersteunt en adviseert ons doorlopend bij het intern toezicht op risicobeheersing, beleggingsbeleid en financiële informatieverschaffing. Aanvullend kan ondersteuning van de AC worden gevraagd op de specifieke toezichtthema's.

De interne toezichtstaak van de NUB betreft het toezien op:

- het beleid van het bestuur
- de algemene zaken in het pensioenfonds
- adequate risicobeheersing
- evenwichtige belangenafweging.

2. Werkwijze

Wij hanteren het normenkader dat gevormd wordt door de Pensioenwet, de statuten en reglementen van het fonds en de Code Pensioenfonds. De VITP-code wordt daarnaast als checklist gehanteerd.

Wij leggen over de uitoefening van het intern toezicht verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, dit gebeurt twee keer per jaar in een gezamenlijke vergadering. En aan de aangesloten werkgevers en werknemers via de verantwoording in het bestuursverslag.

Sinds dit jaar oefenen wij een andere werkwijze uit bij de uitoefening van de toezichtstaak. In plaats van per duo een toezichtthema op te pakken, worden de thema's door de NUB als geheel opgepakt.

In het toezicht focussen wij ons op specifieke thema's. Deze zijn mede gebaseerd op de toezichtthema's van DNB. Per thema worden één of meerdere onderzoeksvragen geformuleerd (in overleg met de AC) en op hoofdlijnen vastgelegd in het jaarplan. Naast de thema's waarop de NUB zich in een jaar gaan focussen, zijn er doorlopende thema's waar de NUB toezicht op uitoefent, namelijk adequate risicobeheersing, communicatie en de financiële situatie.

De thema's die wij in 2023 hebben gevolgd en de geformuleerde onderzoeksvragen zijn:

Toezichtsonderwerpen	Onderzoeksvragen
MVB	Wordt in het proces voldoende aandacht geschonken aan het BOB-model?
WTP/NPS	Wordt voldoende toegezien op de voortgang van het project? Hoe vindt de besluitvorming plaats? Krijgt datakwaliteit voldoende aandacht? Is evenwichtigheid voldoende aan bod gekomen bij de keuzes die worden gemaakt?

Evenwichtige belangenafweging	Is de belangenafweging compleet geweest en voldoende besproken en vastgelegd (in notulen)?
Governance	Scheiding van rollen. Hoe wordt hierbij good governance geborgd?

In de NUB-vergaderingen werden deze toezichtthema's en vragen aan de hand van de notulen van de voorafgaande bestuursvergaderingen besproken. De notulen van de vergaderingen van UB (uitvoerende bestuur) en VUB (Voorzitter en uitvoerend bestuur) en van de NPS-stuurgroep werden als achtergrondinformatie gebruikt. De onderlinge discussie in de vergaderingen zorgde voor de formulering van aandachtspunten die de rest van de periode kunnen worden gemonitord ten einde tot een definitief oordeel te kunnen komen. De leden van de auditcommissie gaven daarbij waardevolle adviezen en hebben hun eigen observaties gedeeld, ook over het functioneren van de NUB. Tenslotte hebben 2 leden van de NUB een aantal betrokkenen bij het fonds geïnterviewd; de 2 UB, de sleutelfunctiehouder interne audit, de adviserend actuaris en de Compliance Officer en niet-financieel risicomanager. In deze gesprekken werd ingegaan op hoe het bestuur het afgelopen jaar zijn rol heeft vervuld, met name op de toezichtthema's. Deze input is meegenomen in dit verslag.

Wij zijn in 2023 zes keer bijeengewees en hebben sinds 1 juni 2023 de nieuwe werkwijze ingevoerd. Daarnaast hebben wij twee keer per jaar overleg met het VO; in december om de voorlopige toezichtthema's voor het volgend jaar met elkaar te delen en een update van het toezicht te geven en in het voorjaar om de bevindingen en aanbevelingen te bespreken.

In dit verslag worden de belangrijkste bevindingen op de genoemde toezichtthema's opgenomen, op basis waarvan wij ook enkele aanbevelingen doen.

3. Observaties, aandachtspunten en aanbevelingen specifieke toezichtsonderwerpen

MVB

Het thema MVB blijkt in de periode van besproken bestuursvergaderingen (7 maart- 23 augustus) het minst aan de orde te zijn geweest. Wij constateren dat het bestuur op de heidag in februari uitgebreid aandacht heeft gehad voor MVB-risico's en dat deze risico's niet buiten de bandbreedte vallen. Daarnaast is in 2023 het landenbeleid verder uitgevoerd en het beleggingsplan vastgesteld. Wij stellen vast dat in het proces voldoende aandacht is geweest voor het BOB-model. (BOB staat voor de fases in een besluitvormingstraject; beeldvorming- oordeelsvorming- besluitvorming.)

Met de aandacht die er is voor het nieuwe pensioenstelsel zal het bestuur er waakzaam op moeten zijn dat meer reguliere onderwerpen, zoals MVB, voldoende aandacht behouden. Een ander aandachtspunt is hoe de portefeuillehouder en het hele bestuur tijdig betrokken wordt en voldoende inzicht heeft en behoudt in deze materie. Wij hebben ervaren dat het vasthouden aan het BOB-model hierbij kan helpen.

WTP/NPS

In 2023 hebben veel voorbereidende werkzaamheden voor de invoering van het nieuwe pensioenstelsel (NPS) plaatsgevonden, zoals de indiening van een overbruggingsplan.

Wij kijken hierbij afgelopen jaar met name naar het proces tot besluitvorming en de voortgang van het traject.

In 2023 is de projectorganisatie veranderd; er is een externe projectmanager ingeschakeld en de governance structuur bestaat uit een werkgroep (voorbereiding), een stuurgroep (regie op proces en bekrachtigen advies aan bestuur en sociale partners) en tenslotte het bestuur en/of sociale partners voor de besluitvorming.

Wij constateren dat er met deze aangepaste structuur voldoende wordt toegezien op de voortgang van het traject en dat de planning goed wordt bewaakt. Wij merken wel dat de invulling van deze structuur kan betekenen dat niet ieder bestuurslid even goed is aangehaakt. Een aantal zaken die we opnemen als aandachtspunten kan hierbij helpen.

Evenwichtige belangenafweging

Wij hebben gekeken naar de evenwichtige afweging van belangen bij de besluitvorming van het bestuur. Met name bij besluiten inzake NPS en de premie zijn deze afwegingen van belang. Wij stellen vast dat belangen wel zijn afgewogen maar niet altijd voldoende uitgebreid vastgelegd in notulen. In het kader van NPS zal de huidige ontwikkeling van het normenkader belangrijk zijn, zowel tijdens als na de transitie.

Governance

Bij onze nieuwe werkwijze om de notulen van de bestuursvergaderingen te bespreken met een 'bril' als toezichthouder en uit de interviews zijn een aantal zaken opgemerkt die betrekking hebben op dit onderwerp governance. Deze opmerkingen hebben met name betrekking op de vastlegging in de notulen van. We zullen nauwkeuriger de afwegingen, besluiten en vervolgstappen terug moeten laten komen in de notulen. Wij stellen vast dat bij besluitvormingsprocessen voldoende aandacht is geweest voor het BOB-model.

4. Aandachtspunten en aanbevelingen aan het AB

Op basis van bovenstaande bevindingen hebben we een aantal aandachtspunten geformuleerd. We hebben vastgesteld dat deze ook van toepassing zijn op de doorlopende thema's (adequate risicobeheersing, communicatie en financiële situatie):

- Blijf vasthouden aan het BOB model, want dit helpt om ervoor te zorgen dat ieder bestuurslid voldoende blijft aangehaakt en voldoende kennis behoudt.
- Heb aandacht voor de juiste volgorde van vergaderingen en behandeling van stukken, zeker in het kader van WTP, waar er snel wordt geschakeld tussen werkgroep, stuurgroep, sociale partners en bestuur.
- Blijf aandacht houden voor tijdige informatie aanlevering en een complete voorlegger.
- Daarnaast is het belangrijk om bij vergaderingen over NPS- onderwerpen te zorgen voor overzicht in het project en dit te delen met sociale partners en bestuur.
- Zorg ervoor dat de evenwichtige belangen afweging zoals die wordt gemaakt ook in de notulen wordt weergegeven;
- Laat de voorzitter tijdens vergaderingen een besluit, de argumenten en vervolgstappen samenvatten, zodat dit beter vastgelegd kan worden in de notulen;
- Zorg ervoor dat de sleutelfunctiehouder interne audit en de Compliance Officer weer dichterbij het bestuur komen;

Op basis van het toezicht in 2023 komen we tot de volgende aanbevelingen:

- Gezien de wisselingen in het bestuur afgelopen en komende periode raden wij aan om in 2024 aandacht te schenken aan het huidige bestuursmodel en dan met name aan de rollen en mandaten.
- Tijdens de reguliere bestuursvergaderingen de NUB vragen om ook tussentijds een stand van zaken rondom haar toezicht activiteiten te geven.

5. Opvolging aanbevelingen 2022

Vrijwel alle aanbevelingen zijn inmiddels door het bestuur opgevolgd, met uitzondering van de aanbeveling om een ERB te doen rondom het invaarbeveling en dit momentum goed af te wegen. Wij begrijpen dat deze aanbeveling nog niet is opgevolgd, omdat een ERB volgens de NPS-planning niet in 2023 werd uitgevoerd.

6. Algemeen oordeel

Wij constateren dat de beleidsvoornemens van het bestuur ten uitvoer zijn gebracht of gepland zijn en dat er geen onregelmatigheden zijn geconstateerd. Daarbij is er sprake van een adequate risicobeheersing en een evenwichtige belangenafweging. Desondanks blijft de financiële positie in samenhang met de overgang naar het nieuwe pensioenstelsel de komende jaren voor voldoende bestuurlijke uitdaging zorgen. Wij zullen de ontwikkelingen ter zake in 2024 vanuit intern toezicht perspectief blijven monitoren. Wij spreken onze waardering uit voor de inzet van de UB afgelopen jaar. Er is, met name op het gebied van NPS, veel werk verzet. Wij bedanken het Verantwoordingsorgaan, de Auditcommissie en het Bestuur voor de prettige samenwerking.

Naarden, 6 juni 2024

Namens het niet-uitvoerend bestuur

Wim van den Brink, Voorzitter

2.18 Verslag van het verantwoordingsorgaan

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) geeft, conform artikel 115a van de Pensioenwet, een oordeel over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en de overige informatie, waaronder de notulen van het bestuursvergaderingen over 2023, over het door het bestuur gevoerde beleid.

De taken en bevoegdheden van het VO zijn vastgelegd in het Reglement Verantwoordingsorgaan. De taken van het VO liggen onder meer in de sfeer van advisering: het bestuur vraagt het VO om advies bij belangrijke voorgenomen bestuursbesluiten. Het VO kan daarnaast op eigen initiatief adviseren over beleidskwesties. Met het bestuur van het pensioenfonds zijn afspraken gemaakt over de informatie die het VO ontvangt, de frequentie van het overleg met het bestuur en de te behandelen onderwerpen. We streven naar transparantie en openheid en het bestuur geeft het VO de mogelijkheid om de notulen en andere belangrijke fondsdocumenten van het bestuur in te zien.

Samenstelling verantwoordingsorgaan en wijzigingen

Het verantwoordingsorgaan bestaat sinds juli 2021 uit vier leden:

- Twee leden namens actieve deelnemers;
- Een lid namens pensioengerechtigden;
- Een lid namens werkgevers.

In 2023 hebben een aantal wijzigingen binnen het VO plaatsgevonden. Zo heeft het lid namens de gepensioneerden afscheid genomen van het VO per 1 juli 2023 en per die datum is 1 van de leden namens de actieve deelnemers benoemt als het lid namens gepensioneerden. De ontstane vacature voor een lid namens de actieve deelnemers is per 1 juli 2023 ingevuld.

Vergaderingen en werkwijze VO

In 2023 heeft het VO zesmaal een reguliere vergadering gehad en enkele korte overleggen om vergaderingen voor te bereiden. Met het algemeen bestuur en met het niet-uitvoerend bestuur is met ieder gremium tweemaal gezamenlijk overleg gevoerd. Daarnaast heeft het VO dit jaar een aantal interne workshops NPS gevolgd. Dit jaar hebben weer een aantal bilaterale overleggen plaatsgevonden tussen VO- en bestuursleden met dezelfde portefeuille. Het doel van deze overleggen is om een beter oordeel te kunnen vellen over het handelen van het bestuur en om het oordeel beter te kunnen onderbouwen.

Evaluatie van het VO

In 2023 heeft het VO een competentievisie opgesteld. Dit document is een aanvulling op het document 'Reglement Verantwoordingsorgaan' waarin onder andere de onderdelen opleidingsplan en evaluatie van het VO zijn opgenomen.

In 2023 heeft het VO zichzelf, zowel het VO als geheel als de individuele leden, geëvalueerd.

Adviezen verantwoordingsorgaan

In het verslagjaar heeft het bestuur het Verantwoordingsorgaan conform het reglement en de Pensioenwet in de gelegenheid gesteld advies uit te brengen over:

- Vrijwillige aansluiting. Het VO heeft op 7 juli 2023 een positief advies uitgebracht.

- Transitie FTK en het Overbruggingsplan. Het VO heeft op 30 augustus een positief advies uitgebracht.
- Klachtenregeling en klachtenbeleid. Het VO heeft op 27 september een positief advies uitgebracht.

Het VO is geïnformeerd over de premie en de haalbaarheidstoets.

Jaarplan VO

Voor 2023 heeft het VO gewerkt met een jaarplan, waarbij het VO een aantal thema's benoemt waar zij zich in het verslagjaar op willen richten. In het jaarplan wordt per thema aangegeven wat de rolverdeling van de leden van het VO daarbij is, welke deelnemersbelangen in het oog worden gehouden en wat het VO nodig heeft voor hun taak.

Oordeel VO

Hieronder wordt eerst per thema de aandachtspunten aangegeven en vervolgens enkele algemene constatering en aanbevelingen.

Nieuw pensioenstelsel (NPS)

Het VO heeft geconstateerd dat er in 2023 verbeteringen zijn aangebracht in de governancestructuur van het NPS project. Dit heeft goede gevolgen gehad, in de zin dat bestuursleden zich beter betrokken en geïnformeerd voelen.

Daarnaast is het VO van mening dat het bestuur de samenwerking met sociale partners en het VO in dit traject heeft verbeterd. Het VO voelt zich betrokken en goed geïnformeerd. De kennissessies over NPS helpen het VO om hun taak in dit project goed te volbrengen. Het VO heeft een positief advies uitgebracht over het Overbruggingsplan. Het VO constateert dat de aandachtspunten van 2022 nog van toepassing zijn, namelijk:

1. Houdt aandacht voor de planning en zorg dat er genoeg ruimte is om deze aan te passen aan mogelijke wijzigingen in regelgeving.
2. Houdt aandacht voor de betrokkenheid van sociale partners.
3. Communiceer tijdig over de voortgang en gevolgen aan deelnemers, met name de gepensioneerden.

Beleggen en maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB)

Het VO constateert dat het bestuur de kosten versus de baten (het rendement) goed afweegt bij het MVB-beleid.

Het VO heeft 1 aanbeveling:

1. Zorg ervoor dat het MVB beleid aansluit bij de wensen van de deelnemers, bijvoorbeeld door dit jaar een MVB-uitvraag te doen.

Governance en continuïteit van bestuur

Het VO constateert dat er voldoende acties zijn ondernomen om kennis en kunde op peil te houden en tijdig nieuwe bestuursleden en leden van het VO en de Auditcommissie te werven.

Het VO blijft als aandachtspunt aan het bestuur meegeven om alert te blijven op mogelijke conflicten die voort kunnen vloeien als 1 persoon meerdere rollen heeft binnen het fonds.

Communicatie

Het VO constateert dat er in 2023 is gewerkt naar het communicatieplan 2024 en het VO is hierover goed geïnformeerd. Er is een aanpassing geweest van de klachtenregeling en

het VO heeft hier een positief advies over uitgebracht. Het VO heeft afgesproken dat zij geïnformeerd worden over de klachtenrapportage van het fonds.

Het VO beveelt aan om:

1. de kosten van communicatie goed in het oog te houden. Met name een goed beeld hebben van de kosten van de communicatie in het kader van WTP.

Proces kostenbeheersing

Het VO constateert verheugd dat de kosten per deelnemer in 2023 zijn gedaald ten opzichte van voorgaande jaren.

Het VO beveelt aan om voor de kostenbeheersing goed te monitoren wat de kosten van de pensioenuitvoerder zijn voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. En daarnaast duidelijk te krijgen wat de reguliere kosten van de pensioenuitvoering worden ná de transitie. Het VO beveelt verder een betere kostenrapportage en een proactieve beheersing van de kosten en vastlegging hiervan aan.

Overig

Overige constatering en aanbevelingen van het VO

- Het VO heeft haar eigen kennis over het nieuwe pensioenstelsel vergroot, mede door de interne workshops van de adviserend actuaire van het fonds.
- Het VO heeft geconstateerd dat de kosten per deelnemer zijn gedaald. Door de transitie naar een andere uitvoerder hadden we al verwacht dat dit relatief een positieve wending gaat krijgen komende jaren en het VO constateert verheugd dat dat in 2023 al blijkt.
- De transitie van de deelnemers- en financiële administratie van AZL naar Appel lijkt goed te zijn verlopen.
- Het VO heeft geconstateerd dat de relatie met sociale partners goed loopt.
- Het VO beveelt aan om de missie, visie en strategie van het fonds scherp in het oog te houden en de afweging om het fonds te continueren te blijven maken.

Aanbevelingen van 2022- update

In het verslag van 2022 heeft het VO een aantal aanbevelingen gedaan. Het grootste deel van de aanbevelingen is opgevolgd. De aanbevelingen die nog niet zijn opgevolgd, zijn in dit verslag weer als aanbeveling opgenomen.

Reactie op het rapport van het intern toezicht (NUB)

Het VO heeft kennis genomen van het verslag en de toelichting hierop door het intern toezicht. Het VO kan zich vinden in de bevindingen.

Wetgeving en reglementen

Het bestuur houdt zich op een correcte wijze aan de geldende wet- en regelgeving, de reglementen en de statuten van het pensioenfonds.

Oordeel over het handelen van het bestuur in 2023

Het VO is van oordeel dat:

- Het handelen van het bestuur in 2023 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen en het herstelplan;
- Het bestuur in 2023 bij de totstandkoming van besluiten en vaststelling van het beleid op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met de belangen van alle betrokkenen

- belanghebbenden;
- Het bestuur in 2023 voldoende invulling heeft gegeven aan de beheersing van de diverse risico's;
 - Het bestuur hierover in het jaarverslag 2023 voldoende verantwoording aflegt.

Op basis van voornoemde gegevens geeft het VO een positief oordeel over het gevoerde beleid.

Slotwoord

Het VO heeft geconstateerd dat dit verslagjaar grote stappen zijn gemaakt in het project NPS, maar dat daarnaast voldoende aandacht is geweest van het bestuur voor de reguliere zaken. De relatie tussen bestuur en VO verloopt naar tevredenheid. De VO is verheugd te kunnen constateren dat de aanbevelingen van VO uit 2022 grotendeels zijn opgepakt.

Het VO dankt het in 2023 vertrokken lid de heer H. Peen voor zijn inzet gedurende zijn jarenlange lidmaatschap van het VO.

Utrecht, 12 juni 2024

Namens het VO van de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche,

C. Bulten
Voorzitter Verantwoordingsorgaan

Reactie van bestuur op het verslag van het VO

Op 29 mei jl heeft het bestuur met het verantwoordingsorgaan gesproken over hun oordeel over 2023. Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor het verslag over het jaar 2023 en de aandachtspunten en aanbevelingen die hierin worden genoemd. Het bestuur spreekt zijn waardering uit over de wijze waarop de oordeelvorming tot stand gekomen is en hecht daarbij aan de open en constructieve samenwerking tussen bestuur en verantwoordingsorgaan. Het bestuur zal de aanbevelingen van het verantwoordingsorgaan betrekken bij hun beleidsbepalende en uitvoerende werkzaamheden in 2024 en zal het verantwoordingsorgaan informeren in hoeverre aan de aanbevelingen opvolging gegeven is. Het bestuur dankt het verantwoordingsorgaan voor de inzet en de plezierige samenwerking en hoopt dit in de toekomst op deze wijze te blijven voortzetten.

Vastgesteld te Eemnes op 20 juni 2024.

Het bestuur

W. van den Brink
Onafhankelijk voorzitter

P. de Geus
Uitvoerend bestuurslid

R. Devue
Niet uitvoerend bestuurslid

M. Simon
Uitvoerend bestuurslid

M. van Straten
Niet uitvoerend bestuurslid

S. Altintas
Niet uitvoerend bestuurslid

L. Seegers
Niet uitvoerend bestuurslid

I. Meijerink- Heuver
Niet uitvoerend bestuurslid

Jaarrekening 2023

3 JAARREKENING

3.1 Balans

(na bestemming van het saldo van baten en lasten)

(* € 1.000)	Ref.	31-dec-23	31-dec-22
ACTIVA			
Beleggingen voor risico pensioenfonds 1.			
Vastgoedbeleggingen		74.695	42.613
Aandelen		175.345	201.446
Vastrentende waarden		516.919	456.740
Derivaten		1.279	1.083
		<u>768.238</u>	<u>701.882</u>
Vorderingen en overlopende activa	2	24.046	19.704
Overige activa	3		
Liquide middelen		8.113	8.861
Totaal activa		<u>800.397</u>	<u>730.447</u>

(* € 1.000)	Ref.	31-dec-23	31-dec-22
PASSIVA			
Stichtingskapitaal en reserves	4		
Algemene reserve		30.944	7.232
Bestemde premiereserve		<u>4.068</u>	<u>2.570</u>
		35.012	9.802
Technische voorzieningen	5		
Voorziening pensioenverplichtingen		<u>762.780</u>	<u>712.930</u>
		762.780	712.930
Overige schulden en overlopende passiva	6		
		2.605	7.715
Totaal passiva		<u>800.397</u>	<u>730.447</u>

3.2 Staat van baten en lasten

(* € 1.000)	Ref	2023	2022
BATEN			
Premiebijdragen van werkgever en werknemers	7	43.850	40.528
Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen	8	53.798	-315.729
		97.648	-275.201
LASTEN			
Pensioenuitkeringen	9	-10.656	-9.764
Pensioenuitvoeringskosten	10	-2.555	-3.360
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening van het pensioenfonds	11		
Pensioenopbouw		-27.555	-37.820
Indexering en overige toeslagen		-	-
Rentetoevoeging		-23.697	5.232
Onttrekking pensioenuitkeringen		10.699	9.771
Onttrekking uitvoeringskosten		267	239
Wijziging marktrente		-19	367.178
Overdracht van rechten		-2.166	-907
Wijziging actuariële grondslagen		-124	-6.598
Overige mutaties		-7.255	-11.725
		-49.850	325.370
Saldo overdracht van rechten	12	-7.370	861
Herverzekering	13	-2.312	4.991
Overige baten en lasten	14	304	-4
		-72.438	318.094
Totaal resultaat		25.210	42.893

3.3 Bestemming van het saldo van baten en lasten

(* € 1.000)	2023	2022
Algemene reserve	23.712	42.389
Bestemde premiereserve	1.498	504
	25.210	42.893

3.4 Kasstroomoverzicht

(* € 1.000)	2023	2022
Kasstroom uit pensioenactiviteiten		
Premiebijdragen	39.141	39.969
Uitkeringen uit herverzekering	4.940	5.218
Overgenomen pensioenverplichtingen	1.744	2.223
Uitgekeerde pensioenen	-10.636	-9.699
Overgedragen pensioenverplichtingen	-8.906	-1.362
Premies herverzekering	-4.452	-3.876
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-2.386	-3.519
Overig	60	-12
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	19.505	28.942
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen beleggingen	299.100	521.181
Directe beleggingsopbrengsten	5.290	7.880
Aankopen beleggingen	-323.726	-553.552
Kosten van vermogensbeheer	-916	-734
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	-20.253	-25.225
Mutatie liquide middelen	-748	3.717
Verloop liquide middelen		
Stand 1 januari	8.861	5.144
Stand 31 december	8.113	8.861
Mutatie liquide middelen	-748	3.717

3.5 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

3.5.1. Inleiding

Het pensioenfonds is statutair gevestigd in 's-Gravenhage, heeft de vestiging in Heerlen op de Akerstraat 92. Het doel van het pensioenfonds is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen voor de arbeidsongeschikte deelnemers. Deze doelstelling is nader uitgewerkt in onder andere de statuten, het pensioenreglement, de uitvoeringsovereenkomsten en de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds Banden- en Wielenbranche. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de in de branche verplichtgestelde pensioenregeling.

3.5.2. Overeenstemmingsverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving in het bijzonder Richtlijn 610. De bedragen opgenomen in de jaarrekening zijn vermeld in duizenden euro's, tenzij anders is aangegeven. Het bestuur heeft op 20 juni 2024 de jaarrekening vastgesteld.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaand jaar, met uitzondering van de toegepaste schattingswijzigingen zoals opgenomen in paragraaf "schattingswijzigingen".

3.5.3. Algemene grondslagen

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het fonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt

het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post “nog af te wikkelen transacties”. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, indien de herziening alleen voor die periode gevolgen heeft, of in de periode van herziening en toekomstige perioden, indien de herziening gevolgen heeft voor zowel de verslagperiode als toekomstige perioden.

Schattingswijzigingen 2023

Leeftijdverschil man-vrouw

Tot en met 31 december 2022 worden de volgende leeftijdverschillen gehanteerd: De hoofdverzekerde man is 3 jaar ouder verondersteld dan de vrouw. De hoofdverzekerde vrouw wordt 1,5 jaar jonger verondersteld dan de man. Met ingang van 1 januari 2023 blijft het leeftijdverschil voor hoofdverzekerde mannen drie jaar (hoofdverzekerde mannen drie jaar ouder dan medeverzekerde vrouwelijke partners); Het leeftijdverschil voor hoofdverzekerde vrouwen wordt twee jaar (hoofdverzekerde vrouwen twee jaar jonger dan medeverzekerde mannelijke partners). Boven op het veronderstelde leeftijdverschil van twee jaar wordt een opslag van 2% gehanteerd op de reservering

voor het latente partnerpensioen van de vrouwelijke hoofdverzekerde van wie zowel het ouderdompensioen nog niet is ingegaan als reeds is ingegaan.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief transactiekosten, provisies, valutakoersverschillen e.d., worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

3.5.4. Specifieke grondslagen

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, slechts indien de reële waarde van een beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Overlopende activa en passiva worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs. De liquiditeiten vermogensbeheer worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Het verschil tussen reële waarde en nominale waarde is bij deze activa en passiva in het algemeen gering.

Participaties in beleggingspools en -instellingen die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor die onderliggende beleggingen (look-through benadering). Bij gemengde beleggingsfondsen wordt aangesloten bij de hoofdcategorie, bepaald op basis van reële waarde.

Vorderingen en schulden uit beleggingen welke samenhangen met een specifieke beleggingscategorie worden onder beleggingsdebiteuren dan wel -crediteuren opgenomen in de betreffende beleggingscategorie.

Financiële instrumenten worden gebruikt ter afdekking van beleggingsrisico's en het realiseren van het vastgelegde beleggingsbeleid. De derivatenposities zijn opgenomen als een afzonderlijke beleggingscategorie.

Reële waarde

De beleggingen van het fonds worden gewaardeerd tegen de reële waarde per balansdatum. De meerderheid van de financiële instrumenten bestaat uit participaties in beleggingsfondsen en wordt gewaardeerd door gebruik te maken van de intrinsieke waarde. Voor een ander groot deel van het fonds kan gebruik worden gemaakt van genoteerde marktprijzen. Derivaten worden gewaardeerd door gebruik te maken van netto

contante waardeberekeningen. Het is gebruikelijk en mogelijk om de reële waarde binnen een aanvaardbare bandbreedte van schattingen vast te stellen. Slechts indien de reële waarde van beleggingen niet betrouwbaar kan worden vastgesteld, vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs. Voor financiële instrumenten zoals beleggingsvorderingen en -schulden geldt dat de boekwaarde de reële waarde benadert als gevolg van het korte termijn karakter van de vorderingen en schulden. De boekwaarde van alle activa en de financiële verplichtingen op balansdatum benadert de reële waarde.

Vastgoedbeleggingen

Niet-beursgenoteerde beleggingen in vastgoedfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de reële waarde van de onderliggende beleggingen. Indien de waarderingsgrondslagen van vastgoedfondsen afwijken van de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds, wordt de waardering zo mogelijk aangepast aan de waarderingsgrondslagen van het pensioenfonds. Voor 2015 is niet belegd in direct vastgoed.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op reële waarde. De reële waarde is de beursnotering per balansdatum. De reële waarde van niet beursgenoteerde participaties is bepaald op basis van de laatst bekende intrinsieke waarde. Dit is het aandeel in het zichtbare eigen vermogen.

Vastrentende waarden

Vastrentende waarden worden gewaardeerd tegen reële waarde inclusief opgelopen rente. Van beursgenoteerde vastrentende waarden is dit de beurswaarde per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde participaties in vastrentende waardenfondsen is dit de intrinsieke waarde, die de reële waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd tegen reële waarde, te weten de relevante marktnotering of, als die er niet is, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Derivaatcontracten met een negatieve waarde worden in de balans onder de overige schulden en overlopende passiva verantwoord.

Overige beleggingen

Geldmarktbeleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde, zijnde de contante waarde van de toekomstige kasstromen (rente en aflossing). Posities in rekening courantsaldi worden tegen verkrijgingsprijs gewaardeerd.

Herverzekeringen

Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn herverzekerd op basis van kapitaaldekking. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Vorderingen uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op

het moment van beschikbare informatie. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Overige activa

Onder meer worden hieronder de liquide middelen opgenomen voor zover dit banktegoeden betreft welke onmiddellijk opeisbaar zijn. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

Stichtingskapitaal en reserves

Algemeen

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

In de toelichting wordt opgenomen het krachtens de Pensioenwet minimaal vereiste eigen vermogen volgens de in het Besluit Financieel ToetsingsKader (FTK) voorgeschreven berekeningsmethodiek als het surplusvermogen.

Algemene reserve

Deze reserve is dat deel van het vermogen dat resteert nadat via de resultaatbestemming de bestemde premiereserve op het gewenste niveau is gebracht.

Bestemde premiereserve

Fluctuaties in de uitvoeringskosten en de opbouw van het deelnemersbestand leiden tot bewegingen in de gedempte kostendekkende premie (uitgedrukt in de pensioengrondslagsom). Dat zou kunnen betekenen dat er in het ene jaar een positieve premiemarge (het verschil tussen de vaste premie en de gedempte kostendekkende premie bij de geambieerde pensioenopbouw) is terwijl in een ander jaar een premietekort zou resulteren in een korting van de pensioenopbouw. Dat is ongewenst. Daarom wordt er vanaf 1 januari 2015 een bestemde premiereserve gevormd. Daaraan wordt een positieve premiemarge toegevoegd. Indien er sprake is van een negatieve premiemarge, wordt een gedeelte van de bestemde premiereserve onttrokken. De onttrekking is gelijk aan een naar evenredig deel van de bestemde premiereserve doch maximaal gelijk aan de absolute waarde van de negatieve premiemarge. De onttrekking is beschikbaar als

premie voor de financiering van de jaarlijkse pensioenopbouw. Aan de bestemde premiereserve wordt jaarlijks (een deel van) het behaalde fondsrendement toegevoegd. Het vermogen tegenover de bestemde premiereserve wordt buiten beschouwing gelaten bij de vaststelling van de (beleids)dekkingsgraad.

Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds

De voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds wordt gewaardeerd op actuele waarde. De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum opgebouwde pensioenaanspraken en rechten. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Dit betreffen alleen onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen en er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisstijgingen.

Voor de vaststelling van de pensioenvoorziening worden de mannelijke en vrouwelijke deelnemers afzonderlijk per geboortjaar en per deelnemerscategorie gegroepeerd. De voorziening is gelijk aan de contante waarde van de opgebouwde bedragen aan uitgesteld en ingegaan ouderdoms- en partnerpensioen.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico fonds is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenaanspraken worden geïndexeerd. Alle per balansdatum bestaande toeslagbesluiten (ook voor toeslagbesluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met arbeidsongeschiktheid op basis van de contante waarde van de toekomstige opbouw waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid. Het arbeidsongeschiktheidsrisico is herverzekerd.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen per 31 december 2022.

Overlevingstafels

De Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024) van het AG, waarbij de sterftetekansen zijn vermenigvuldigd met een leeftijds- en geslachtsafhankelijke factor die is gebaseerd op de ervaringssterfte op basis van een externe maatstaf. Bij het ingegane wezenpensioen is de sterftetekans van de wees verwaarloosd.

Partnerfrequentie

Voor de berekening van de technische voorzieningen voor nog niet ingegane partnerpensioenen wordt gebruik gemaakt van de tabel op basis van "CBS 2020, inclusief samenwonend". Tot en met 2020 werd gebruik gemaakt van een leeftijdsafhankelijke

partnerfrequentie. In verband met de uitruil van het uitgestelde partnerpensioen, dat wordt opgebouwd vanaf 1 januari 2001, is de partnerfrequentie voor zowel mannen als vrouwen op 1 gesteld vanaf leeftijd 65 tot de pensioenleeftijd. Boven de pensioenleeftijd neemt de partnerfrequentie af volgens de overlevingstafel van de partners.

Leeftijdsverschil man-vrouw

Voor partnerpensioen is aangenomen dat de partner 3 jaar jonger is dan de verzekerde man en 2 jaar ouder dan de verzekerde vrouw (2021:1 jaar en 6 maanden ouder). Tevens wordt met ingang van 2023 boven op het veronderstelde leeftijdsverschil van twee jaar, een opslag van 2% gehanteerd op de reservering voor het latente partnerpensioen van de vrouwelijke hoofdverzekerde van wie zowel het ouderdompensioen nog niet is ingegaan als reeds is ingegaan. Deze opslag van 2% is vastgesteld op basis van de grondslagenrapportage van de adviserend actuaris van 2021 en op het deelnemersbestand en de rentetermijnstructuur per 31 december 2020

Voorziening voor uitgesteld wezenpensioen

De lasten van nog niet ingegaan wezenpensioen zijn gesteld op 0,35% (2022: 0,35%) van de lasten van het nog niet ingegaan partnerpensioen tot 67 jaar; bij de vaststelling van de lasten van ingegaan wezenpensioen wordt verondersteld dat het pensioen moet worden uitgekeerd tot de 18-jarige leeftijd, waarbij geen rekening wordt gehouden met sterftekansen.

Voorziening voor toekomstige pensioenopbouw arbeidsongeschikten

Bij de bepaling van de pensioenopbouw voor arbeidsongeschikte deelnemers en ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen worden geen revalideringskansen in aanmerking genomen.

Voorziening voor toekomstige excassokosten

Dit betreft de kostenoverslag ter grootte van 2,5% (2022: 2,5%) van de technische voorziening in verband met toekomstige administratie en excassokosten. De doorlopende (administratie)kosten worden bestreden vanuit de opslag in de bijdrage.

Gehanteerde marktrente

De gehanteerde marktrente die gebaseerd is op de Ultimate Forward Rate methodiek zoals opgenomen in de rentetermijnstructuur gepubliceerd door DNB. De afgeleide rente ultimo 2023 is 2,24% (2022: 2,40%).

Leeftijd

De leeftijd voor de vaststelling van de voorziening wordt in maanden nauwkeurig bepaald.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij de eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na de eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Dekkingsgraad

De (nominale) dekkingsgraad van het fonds wordt berekend door op balansdatum het balanstotaal minus de kortlopende schulden te delen op de technische voorzieningen zoals opgenomen in de balans. Onder het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

3.5.5. Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben. De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Premiebijdragen risico pensioenfonds

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. De premiebaten in het boekjaar zijn gebaseerd op de voorlopige loonsomopgaven van de werkgevers, tenzij definitieve loonsomopgaven al zijn verwerkt in dat boekjaar.

Beleggingsresultaten

(In)directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als indirecte beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. Aankoopkosten zijn verwerkt in de reële waarde van de beleggingen. Verkoopkosten worden verantwoord als onderdeel van de herwaarderingen.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden en soortgelijke opbrengsten. Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Kosten van vermogensbeheer

Onder kosten van vermogensbeheer worden de externe en de daaraan toegerekende interne kosten verstaan.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Mutatie technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw is de contante waarde van de pensioenaanspraken die toegekend zijn in het boekjaar.

Rentetoevoeging

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de nominale markttrente op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De interesttoevoeging wordt tegen de éénjaarsrente primo boekjaar (2023: 3,264%, 2022: -0,486%) berekend over de beginstand en de mutaties gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Verwachte toekomstige pensioenuitkeringen worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De onder dit hoofd opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen in de verslagperiode. Jaarlijks wordt 2,5% van de pensioenopbouw en de inkomende waardeoverdrachten toegevoegd aan de technische voorziening ten behoeve van de pensioenuitvoeringskosten. Daarnaast valt 2,5% van de uitkeringen, afkopen en uitgaande waardeoverdrachten vrij uit de technische voorziening ten behoeve van pensioenuitvoeringskosten (excassokosten).

Wijziging marktrente

Jaarlijks wordt per 31 december de actuele waarde van de technische voorzieningen herrekend door toepassing van de actuele rentetermijnstructuur. Het effect van de verandering van de rentetermijnstructuur wordt verantwoord onder het hoofd wijziging marktrente.

Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten

Hieronder zijn opgenomen de aan het verslagjaar toe te rekenen overdrachtswaarde van de overgenomen respectievelijk overgedragen pensioenaanspraken met betrekking tot de actuariële waarde.

Overige mutaties pensioenverplichtingen

Dit betreft wijziging van de ervaringssterfte.

Kostenopslag

De kostenopslag is 2,5% van de netto technische voorziening. Gedurende het jaar is deze opslag niet gewijzigd.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Overige baten en lasten

De overige baten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen

3.5.6. Grondslagen kasstroomoverzicht

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

3.5.7. Toelichting op de balans

Beleggingen voor risico van het pensioenfonds (1)

2023							
(* € 1.000)	Vastgoed	Aandelen	VRW	Derivaten	Totaal	Derivaten (negatief)	Totaal
Beginstand	42.613	201.446	456.740	965	701.764	118	701.882
Aankopen	45.760	42.272	217.670	5.120	310.822	0	310.822
Verkopen	-8.405	-103.543	-176.879	-5.386	-294.213	0	-294.213
Herwaardering	-5.273	34.929	19.388	550	49.594	-88	49.506
Overige mutaties		241			241		241
Stand per 31 december	74.695	175.345	516.919	1.249	768.208	30	768.238

2022							
(* € 1.000)	Vastgoed	Aandelen	VRW	Derivaten	Totaal	Derivaten (negatief)	Totaal
Beginstand	103.094	243.040	634.383	324	980.841	265	981.106
Aankopen	10.226	232.634	300.258	17.510	560.628	0	560.628
Verkopen	-59.379	-234.914	-212.173	-9.959	-516.425	0	-516.425
Herwaardering	-11.328	-39.314	-265.728	-6.910	-323.280	-147	-323.427
Overige mutaties					0		0
Stand per 31 december	42.613	201.446	456.740	965	701.764	118	701.882

Er zijn geen directe beleggingen in gelieerde ondernemingen.

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: Genoteerde marktprijzen. Beleggingen met genoteerde marktprijzen worden verhandeld op een actieve markt.

Niveau 2: Onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: NCW-berekening. De netto contante waarde methode wordt gehanteerd voor de derivatenportefeuille.

Niveau 4: Andere methode. Voor fondsbeleggingen in vastrentende waarden, aandelen, vastgoed en hedgefondsen wordt de waardering bepaald op basis van de laatst ontvangen fondsrapportages.

(* € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2023
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	74.695	74.695
Aandelen	175.103	-	-	242	175.345
Vastrentende waarden	161.907	-	-	355.011	516.919
Derivaten	-	-	1.249	-	1.249
Totaal belegd vermogen	337.011	-	1.249	429.948	768.208

Voor 2022 kan de beleggingsportefeuille als volgt worden samengevat:

(* € 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand ultimo 2022
Vastgoedbeleggingen	-	-	-	42.613	42.613
Aandelen	201.446	-	-	-	201.446
Vastrentende waarden	166.297	-	-	290.443	456.740
Derivaten	-	-	965	-	965
Totaal belegd vermogen	367.743	-	965	333.056	701.764

Vorderingen en overlopende activa (2)

(* € 1.000)	2023	2022
Aangesloten ondernemingen	1.228	3.873
Deelnemers pensioenfonds	2	3
Nog te factureren premie	7.340	-
Af te rekenen beleggingstransacties	2.619	308
Verzekeringsmaatschappijen	8.507	10.559
Verzekeringsmaatschappijen zieken	1.995	2.743
Rente vastrentende waarden	1.331	847
Te ontvangen waardeoverdrachten	10	-
Dividenden	-	90
Dividendbelasting	989	1.272
Overlopende activa	25	9
Stand per 31 december	24.046	19.704

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar met uitzondering van de vordering op herverzekeraars met betrekking op langdurig zieken.

Bij de waardering van de vorderingen wordt rekening gehouden met het risico van oninbaarheid door hiervoor een voorziening in aftrek te brengen op het saldo van de uitstaande vorderingen. Voor gelijksoortige posten met gelijksoortige risico's wordt gezamenlijk een schatting gemaakt van verliezen en risico's op balansdatum. Deze systematiek om de voorziening vast te stellen wordt gerekend tot de statische methode.

Overige activa (3)

(* € 1.000)	2023	2022
Depotbanken	7.027	8.268
ING Bank N.V.	1.086	593
Liquide middelen	8.113	8.861

Onder de liquide middelen worden opgenomen die kasmiddelen en tegoeden op bankrekeningen, die onmiddellijk dan wel op korte termijn opeisbaar zijn.

Stichtingskapitaal en reserves (4)

Algemene reserve

(* € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	7.232	-35.157
Resultaat boekjaar	23.712	42.389
Stand per 31 december	30.944	7.232

Bestemde premiereserve

(* € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	2.570	2.066
Resultaat boekjaar	1.498	504
Stand per 31 december	4.068	2.570

Dekkingsgraad, vermogenspositie en herstelplan

De dekkingsgraad is ultimo jaar als volgt:

	2023	2022
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4%	104,3%
Vereiste dekkingsgraad	115,3%	117,4%
Beleidsdekkingsgraad	104,7%	98,6%
Aanwezige dekkingsgraad	104,1%	101,0%

De dekkingsgraad is als volgt berekend: (Totale activa -/- schulden -/- bestemde premiereserve) / Technische voorzieningen x 100%.

Onder het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Als de beleidsdekkingsgraad lager is dan de dekkingsgraad op basis van het vereist eigen vermogen is er sprake van een tekort.

Herstelplan

Het pensioenfonds is sinds 2015 in herstel. Het pensioenfonds heeft in 2023 een geactualiseerd herstelplan ingediend bij DNB, waarin wordt aangetoond dat de beleidsdekkingsgraad binnen de gekozen hersteltermijn van 10 jaar herstelt tot het niveau van de vereiste dekkingsgraad.

Het herstelplan voorzagt ultimo 2023 een beleidsdekkingsgraad van 102,4%. De werkelijk beleidsdekkingsgraad van 104,7% ligt hoger.

Het pensioenfonds heeft geen geactualiseerd herstelplan ingediend voor 2024. Het pensioenfonds maakt gebruik van het transitie-FTK.

Technische voorzieningen (5)

Het mutatieoverzicht voor de voorziening voor pensioenverplichtingen is als volgt:

(* € 1.000)	2023	2022
Stand per 1 januari	712.930	1.038.300
Pensioenopbouw	27.082	37.820
Indexering en overige toeslagen	-	-
Rentetoevoeging	23.697	-5.232
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-10.049	-9.771
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	-267	-239
Wijziging marktrente	18.824	-367.178
Saldo waardeoverdrachten	-8.194	907
Wijziging actuariële grondslagen	124	6.598
Overige mutaties	-1.367	11.725
Stand per 31 december	762.780	712.930

De voorziening voor pensioenverplichtingen is naar categorieën van deelnemers als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	2023	2022
Actieve deelnemers	377.793	316.862
Gewezen deelnemers	230.277	257.032
Pensioengerechtigden	152.705	136.284
Overigen	2.005	2.752
Stand per 31 december	762.780	712.930

Overige schulden en overlopende passiva (6)

(* € 1.000)	2023	2022
Negatieve derivaten	30	118
Collateral	1.630	571
Nog af te wikkelen beleggingstransacties	42	6.506
Aangesloten ondernemingen	-	14
Belastingen en sociale premies	229	210
Te betalen waardeoverdrachten	218	-
Pensioenuitvoeringskosten	456	296
Stand per 31 december	2.605	7.715

Alle schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

3.5.8. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Contractuele verplichtingen

Het pensioenfonds heeft vanaf 1 januari 2023 een uitbestedingsovereenkomst afgesloten met Appel Pensioenuitvoering B.V. voor de pensioenuitvoering en deze overeenkomst heeft een looptijd van 5 jaar (tot 1 januari 2028). De prognose van de jaarlijkse kosten van deze overeenkomst bedragen € 1.000.283. Verder heeft het fonds een uitbestedingsovereenkomst gesloten met VLK en met Northern Trust. Deze overeenkomsten zijn maandelijks opzegbaar. De fiduciaire fee voor VLK bedraagt circa € 450.000 en de jaarlijkse vergoeding voor Northern Trust circa € 191.000.

Verder is het pensioenfonds contractuele verplichtingen aangegaan met herverzekeraars:

- Arbeidsongeschiktheidsrisico: dit risico is op basis van arbeidsongeschiktheidsrentes net als vorig jaar herverzekerd bij NNre. Deze overeenkomst loopt tot en met 31 december 2024. De premie in 2023 bedroeg € 1.197.000.
- Overlijdensrisico: dit risico is op basis van overlijdenskapitalen vanaf 1 januari 2023 herverzekerd bij NNre. Ook deze overeenkomst loopt tot en met 31 december 2024. De premie in 2023 bedroeg € 1.738.000.
- ANW-hiaat: dit risico betreft een vrijwillige verzekering, waarbij deelnemers het ANW-hiaatarisico kunnen verzekeren. De premie komt voor rekening van de deelnemer. Dit contract is stilzwijgend voor een jaar verlengd.

Hier melden we ook nog de gebeurtenis na balansdatum met de voormalige herverzekeraar, waarvoor we verwijzen naar paragraaf 3.5.9.

Investerings- en stortingsverplichtingen

Er zijn geen investerings- of stortingsverplichtingen.

Voorwaardelijke verplichtingen

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

3.5.9. Gebeurtenissen na balansdatum

Op 8 april jl. is een brief ontvangen van de voormalige herverzekeraar waarin een herbeoordeling van claims en uitkeringen inzake premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid (PVI) wordt aangekondigd. De brief wordt momenteel beoordeeld en een reactie hierop wordt voorbereid. Een eventuele financiële impact van de stellingname door de herverzekeraar is niet gegeven en nog niet vast te stellen. Gelet op de onzekerheden is het op dit moment niet mogelijk een betrouwbare schatting te maken of en zo ja, in hoeverre uitstroom van financiële middelen zal plaatsvinden ten gevolge van de opstelling van de voormalige herverzekeraar.

3.5.10. Risicobeheer en derivaten

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna wordt een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is, bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is, wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden, gegeven de financiële risico's die het (na afdekking) loopt op de balans, komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de beleidsdekkingsgraad wordt afgezet tegen de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische beleggingsmix om te bepalen of het fonds in een tekortsituatie verkeert.

Voor de vaststelling van het vereist eigen vermogen maakt het fonds gebruik van het standaardmodel van DNB. In dit standaardmodel worden de risicofactoren aangeduid als S1 tot en met S10. Per risicofactor wordt uitgerekend welke buffer het pensioenfonds nodig heeft voor het betreffende risico. Vervolgens wordt rekening gehouden met de veronderstelde positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico (S1), het aandelen- en vastgoedrisico (S2) en het kredietrisico (S5). Tevens wordt rekening gehouden met de veronderstelling dat niet alle risico's zich tegelijk zullen manifesteren (diversificatie).

De volgende tabel toont de uitsplitsing van de vereist eigen vermogens op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 15,3% en ultimo 2022 van 17,4%. Voor de procentuele buffers per risicofactor geldt dat rekening is gehouden met de toerekening van de correlatie- en diversificatie-effecten aan de individuele risicobuffers.

Het tekort op FTK-grondslagen is als volgt:

(* € 1.000)	2023		2022
Voorziening pensioenverplichtingen	762.780	(a)	712.930
Buffers:			
S1 Renterisico	29.713		44.110
S2 Risico aandelen en vastgoed	80.968		79.195
S3 Valutarisico	30.846		31.434
S4 Grondstoffenrisico	-		-
S5 Kredietrisico	21.364		21.118
S6 Verzekeringstechnisch risico	24.739		23.428
S10 Actief beheerisico	2.728		2.670
Correlatie-effect	-73.617		-77.778
Totaal S (vereiste buffers)	116.741	(b)	124.177
Vereist vermogen	879.521	(a+b)	837.107
Aanwezig vermogen	797.792		722.732
Tekort	81.729		114.375

Dekkingsgraden	2023	2022
Dekkingsgraad	104,1	101,0
Beleidsdekkingsgraad	104,7	98,6
Minimaal vereiste dekkingsgraad	104,4	104,3
Strategisch vereiste dekkingsgraad	115,3	117,4

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2023 lager dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds in een tekort verkeert. In boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 104,7%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 98,6%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 6,1%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het pensioenfonds kent een langere looptijd voor de pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratiecijfers geven meer inzicht.

In jaren	2023	2022
Duration vastrentende waarden (incl. derivaten)	24,5	28,2
Duration van de pensioenverplichtingen	23,1	23,8

Het pensioenfonds heeft in het vierde kwartaal van 2023 de strategische afdekking van het renterisico verhoogd van 60% naar 70% op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft. De strategische renteafdekking van 70% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 65,3% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 64,2% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 33.723 (4,4%) en voor het strategisch renterisico 29.713 (3,9%).

Aandelen- en vastgoedrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen en vastgoedaandelen in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door onder meer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwwaarden (prijsrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen en vastgoedcategorieën getoond.

De segmentatie van de aandelen en vastgoed naar categorie is als volgt:

	2023	2022
Niet-beursgenoteerd vastgoed	77.548	75.747
Beleggingsfondsen	-	-
Private Equity	697	327
Ontwikkelde markten (Mature markets)	140.796	138.112
Opkomende markten (Emerging markets)	29.198	29.462
	248.239	243.648

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 76.171 (10,0%) en voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico 80.968 (10,6%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luidt. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar blootstelling naar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Indien de afdekking van het risico hoger dan 100% is loopt het fonds juist risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Strategisch streeft het fonds naar een afdekking van 50% van de valuta-exposure naar de Amerikaanse dollar, de Britse pond en de Japanse yen. Andere buitenlandse valuta worden niet afgedekt. Eind 2023 zou dit betekenen dat strategisch 33,4% van de niet-euro belangen wordt afgedekt.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten. De post valutatermijntransacties bestaat uit de volgende transacties, omgerekend in euro per 31 december 2023:

In miljoenen euro	Aankopen	Verkopen
Euro	69.643	-
US dollar	-	-51.961
Britse ponden	-	-12.544
Japanse yen	-	-3.889
	69.643	-68.394

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 26.373 (3,5%) en voor het strategisch valutarisico 30.846 (4,0%).

Grondstoffenrisico

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende-waardenportefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese staatsobligatie met een AAA-rating wordt in het standaardmodel als kredietrisicovrij beschouwd. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als zeer risicovol beschouwd.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende portefeuille kan het volgende overzicht worden gegeven:

(* € 1.000)	2023	2022
AAA	65.863	84.336
AA	119.593	85.100
A	46.479	73.992
BBB	36.606	40.619
Lager dan BBB	12.893	12.096
Geen rating	18.125	9.651
	299.560	305.794

Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:

(* € 1.000)	2023	2022
Resterende looptijd < 5 jaar	148.415	194.629
Resterende looptijd > 5 jaar, < 10 jaar	54.437	33.282
Resterende looptijd >= 10 jaar	96.708	77.883
	299.560	305.794

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentendewaardenportefeuille. Naarmate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 19.903 (2,6%) en voor het strategisch kredietrisico van 21.364 (2,8%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 24.739 (3,2%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 24.739 (3,2%).

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen, moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient enkel kwalitatief toegelicht te worden.

Dit betreft per 31 december 2023 de volgende posten:

Vastgoed	2023	2022
<i>Per regio:</i>		
Europa	75.169	72.769
Noord-Amerika	1.358	1.548
Azië	101	49
Overige	920	1.381
	77.548	75.747
Onroerende zaken	2023	2022
<i>Per sector:</i>		
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	77.548	75.747
Aandelen	2023	2022
<i>Per regio:</i>		
Europa	59.043	62.531
Noord-Amerika	67.299	62.035
Azië	16.436	19.838
Overige	27.913	23.497
	170.691	167.901
Aandelen	2023	2022
<i>Per sector:</i>		
Financiële instellingen	27.608	28.063
Informatietechnologie	30.889	29.376
Industriële ondernemingen	18.056	17.008
Cyclische consumentengoederen	19.215	15.537
Niet-cyclische consumentengoederen	14.603	13.865
Energie	2.167	5.446
Farmacie	28.255	30.126
Telecommunicatie	19.652	16.392
Materialen en basisindustrieën	6.751	8.269
Nutsbedrijven	3.042	3.819
Andere sectoren	453	-
	170.691	167.901
Vastrentende waarden	2023	2022
<i>Per regio:</i>		
Europa	225.048	222.820
Noord-Amerika	7.472	15.861
Azië	8.087	8.617
Overige	58.953	58.496
	299.560	305.794

Vastrentende waarden	2023	2022
<i>Grote posten > 5%:</i>		
BlackRock ICS Euro Liquidity Fund	62.782	-
Obligaties iShares ESG Screened Euro	29.155	-
Staatsobligaties Duitsland	27.760	16.275
Staatsobligaties Nederland	25.277	16.447
Staatsobligaties Oostenrijk	14.410	-
Aeam Dutch Mortgage Fund	-	28.322
Kempen Alternative Investment Fund SICAV	-	28.132

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille (inclusief vastgoedbeleggingen) indien de tracking error groter is dan 1%. Voor het pensioenfonds resulteert een buffer voor het feitelijk actief beheer risico van 2.746 (0,4%) en voor het strategisch actief beheer risico van 2.728 (0,4%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruik gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect.

Bij het pensioenfonds is dit voor de feitelijke beleggingsportefeuille 70.703 eind 2023 en voor de strategische beleggingsportefeuille 73.618.

3.5.11. Verbonden partijen

Er is enkel een relatie tussen het fonds en de aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling.

3.5.12. Toelichting op de staat van baten en lasten

Premiebijdragen van werkgever en werknemers (7)

(* € 1.000)	2023	2022
Pensioenpremie werkgevers en werknemers	43.760	40.355
ANW-Hiaatverzekering	90	173
	43.850	40.528

De totale bijdrage van werkgever en werknemers bedraagt 28,3% (2022: 28,3%) van de som van de pensioengrondslagen.

Kostendeekkende premie

(* € 1.000)	2023	2022
Zuiver kostendeekkende premie	36.308	51.962
Gedempte premie	42.534	38.964
Ontvangen (feitelijke) pensioenpremie	42.534	38.964

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd	28.978	42.496
Opslag vereist vermogen	5.042	6.345
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
	36.308	51.962

De gedempte premie is als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd	22.688	20.227
Opslag vereist vermogen	3.948	3.020
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
Voorwaardelijke onderdelen	13.610	12.596
	42.534	38.964

De feitelijke premie is als volgt samengesteld:

(* € 1.000)	2023	2022
Actuarieel benodigd	22.688	20.227
Opslag vereist vermogen	3.948	3.020
Opslag uitvoeringskosten	2.288	3.121
Voorwaardelijke onderdelen	13.610	12.596
Premiemarge	1.226	1.391
Dotatie bestemde premiereserve	-1.226	-1.391
	42.534	38.964

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds (8)

(* € 1.000)	2023	2022
Directe beleggingsopbrengsten	5.259	7.906
Gerealiseerde en niet-gerealiseerde koersverschillen	49.496	-322.901
Kosten van vermogensbeheer	-957	-734
Totaal beleggingsopbrengsten	53.798	-315.729

Directe beleggingsopbrengsten

(* € 1.000)	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	884	4.115
Aandelen	1.441	874
Vastrentende waarden	2.729	2.816
Banken	201	88
Aangesloten ondernemingen	3	14
Waardeoverdrachten	-	-
Overige	1	-1
Totaal	5.259	7.906

Gerealiseerde en niet gerealiseerde koersverschillen

(* € 1.000)	2023	2022
Vastgoedbeleggingen	-5.273	-11.328
Aandelen	34.929	-39.314
Vastrentende waarden	19.388	-265.728
Derivaten	550	-6.910
Valutaverschillen	-98	379
Totaal	49.496	-322.901

Directe kosten van vermogensbeheer

(* € 1.000)	2023	2022
Beheerloon	-192	-125
Bewaarloon	-201	-171
Toerekening vanuit uitvoeringskosten	-564	-438
Totaal	-957	-734

De transactiekosten zijn gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten zijn verrekend in de aan- en verkoopprijzen en bedragen over het verslagjaar 500 (2022: 393). Het is niet mogelijk om de kosten toe te rekenen naar de desbetreffende beleggingscategorie.

Pensioenuitkeringen (9)

(* € 1.000)	2023	2022
Ouderdomspensioen	-8.434	-7.476
Partnerpensioen	-1.945	-1.898
Wezenpensioen en afkopen	-167	-269
Invalideitspensioen	-110	-121
	-10.656	-9.764

Pensioenuitvoeringskosten (10)

(* € 1.000)	2023	2022
Administratiekosten	-1.354	-2.188
Governance	-1.128	-958
Controlekosten	-105	-88
Advieskosten	-366	-451
Overige kosten	-165	-113
Herallocatie naar kosten vermogensbeheer	564	438
	-2.555	-3.360

Honoraria accountant (Mazars Accountants N.V.)

(* € 1.000)	2023	2022
Controle van de jaarrekening	52	45
Andere niet controle diensten	23	14
	74	59

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst.

Verbonden partijen

Er is enkel een relatie tussen het fonds en de aangesloten werkgevers met betrekking tot de financiering van aanspraken en de uitvoering van de regeling.

Bezoldiging bestuursleden, auditcommissie en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 en boekjaar 2022 zijn de volgende vergoedingen betaald:

(* € 1.000)	2023	2022
Bestuursvergoedingen	-460	-382
Vergoedingen auditcommissie	-10	-16
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-22	-19
	-492	-417

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (11)

(* € 1.000)	2023	2022
Pensioenopbouw	-27.082	-37.820
Indexering en overige toeslagen	-	-
Rentetoevoeging	-23.697	5.232
Onttrekking pensioenuitkeringen	10.049	9.771
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	267	239
Wijzigen marktrente	-18.824	367.178
Wijziging overdracht van rechten	8.194	-907
Wijziging actuariële grondslagen	-124	-6.598
Overige mutaties	1.367	-11.725
	-49.850	325.370

Saldo overdracht van rechten (12)

(* € 1.000)	2023	2022
Inkomende waardeoverdrachten	1.754	2.223
Uitgaande waardeoverdrachten	-9.124	-1.362
	-7.370	861

Herverzekeringen (13)

(* € 1.000)	2023	2022
Premies herverzekering	-2.410	-3.876
Uitkeringen uit herverzekering	1.392	8.867
Afboeking vorderingen oude jaren	-1.293	-
	-2.312	4.991

Overige baten en lasten (14)

(* € 1.000)	2023	2022
Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	35	7
Gefactureerde boetes	11	-5
Opbrengst overdracht van effecten	242	-
Diversen	16	2
	304	4

3.5.13. Belastingen

De activiteiten van het fonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

3.5.14. Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het fonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABtN. Het voorstel is opgenomen in hoofdstuk 4.3

Vastgesteld te Eemnes op 20 juni 2024.

Het bestuur

W. van den Brink
Onafhankelijk voorzitter

P. de Geus
Uitvoerend bestuurslid

R. Devue
Niet uitvoerend bestuurslid

M. Simon
Uitvoerend bestuurslid

M. van Straten
Niet uitvoerend bestuurslid

S. Altintas
Niet uitvoerend bestuurslid

L. Seegers
Niet uitvoerend bestuurslid

I. Meijerink- Heuver
Niet uitvoerend bestuurslid

4 OVERIGE GEGEVENS

4.1 Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche te 's-Gravenhage is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmederkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 3.900.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 117.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. Aangezien het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet zijn niet alle hiervoor genoemde artikelen van toepassing. Ik heb onderzocht of is voldaan aan de voorwaarden voor het gebruik van het transitie-FTK.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;

- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
 - het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.
- Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met de balansdatum aangegeane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.
- Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.
- De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet, met uitzondering van de artikelen 131 (minimaal vereist eigen vermogen) en 132 (vereist eigen vermogen). Hierbij is in aanmerking genomen dat het pensioenfonds gebruik maakt van het transitie-FTK zoals bedoeld in artikel 150p van de Pensioenwet, waardoor niet alle artikelen van toepassing zijn. Het pensioenfonds heeft onderbouwd te hebben voldaan aan de in dat artikel gestelde voorwaarden voor het gebruik van het transitie-FTK.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op de balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche is gebaseerd op de tot en met de balansdatum aangegeane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen.

De vermogenspositie is naar mijn mening slecht, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het minimaal vereist eigen vermogen.

Rotterdam, 27 juni 2024

drs. H.L.N. Stofbergen AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

4.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan het bestuur van
Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2023 van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche (hierna ook: "het pensioenfonds") statutair gevestigd te 's-Gravenhage gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche op 31 december 2023 en van de staat van baten en lasten over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2023;
2. de staat van baten en lasten over 2023; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van het pensioenfonds, zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op een bedrag van € 3,9 miljoen. De materialiteit is vastgesteld op basis van een percentage van 0,5% van de som van het stichtingskapitaal en reserves en de technische voorzieningen. Wij hebben voor deze grondslag gekozen gelet op het feit dat deze relevant is voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 119.000 rapporteren, alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Controleaanpak frauderisico's en niet naleven van wet- en regelgeving

Frauderisicobeheersing door het pensioenfonds

Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en de omgeving waarin zij opereert, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort en de wijze waarop het toezichthoudend orgaan het toezicht uitoefent, alsmede de uitkomsten daarvan.

In paragraaf Impact fraude- en andere risico's van het bestuursverslag beschrijft het bestuur de procedures ten aanzien van de risico's op fraude.

Onze frauderisico-analyse

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

Het veronderstelde frauderisico met betrekking tot de opbrengstverantwoording is weerlegd, gezien de aard van de opbrengsten. De opbrengsten bestaan uit premiebijdragen die per deelnemer over de pensioengrondslag met een vastgesteld tarief wordt berekend en daardoor op objectieve wijze vast te stellen. De beleggingsopbrengsten bestaan uit directe en indirecte (gerealiseerde en ongerealiseerde) beleggingsopbrengsten. De directe beleggingsopbrengsten betreffen homogene en niet-complexe opbrengstenstromen, zonder significante schattingselementen. Ten aanzien van de indirecte gerealiseerde beleggingsresultaten hebben wij het veronderstelde frauderisico weerlegd omdat er geen verhoogde druk is op

het bestuur van het pensioenfonds om de opbrengstverantwoording te sturen en de gelegenheid om de opbrengstverantwoording materieel te beïnvloeden zeer beperkt is, mede door de inrichting van het proces en de daarbinnen aangestelde partijen. Ten aanzien van de indirecte ongerealiseerde beleggingsopbrengsten geldt dat deze op eenvoudige wijze af te leiden zijn van de waardering van de beleggingen.

Bij al onze controles besteden wij aandacht aan de risico's van het doorbreken van interne beheersing door het bestuur. Wij hebben bijzondere aandacht gehad voor posten met een hogere schattingsonzekerheid, waaronder de technische voorzieningen specifiek ten aanzien van veronderstellingen die beïnvloedbaar zijn door het bestuur. We verwijzen hierbij ook naar de kernpunten van onze controle voor onze specifieke controle-aanpak voor dit risico.

Onze specifieke controle-aanpak voor het frauderisico

Ten aanzien van het risico op doorbreking van de interne beheersing door het bestuur hebben wij werkzaamheden uitgevoerd zoals het toetsen van de aanvaardbaarheid van de in het grootboek vastgelegde journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht.

Verder hebben wij geëvalueerd of de keuze en toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving door het pensioenfonds mogelijk wijzen op frauduleuze financiële verslaggeving. Tevens hebben we elementen van onvoorspelbaarheid opgenomen in onze controlewerkzaamheden. Ook hebben wij de uitkomsten van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving. Wij hebben kennis genomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur en toezichthoudend orgaan.

Onze specifieke controleaanpak voor het risico op het niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben gesprekken gevoerd met het bestuur en het toezichthoudend orgaan om inzicht te verkrijgen in welke mate er is voldaan aan wet- en regelgeving. Ook hebben wij communicatie met De Nederlandsche Bank (DNB) en Autoriteit Financiële Markten (AFM) doorgenomen. Wij hebben een schriftelijke bevestiging verkregen van het bestuur dat alle bekende aangelegenheden van vermoede non-compliance aan ons zijn gemeld.

Onze observaties

De hiervoor vermelde werkzaamheden zijn uitgevoerd in het kader van de controle van de jaarrekening. Ze zijn daarom niet gepland en uitgevoerd als een specifiek onderzoek gericht op fraude en het niet voldoen aan wet- en regelgeving. Deze werkzaamheden hebben niet geleid tot bevindingen die van materieel belang zijn voor de jaarrekening.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden voor de periode van minimaal twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening.

Wij hebben de beoordeling van de continuïteitsveronderstelling met het bestuur besproken en geëvalueerd. Bij deze beoordeling hebben wij in ogenschouw genomen dat

de vermogenspositie van het pensioenfonds toereikend wordt geacht. Hierbij hebben wij kennis genomen van het herstelplan. Deze beoordeling levert geen informatie op die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur met betrekking tot de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot deze kernpunten bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van de individuele kernpunten moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over deze kernpunten.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
<p>Waardering van beleggingen</p> <p>De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds en bestaan naast beursgenoteerde effecten uit belangen in beleggingsfondsen en derivaten.</p> <p>In de toelichting behorende tot de jaarrekening heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de beleggingen uiteengezet.</p>	<p>Onze controlewerkzaamheden omvatten onder andere het:</p> <ul style="list-style-type: none"> • beoordelen van de juiste werking van interne beheersingsmaatregelen bij de beleggingsadministrateur; • gebruik maken van de ontvangen SOC 1-rapportage van de beleggingsadministrateur voor zover relevant voor onze controle van de jaarrekening; • voor beleggingen in beursgenoteerde effecten het nagaan van de juiste waardering door een 're-pricing' uit te voeren; • voor beleggingen in niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen het kennis nemen van de waarderinggrondslagen, de laatst beschikbare jaarrekening en de controleverklaring daarbij; • voor derivaten beoordelen of de gehanteerde waarderingmethoden en technieken geschikt zijn om binnen de geldende verslaggevingsregels te komen tot de marktwaarde van deze beleggingen.

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
	<p>Verder het beoordelen van de uitkomsten van de waarderingmodellen waarbij wij tevens een eigen waarderingsspecialist hebben ingeschakeld.</p> <p>Toetsen of de in de jaarrekening opgenomen toelichting adequaat is in de context van het van toepassing zijnde stelsel van financiële verslaggeving.</p>
<p>Waardering van de technische voorzieningen De technische voorzieningen, waaronder de voorziening pensioenverplichtingen, zijn gevormd ter dekking van de belangrijkste verplichtingen van het pensioenfonds.</p> <p>In de toelichting behorende tot de jaarrekening heeft het pensioenfonds de gehanteerde waarderingmethoden en belangrijke veronderstellingen voor waardering van de technische voorzieningen uiteengezet.</p>	<p>Bij de toetsing van de adequate waardering, waaronder de toereikendheid van deze voorziening, hebben wij gebruik gemaakt van de uitkomsten van de werkzaamheden van de certificerend actuaris. Om dit te kunnen doen hebben wij onder andere instructies gegeven aan de certificerend actuaris, hebben wij zijn onafhankelijkheid in de rol van certificerend actuaris vastgesteld en zijn de bevindingen en het certificeringsrapport door ons met hem besproken.</p> <p>Door ons is tevens nagegaan of:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de administratieve basisgegevens van deelnemers, slapers en pensioengerechtigden, die door de certificerend actuaris worden gehanteerd bij het certificeren van de technische voorzieningen, in alle van materieel belang zijnde aspecten juist, volledig en in overeenstemming met de pensioenregeling zijn opgesteld; • de toegepaste methodiek ter bepaling van de voorziening aanvaardbaar is, gegeven de karakteristieken van de verzekerde risico's; • de door het bestuur gebruikte aannames en schattingen in overeenstemming zijn met de gekozen actuariële grondslagen, voldoende zijn onderbouwd en juist zijn toegepast;

Beschrijving kernpunt	Samenvatting uitgevoerde werkzaamheden
	<ul style="list-style-type: none"> de interne beheersing met betrekking tot mutatieverwerking in de pensioenadministratie is geborgd.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit het bestuursverslag en de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur met betrekking tot de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat,

- zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat het pensioenfonds haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
 - het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bevestigen aan het bestuur dat wij de relevante ethische voorschriften over onafhankelijkheid hebben nageleefd. Wij communiceren ook met het bestuur over alle relaties en andere zaken die redelijkerwijs onze onafhankelijkheid kunnen beïnvloeden en over de daarmee verband houdende maatregelen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Rotterdam, 27 juni 2024

Forvis Mazars Accountants N.V.

drs. C.A. Harteveld RA

4.3 Periodieke SFDR-rapportage

Bijlage IV

Model voor de periodieke informatieverschaffing voor de financiële producten als bedoeld in artikel 8, leden 1, 2 en 2 bis, van Verordening (EU) 2019/2088 en artikel 6, lid 1, van Verordening (EU) 2020/852

Productbenaming: Stichting Bedrijfstakpensioenfonds voor de Banden- en Wielenbranche
Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 549300R0YILOS65XHC05

Ecologische en/of sociale kenmerken

Heeft dit financiële product een duurzame beleggingsdoelstelling?

Duurzame belegging: een belegging in een economische activiteit die bijdraagt aan het behalen van een milieudoelstelling of een sociale doelstelling, mits deze belegging geen ernstige afbreuk doet aan milieu- of sociale doelstellingen en de ondernemingen waarin is belegd praktijken op het gebied van goed bestuur toepassen.

De EU-taxonomie is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852, waarbij een lijst van ecologisch duurzame economische activiteiten is vastgesteld. In de verordening is geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten vastgesteld. Duurzame beleggingen met een milieudoelstelling kunnen al dan niet in overeenstemming zijn met de taxonomie.

☒ ☐ Ja ☐ ☒ Nee	
☐ Er zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen ☐ in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie 	☐ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken, en hoewel het geen duurzame beleggingen als doelstelling had, had het een minimumaandeel duurzame beleggingen van <ul style="list-style-type: none"> ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een milieudoelstelling in economische activiteiten die niet als ecologisch duurzaam zijn aangemerkt in de EU-taxonomie ☐ met een sociale doelstelling
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: <ul style="list-style-type: none"> ☒ Het product promootte E/S-kenmerken, maar deed geen duurzame beleggingen 	

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het financiële product promoot ecologische karakteristieken die verband houden met:

- het tegengaan van klimaatverandering en het aanpassen aan klimaatverandering in lijn met het Akkoord van Parijs;
- de bescherming en het herstel van de biodiversiteit en ecosystemen;
- de transitie naar een circulaire economie.

Het financiële product promoot sociale kenmerken die verband houden met:

- fatsoenlijk werk;
- voldoende levensstandaarden en welzijn voor eindgebruikers;
- andere sociale onderwerpen zoals gendergelijkheid en bredere diversiteitskwesties.

Duurzaamheids-indicatoren meten hoe wordt voldaan aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?..en in vergelijking tot voorafgaande perioden?

De duurzaamheidsindicatoren die worden gebruikt om de realisatie van elk van de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken door dit financiële product te meten, presteerden als volgt. Alle waarden zijn gebaseerd op de posities en beschikbare gegevens per 31 december van het betreffende jaar.

Milieu-indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Scope 1-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	18.319,71	9.050,08	36%	40%
Scope 2-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	6.772,57	4.905,58	36%	40%
Scope 3-broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	159.611,11	150.082,13	36%	40%
Totale broei kasgassen-emissies	ton CO ₂ e	184.166,63	162.976,21	36%	40%
Koolstofvoetafdruk	ton CO ₂ e per miljoen EUR van belegging	242,45	225,11	36%	40%
Broei kasgassen-intensiteit ondernemingen waarin is belegd	Gewogen gemiddelde ton CO ₂ e per miljoen EUR omzet	740,17	727,52	39%	45%
Aandeel van de beleggingen in ondernemingen actief in de sector fossiele brandstoffen	Aandeel van de beleggingen, %	2%	2%	40%	46%
Aandeel verbruik en opwekking niet-hernieuwbare energie	Gewogen gemiddelde, %	73%	70%	35%	36%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,47	2,08	33%	40%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Industrie	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,82	0,33	33%	40%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Winning van delfstoffen	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	2,20	1,04	33%	40%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Vervoer en opslag	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,49	0,32	33%	40%
Intensiteit energieverbruik per sector met grote klimaat effecten - Distributie van water, afvalwaterbeheer en sanering	Gigawattuur per miljoen EUR omzet	0,90	2,22	33%	40%
Beleggingen in ondernemingen zonder initiatieven voor koolstofemissiereductie	Aandeel van de beleggingen, %	14%	14%	39%	45%

Sociale indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Aantal ernstige mensenrechtenproblemen en -schendingen die verband houden met de ondernemingen waarin is belegd, op basis van een gewogen gemiddelde	Gewogen gemiddelde, aantal	0,01	0,03	39%	45%
Schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO)	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	40%	46%
Ontbreken van procedures en compliancemechanismen voor het monitoren van de naleving van de beginselen van het VN Global Compact en de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen	Aandeel van de beleggingen, %	20%	29%	40%	46%

Betrokkenheid indicatoren	Parameter	2022	2023	% Dek. 2022	% Dek. 2023
Entertainment voor volwassenen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Conventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	38%	52%
Alcohol	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	2%	3%
Controversiële wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Conventionele wapens	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	1%	1%
Gokken	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	0%
Stroomopwekking	Aandeel van de beleggingen, %	1%	1%	4%	9%
Thermische kolen	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	39%	52%
Tabak	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	0%	100%
Onconventionele Olie & Gas	Aandeel van de beleggingen, %	0%	0%	38%	52%

- Wat waren de doelstellingen van de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan en hoe droeg de duurzame belegging bij tot die doelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

- Hoe hebben de duurzame beleggingen die het financiële product gedeeltelijk heeft gedaan geen ernstige afbreuk gedaan aan ecologische of sociale duurzame beleggingsdoelstellingen?
Niet van toepassing, het product heeft geen duurzame beleggingsdoelstelling.

Waren duurzame beleggingen afgeetemd op de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen en de leidende beginselen van de VN inzake bedrijfsleven en mensenrechten? Details:

OESO	UNGP
Ja	Ja

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

- Ja
 Nee

Belangrijkste ongunstige effecten zijn de belangrijkste negatieve effecten van beleggingsbeslissingen op duurzaamheidsfactoren die verband houden met ecologische en sociale thema's en arbeidsomstandigheden, eerbiediging van de mensenrechten en bestrijding corruptie en omkoping.

Het financiële product heeft bij de beoordeling van de (voorgenomen) beleggingen rekening gehouden met de belangrijkste nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren door middel van specifieke duurzaamheidsindicatoren. Deze indicatoren worden gebruikt om te beoordelen in hoeverre de beleggingen bijdragen aan de gepromote ecologische karakteristieken en sociale kenmerken, inclusief indicatoren van belangrijke nadelige effecten. Dit omvat verschillende fasen in het beleggingsproces, waaronder screening, monitoring en rapportage. We verwijzen naar de tabel met indicatoren voor nadelige effecten op duurzaamheidsfactoren die eerder in dit document is vermeld.

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

Grootste emittenten	Sector	Land	% Activa
Germany	Staatsobligatie	Duitsland	2,7%
Netherlands	Staatsobligatie	Nederland	1,9%
France	Staatsobligatie	Frankrijk	1,4%
Austria	Staatsobligatie	Oostenrijk	0,9%
Belgium	Staatsobligatie	Belgie	0,9%
Alphabet Inc.	Communicatie- diensten	Verenigde Staten	0,9%
Société Anonyme de Gestion de Stocks de Sécurité	Overige	Frankrijk	0,8%
KW	Overige	Duitsland	0,8%
NVIDIA Corporation	Informatie- technologie	Verenigde Staten	0,7%
Tesla, Inc.	Duurzame consumenten- goederen	Verenigde Staten	0,7%
Finland	Staatsobligatie	Finland	0,7%
Credit Agricole SA London Branch	Overige	Verenigd Koninkrijk	0,6%
Tencent Holdings Limited	Communicatie- diensten	China	0,6%
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	Overige	Nederland	0,5%
Novo Nordisk A/S	Gezondheidszorg	Denemarken	0,5%

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel beleggingen van het financiële product vormen tijdens de referentie periode, te weten: 01 januari 2023 t/m 31 december 2023.

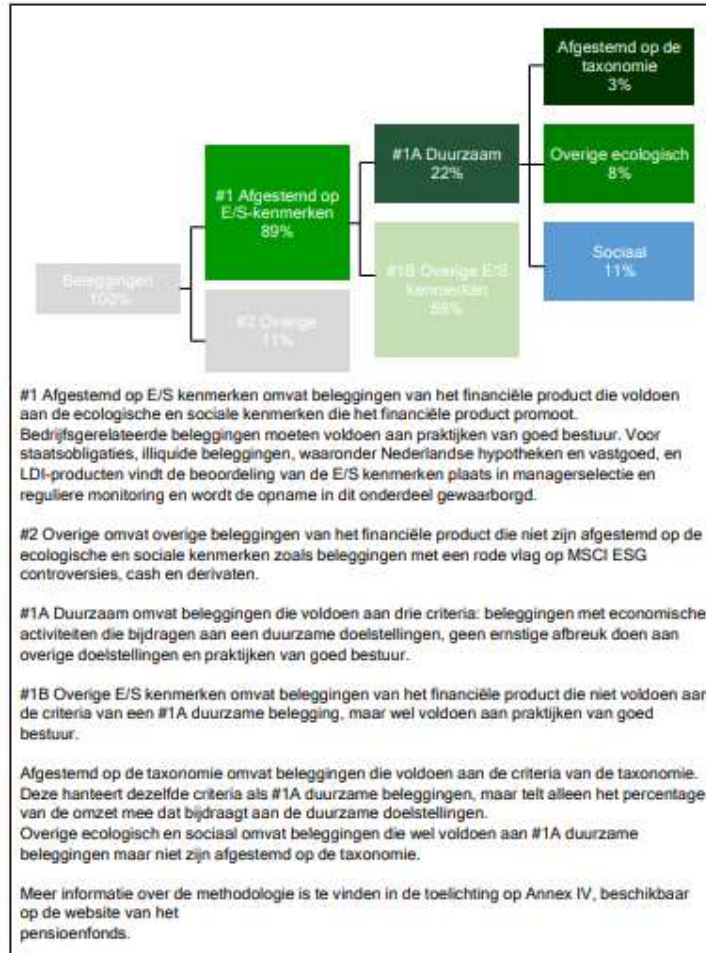
De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de omzet die aangeeft hoe 'groen' de ondernemingen waarin is belegd zijn;
- de kapitaaluitgaven (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen zijn gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, die relevant zijn voor een transitie naar een groene economie;
- de operationele uitgaven (OpEx) die de groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

#1 Afgestemd op E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken die het financiële product promoot. Bedrijfsgerelateerde beleggingen moeten voldoen aan praktijken van goed bestuur. Voor staatsobligaties, illiquide beleggingen, waaronder Nederlandse hypotheek en vastgoed, en LDI-producten vindt de beoordeling van de E/S kenmerken plaats in managerselectie en reguliere monitoring en wordt de opname in dit onderdeel gewaarborgd.

#2 Overige omvat overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische en sociale kenmerken zoals beleggingen met een rode vlag op MSCI ESG controversies, cash en derivaten.

#1A Duurzaam omvat beleggingen die voldoen aan drie criteria: beleggingen met economische activiteiten die bijdragen aan een duurzame doelstellingen, geen ernstige afbreuk doen aan overige doelstellingen en praktijken van goed bestuur.

#1B Overige E/S kenmerken omvat beleggingen van het financiële product die niet voldoen aan de criteria van een #1A duurzame belegging, maar wel voldoen aan praktijken van goed bestuur.

Afgestemd op de taxonomie omvat beleggingen die voldoen aan de criteria van de taxonomie. Deze hanteert dezelfde criteria als #1A duurzame beleggingen, maar telt alleen het percentage van de omzet mee dat bijdraagt aan de duurzame doelstellingen.

Overige ecologisch en sociaal omvat beleggingen die wel voldoen aan #1A duurzame beleggingen maar niet zijn afgestemd op de taxonomie.

Meer informatie over de methodologie is te vinden in de toelichting op Annex IV, beschikbaar op de website van het pensioenfonds.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Afgestemd op E/S-kenmerken	Duurzaam	Overige E/S kenmerken	Afgestemd op de taxonomie	Overige ecologisch	Sociaal	Overige
Alle	89%	22%	66%	3%	8%	11%	11%
Communicatiediensten	3%	0%	3%	0%	0%	0%	0%
Duurzame consumptiegoederen	3%	1%	2%	1%	0%	0%	0%
Niet-duurzame consumptiegoederen	2%	1%	1%	0%	0%	0%	0%
Energie	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Financiële dienstverlening	9%	0%	8%	0%	0%	0%	0%
Gezondheidszorg	4%	3%	1%	0%	0%	3%	0%
Industrie	3%	1%	2%	0%	0%	0%	0%
Informatietechnologie	3%	1%	2%	0%	1%	0%	0%
Basisindustrie	1%	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Vastgoed	5%	4%	2%	1%	1%	1%	0%
Overige	56%	11%	45%	0%	4%	7%	11%
Nutsvoorzieningen	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

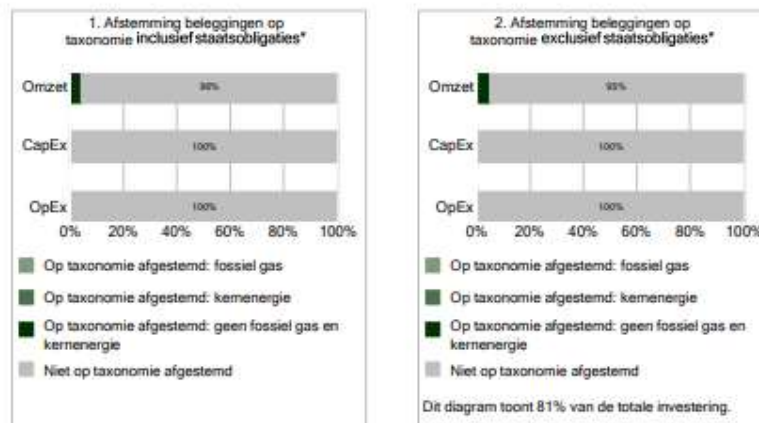

In welke mate waren de duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Heeft dit financiële product belegd in activiteiten in de sectoren fossiel gas en/of kernenergie die aan de EU-taxonomie voldoen?

- Ja
- In fossiel gas Kernenergie
- Nee

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Er is geen geschikte methode is om te bepalen of staatsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie. Daarom toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van staatsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor de beleggingen van het financiële product exclusief staatsobligaties.

*In deze grafieken omvatten 'staatsobligaties' alle blootstellingen aan overheden

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

Transitieactiviteiten zijn activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die onder meer broeikasgasemissieniveaus hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die **geen rekening houden met de criteria** voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de Verordening (EU) 2020/852.

● Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?
0%

● Hoe verhiel het percentage op de EU-taxonomie afgestemde beleggingen zich tot eerdere referentieperiodes?
Niet beschikbaar

Wat was het aandeel duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling die niet op de EU-taxonomie waren afgestemd?
8%

Wat was het aandeel sociaal duurzame beleggingen?
11%

Welke beleggingen zijn opgenomen onder "#2 Overige"? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Het type beleggingen dat onder "#2 Overig" valt, omvat investeringen die niet in lijn zijn met de E/S-kenmerken, evenals kasgeld, kaswaarden en derivaten. Het financiële product heeft geen gebruik gemaakt van derivaten om de gepromote ecologische karakteristieken of sociale kenmerken te bereiken. Indien relevant worden minimale ecologische beschermings- of sociale waarborgen in acht genomen.

Welke maatregelen zijn er in de referentieperiode getroffen om te voldoen aan de ecologische en/of sociale kenmerken?

De maatregelen om te voldoen aan de ecologische en sociale kenmerken komen voort uit het MVB-beleid. De toepassing in de afgelopen referentieperiode lichten wij kort toe:

- ESG integratie: het pensioenfonds heeft via de fiduciair vermogensbeheerder beoordeeld hoe duurzaamheidsfactoren in het beleggingsproces van zijn externe vermogensbeheerders zijn geïntegreerd.

- Screening: onderzoek naar de belangrijkste duurzaamheidsindicatoren in de portefeuille.

Daarvoor baseerde het pensioenfonds zich op 'UN Global Compact' principes en andere controversiële activiteiten. Daarnaast zijn alle beursgenoteerde deelnemingen gescreend op de vereisten van goed bestuur.

- Uitsluiting: het pensioenfonds sloot bedrijven en landen uit die betrokken zijn bij ongewenste activiteiten zoals beschreven in het uitsluitingsbeleid. Dit waren onder andere bedrijven met een hoge CO₂-uitstoot uit of met betrokkenheid bij de productie of verkoop van controversiële wapens. In het overzicht van duurzaamheidsindicatoren is de betrokkenheid in bepaalde CO₂-intensieve sectoren weergegeven.

- Dialoog: het pensioenfonds voerde via de fiduciair vermogensbeheerder de dialoog met een aantal bedrijven over specifieke zaken zoals klimaatverandering of de schending van arbeids- en mensenrechten. Voor sommige dialogen werd via een collectieve initiatief met andere financiële instanties samengewerkt, bijvoorbeeld Climate Action 100+ en Nature Action 100+.

Via uitoefening van het stemrecht was het pensioenfonds betrokken als aandeelhouder en heeft het pensioenfonds invloed uitgeoefend.

- Best-in-class: met deze aanpak belegt het pensioenfonds alleen in bedrijven die goed presteren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Het pensioenfonds heeft de best-in-class benadering voortgezet in 2023.

- Positieve selectie: het pensioenfonds draagt bij aan positieve oplossingen. In de beleggingsportefeuille zijn bedrijven geselecteerd die een positieve bijdrage leveren aan meerdere duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's). In 2023 heeft het pensioenfonds dit beleid voortgezet.